

Załącznik Nr 1

do Uchwały Nr LIV/511/2010 r.

Rady Gminy Lubaczów z dnia 12 listopada 2010 r.

GMINA LUBACZÓW

Lokalny Program Rewitalizacji

dla

Gminy Lubaczów

na lata

2010 – 2018

InicjatywaLokalna.pl

Lubaczów, listopad 2010

Opracowano zgodnie z „Wytycznymi w zakresie przygotowywania Lokalnych Programów Rewitalizacji” w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Podkarpackiego na lata 2007 – 2013

**PROGRAM
REGIONALNY**
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

WOJEWÓDZTWO
PODKARPACKIE

Autor

mgr Katarzyna Cichoń

mgr Paulina Raczyńska

mgr Paweł Walczyszyn

InicjatywaLokalna.pl

InicjatywaLokalna.pl

ul. Słowackiego 24/72

35 - 060 Rzeszów

ul. Targowa 18/1207

25 – 520 Kielce

tel./fax 041 343 01 24

e-mail: biuro@inicjatywalokalna.pl

www.inicjatywalokalna.pl

SPIS TREŚCI

<i>Rozdział</i>	<i>Nazwa</i>	<i>Strona</i>
	Podstawowe pojęcia.....	5
	Wstęp.....	6
I	Charakterystyka obecnej sytuacji na terenie Gminy	27
1.	Zagospodarowanie przestrzenne.....	28
1.1	Granice stref ochrony konserwatorskiej oraz informacja na temat pojedynczych obiektów wpisanych do rejestru zabytków	32
1.2	Uwarunkowania ochrony środowiska.....	34
1.3	Własność gruntów i budynków.....	36
1.4	Infrastruktura techniczna.....	37
1.5	Identyfikacja problemów.....	45
2.	Gospodarka.....	46
2.1	Główni pracodawcy - struktura i trendy	46
2.2	Struktura podstawowych branż gospodarki znajdującej się na terenie Gminy - trendy.....	47
2.3	Ilość podmiotów gospodarczych i osób zatrudnionych w danych sektorach - trendy.....	50
2.4	Identyfikacja problemów.....	52
3.	Sfera społeczna.....	53
3.1	Struktura demograficzna i społeczna - trendy.....	53
3.2	Określenie grup społecznych wymagających wsparcia w ramach programu rewitalizacji.....	57
3.3	Stan i zróżnicowanie dochodowości gospodarstw domowych.....	59
3.4	Struktura organizacji pozarządowych.....	60
3.5	Identyfikacja problemów.....	63
4.	Tabela z podstawowymi danymi statystycznymi dotyczącymi ww. sektorów.....	64
5.	Analiza SWOT.....	65
II	Nawiązanie do strategicznych dokumentów dotyczących rozwoju przestrzenno – społeczno – gospodarczego terenu, który ma zostać poddany rewitalizacji.....	70
1.	Strategia Rozwoju Województwa Podkarpackiego na lata 2007 – 2020 ...	70
2.	Strategia Rozwoju Turystyki w Województwie Podkarpackim.....	71
3.	Strategia Rozwoju Gminy Lubaczów na lata 2007 – 2015	72
4.	Strategia Rozwoju Powiatu Lubaczowskiego na lata 1999 – 2010	74
5.	Dokumenty dotyczące polityk w różnych sektorach społeczno – gospodarczych.....	76
III	Streszczenie nietechniczne oceny oddziaływania programu na środowisko	78
IV	Założenia programu rewitalizacji.....	84
1.	Okres programowania 2007-2013 i lata następne.....	84
2.	Zasięg terytorialny rewitalizowanego obszaru (wyznaczenie granic) i uzasadnienie (obligatoryjnie).....	84

3.	Podział na zadania i projekty inwestycyjne.....	92
4.	Kryteria wyboru pilotażu i kolejność realizacji.....	93
5.	Oczekiwane wskaźniki osiągnięć.....	95
Va	Plan działań przestrzennych, gospodarczych i społecznych w okresie 2007-2013 (obligatoryjnie) i w latach następnych (fakultatywnie) na obszarze rewitalizowanym.....	97
VI	Plan finansowy realizacji rewitalizacji na lata 2007 – 2013 (obligatoryjnie) i następne (fakultatywnie).....	99
VII	Spójność z innymi projektami.....	101
VIII	System wdrażania – wybór prawnej formy zarządzającego programem	104
IX	Sposoby monitorowania, oceny i komunikacji społecznej.....	107
1	System monitoringu programu rewitalizacji.....	107
2	Sposoby oceny programu rewitalizacji	109
3.	Sposoby inicjowania współpracy pomiędzy sektorem publicznym, prywatnym i organizacjami pozarządowymi.....	110
4.	Public Relations programu rewitalizacji.....	111
	Podsumowanie.....	115
	Bibliografia.....	117
	Spis tabel.....	117
	Spis wykresów.....	118
	Spis fotografii.....	118

PODSTAWOWE POJĘCIA

Rewitalizacja (łac. *re+vita* – dosłownie: przywrócenie do życia, ożywienie) – kompleksowy, skoordynowany, wieloletni proces przemian przestrzennych, technicznych, społecznych i ekonomicznych, prowadzony na obszarze zdegradowanym (spełniającym warunki art. 47 Rozporządzenia Komisji (WE) nr 1828 z dnia 8 grudnia 2006 roku), inicjowany przez jednostkę samorządu terytorialnego w celu wyprowadzenia tego obszaru ze stanu kryzysowego, w szczególności poprzez nadanie mu nowej jakości funkcjonalnej i stworzenie warunków do jego rozwoju, w oparciu o charakterystyczne uwarunkowania endogeniczne. Jej celem jest też zachowanie walorów historycznych (w tym głównie urbanistycznych i architektonicznych), podkreślenie ich unikalności i kolorytu lokalnego, co może zwiększyć ich atrakcyjność turystyczną, a tym samym przyczynić się do wzrostu szans rozwojowych.

Lokalny Program Rewitalizacji (LPR) – wieloletni, interdyscyplinarny, zintegrowany program działań w sferze przestrzeni, urządzeń technicznych, społeczeństwa i gospodarki, bazujący na współpracy różnych podmiotów podczas przygotowania, opracowania i realizacji. Przyjęty i koordynowany przez jednostkę samorządu terytorialnego, realizowany zgodnie z określonym harmonogramem czasowym i finansowym z określonych źródeł, mający na celu rewitalizację określonego obszaru zdegradowanego lub obszarów zdegradowanych.

Obszar programu rewitalizacji – teren, dla którego opracowuje się i realizuje Lokalny Program Rewitalizacji, obejmujący całość lub część terenu znajdującego się w stanie kryzysowym. Obszar, na którym należy podjąć działania rewitalizacyjne, powinien być wyodrębniony w oparciu o kryteria, o których mowa w art. 47 ust. 1 rozporządzenia Komisji (WE) nr 1828/2006 z dnia 8 grudnia 2006 roku ustanawiającego przepisy ogólne dotyczące EFRR, EFS, FS oraz rozporządzenia (WE) nr 1080/2006 Parlamentu Europejskiego Rady w sprawie EFRR.

Projekt rewitalizacyjny – operacja – przedsięwzięcie, będące częścią Programu Rewitalizacji, w ramach którego realizowane są zadania inwestycyjne, społeczne lub ekonomiczne. Projekt rewitalizacyjny w ramach RPOWP 2007 – 2013 jest przygotowywany przez jednostkę samorządu terytorialnego i powinien być, w miarę możliwości, realizowany we współpracy z partnerami, zarówno publicznymi jak i prywatnymi.

WSTĘP

Niniejszy Lokalny Program Rewitalizacji dla Gminy Lubaczów jest podstawą do wprowadzenia oraz koordynacji działań przywracających na omawianych terenach funkcje społeczno – gospodarcze oraz działań mających na celu poprawę estetyki i ładu urbanistycznego tych obszarów. Przez uchwalenie spójnego planu przestrzennego dla rewitalizacji Gmina Lubaczów daje wyraz woli kompleksowej modernizacji zdegradowanego obszaru, wyraża gotowość jego koordynacji oraz wspierania konkretnymi działaniami.

Aby móc dokonywać niezbędnych przemian w układzie urbanistycznym danej miejscowości i zwiększyć jej wartość, konieczne jest pozyskiwanie publicznych i prywatnych źródeł finansowania przyjętych programów. LPR należy do narzędzi strategicznych, umożliwiających samorządowi oraz innym podmiotom chcącym się zaangażować w proces rewitalizacji, ubieganie się o środki finansowe w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Podkarpackiego na lata 2007 – 2013, działanie 7.2 „Rewitalizacja obszarów zdegradowanych”.

Lokalny Program Rewitalizacji dla Gminy Lubaczów na lata 2010 – 2018 musi zostać przyjęty Uchwałą Rady Gminy. Wszelkie zmiany treści LPR, związane z jego ewentualną aktualizacją bądź uzupełnieniem, będą również wymagały jej akceptacji. Konieczność aktualizacji Lokalnego Programu Rewitalizacji wynikać może ze zmieniających się uwarunkowań oraz zadań przewidywanych na kolejne lata. W wyniku tego procesu treść zapisów LPR musi odpowiadać założeniom postawionym w dokumencie.

Za rewitalizację w niniejszym dokumencie przyjmuje się zgodnie z rozporządzeniem Ministra Rozwoju Regionalnego w sprawie udzielania pomocy na rewitalizację w ramach regionalnych programów operacyjnych – proces odnowy przestrzennej, technicznej, społecznej i ekonomicznej obszaru zdegradowanego, prowadzący do jego zrównoważonego rozwoju. Działania na rzecz rewitalizacji danego obszaru są ściśle powiązane z ekonomią społeczną, która polega na rozwoju społecznym danej wspólnoty lokalnej przy wykorzystaniu instrumentów ekonomicznych.

Rewitalizacja jest kompleksowym procesem odnowy obszaru zurbanizowanego, którego przestrzeń i funkcje uległy procesowi strukturalnej degradacji, wywołującej stan kryzysowy, uniemożliwiający lub znacznie utrudniający prawidłowy rozwój ekonomiczny oraz społeczny danego obszaru. Degradacja wynika z zaniechania bieżących remontów

oraz odnowy infrastruktury, które skutkują postępującym obniżeniem potencjału przestrzeni i braku dostosowania ich funkcji do nowych zmieniających się w czasie potrzeb. Procesy degradacji odbierają danym obszarom wartość oraz atrakcyjność. Zabudowa przestaje być źródłem dochodu i staje się ciężarem dla Gminy.

Rewitalizacja często utożsamiana jest z poprawą stanu zdegradowanej infrastruktury, terenów przemysłowych i powojkowych, jednakże może być prowadzona nie tylko na tych obszarach. Dotyczy generalnie obszarów zdegradowanych tj. m.in. charakteryzujących się wysokim poziomem ubóstwa, wysoką stopą bezrobocia długotrwałego, niekorzystnymi trendami demograficznymi, niskim poziomem wykształcenia czy niskim wskaźnikiem przedsiębiorczości. Do takich obszarów zdecydowanie zaliczyć można również obszary wiejskie. Te położone peryferyjnie w stosunku do ośrodków miejskich i głównych szlaków komunikacyjnych, charakteryzują się niewielkim rozwojem pozarolniczych rynków pracy. Nie jest tu możliwy dynamiczny rozwój przedsiębiorczości, szczególnie usług, głównie z uwagi na brak ich odbiorców. Najpowszechniej występującą formą działalności gospodarczej na tych terenach jest rolnictwo. Inną formą aktywności gospodarczej jest pozarolnicza działalność produkcyjna bądź usługowa, jednakże jest ona stosunkowo słabo rozwinięta. Ciągłe brakuje alternatywnych dla rolnictwa form działalności gospodarczej, jak również wszelkich form przedsiębiorczości prowadzących do tworzenia nowych miejsc pracy, a także dywersyfikacji dochodów ludności wiejskiej.

Często peryferyjne tereny charakteryzują się stagnacją oraz ubytkiem ludności. W wyniku zmian i przekształceń strukturalnych znaczna część obszarów wiejskich odczuwa problem wysokiego bezrobocia. Dotyczy to także Gminy Lubaczów.

W aspekcie rewitalizacji należy pamiętać, że dotyczy ona nie tylko infrastruktury, ale przede wszystkim stworzenia odpowiednich warunków do poprawy bytu „tkanki” społecznej znajdującej się na rewitalizowanym obszarze, bowiem punktem odniesienia do planowania i realizacji przedsięwzięć rewitalizacyjnych jest przede wszystkim kontekst społeczny. Realizacja projektu ma znaczący wpływ na rozwój obszaru rewitalizowanego i na tworzenie nowych miejsc pracy, zmniejszenie bezrobocia. To działania skierowane na realizację inwestycji obejmujących zmianę dotychczasowych funkcji terenów problemowych i nadanie im nowych walorów gospodarczych, społecznych, kulturalnych, rekreacyjnych czy turystycznych poprzez m.in. wprowadzanie do odnawianych budynków działań aktywizujących społeczność lokalną. Ich wynikiem ma być rozwój Gminy, a przez to poprawa życia ludności.

Struktura Lokalnego Programu Rewitalizacji

Lokalny Program Rewitalizacji dla Gminy Lubaczów na lata 2010 – 2018 zawiera:

- **Część diagnostyczna** - opis stanu istniejącego na obszarze planowanym do rewitalizacji. Charakterystyka ta obejmuje: aspekty społeczne, ekonomiczne, infrastrukturalne, środowiskowe, skwantyfikowane dane wraz z elementami ich analizy, identyfikację problemów występujących na obszarze wymagającym rewitalizacji oraz analizę strategiczną SWOT.
- **Opis celów**, które zostaną osiągnięte w wyniku zrealizowania Lokalnego Programu Rewitalizacji w kontekście urbanistycznym, infrastrukturalnym, społecznym, środowiskowym oraz ekonomicznym. Warto zaznaczyć, iż monitorowaniu właściwej realizacji celów służą skwantyfikowane wskaźniki (opisane w dalszej części opracowania).
- **Opis przedsięwzięć** - które zostaną podjęte w celu realizacji LPR. Uwzględniono nie tylko inwestycje i inicjatywy planowane przez JST, ale również przez inne podmioty, w tym również prywatne – partnerów projektu rewitalizacyjnego. Istotną częścią opisu przedsięwzięć jest plan finansowy tychże zadań wraz ze wskazaniem ich źródeł finansowania (budżet Gminy, środki prywatne, programy pomocowe UE, itp.).
- **Informacje na temat:**
 - instytucji koordynującej prowadzenie działań rewitalizacyjnych oraz zasad włączania partnerów publicznych i prywatnych w projekty rewitalizacyjne,
 - metod i harmonogramu monitorowania realizacji LPR, jak również procedur aktualizacji dokumentu.

Lokalny Program Rewitalizacji dla Gminy Lubaczów na lata 2010 – 2018 charakteryzuje się:

- **kompleksowością**, czyli całościowym spojrzeniem na obszar wymagający rewitalizacji, na którym podejmowane działania w sferze infrastrukturalnej, gospodarczej, społecznej i środowiskowej są w pełni ze sobą zintegrowane i podporządkowane tym samym celom.
- **koordynacją działań**, czyli takim zarządzaniem LPR, aby realizowane przedsięwzięcia były zgodne z ustalonym harmonogramem, przy optymalnym wykorzystaniu zasobów istniejących jak i powstałych dzięki realizacji poszczególnych przedsięwzięć rewitalizacyjnych.

- **wieloletnością** – stopień skomplikowania procesu rewitalizacji, konieczność podjęcia wielu działań oraz ich kosztowność zmusza do rozłożenia zadań inwestycyjnych na wiele lat.

Lokalny Program Rewitalizacji ma jasno wyznaczone ramy czasowe (lata 2010 – 2018) oraz:

- uwzględnia poszczególne etapy prowadzenia działań rewitalizacyjnych,
- wyraźnie wyznacza obszar rewitalizowany,
- określa funkcje obszaru rewitalizowanego.

Metodologia tworzenia LPR

Na etapie tworzenia Programu przyjęto podstawowe zasady (które stosowane będą także na etapie realizacji):

1. **„programowania”** – cele LPR są realizowane w ramach kompleksowego systemu programowania wieloletniego na szczeblu lokalnym i ponadlokalnym, co sprzyja komplementarności realizowanych przedsięwzięć. Przy tworzeniu Lokalnego Programu Rewitalizacji starano się wykazać zgodność i spójność dokumentu m.in. z następującymi dokumentami strategicznymi:
 - „Strategia Rozwoju Gminy Lubaczów na lata 2007 – 2015”,
 - „Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Lubaczów na lata 2008 – 2014”.
 - „Program Rozwoju Przedsiębiorczości Gminy Lubaczów na lata 2008 – 2010”
2. **„strategicznego zarządzania rozwojem obszaru rewitalizowanego”** – LPR stanowi ważne narzędzie planowania strategicznego rozwoju całej Gminy (rozwój przedsiębiorczości, zwłaszcza handlowo-usługowej).
3. **„partnerstwa”** – LPR jest dokumentem uwzględniającym szeroką współpracę i dialog pomiędzy podmiotami społecznymi – organizacjami pozarządowymi i przedsiębiorstwami – Partnerami LPR), którzy uczestniczyli w jego tworzeniu i na każdym etapie mogli wносить uwagi/sugestie.
4. **„koncentracji”** – polega na koncentrowaniu zasobów na ograniczonej liczbie wybranych obszarów (ekonomicznym, społecznym, kulturowym) ważnych dla trwałego długofalowego rozwoju obszaru rewitalizowanego.
5. **„kompleksowości i koordynacji”** – LPR nie jest wyłącznie dokumentem władz Gminnych realizujących zadania własne – jest narzędziem koordynacji celów

i działań prorozwojowych na rzecz rozwoju obszaru rewitalizowanego przez Partnerów LPR (samorząd Gminy Lubaczów, przedsiębiorców, organizacje pozarządowe) oraz koordynacji z działaniami na szczeblu Gminnym,

6. „oceny” – LPR będzie podlegał ocenie (odnośnie założeń, sytuacji w Gminie, doboru celów i priorytetów, wykorzystania środków, spełnienia założeń i uzyskania przewidywanych rezultatów); projekty zakładane do realizacji w LPR podlegają także ocenie efektywności ekonomicznej.

Proces tworzenia LPR przebiegał wg następującego harmonogramu:

1. Spotkanie z władzami Gminy (Wójt, przedstawiciele Urzędu Gminy, inne osoby zainteresowane).
 - Omówienie problematyki i celów Lokalnego Programu Rewitalizacji,
 - Analiza potrzeb obszaru we współudziale obecnych na spotkaniu;
 - Przedstawienie okresu realizacji, kosztorysu, harmonogramu;
3. Analiza zgromadzonych danych, prace nad tworzeniem LPR.
 - Umieszczenie uwag ze spotkania z przedstawicielami Gminy.
4. Przesłanie wersji roboczej LPR, naniesienie poprawek.
5. Spotkanie otwarte z przedstawicielami władz miejscowości i Gminy, członkami stowarzyszeń, przedsiębiorcami, prywatnymi inwestorami, zainteresowanymi mieszkańcami.
 - Warsztaty – prezentacja Lokalnego Programu Rewitalizacji;
 - Dyskusja.
6. Prezentacja Lokalnego Programu Rewitalizacji na Sesji Rady Gminy.
 - Podjęcie uchwały przez Radę Gminy.

W pracach nad przygotowaniem niniejszego Programu uwzględniono i przeprowadzono spotkania w ramach konsultacji społecznych, pozyskiwano projekty inwestycyjne, które podlegały w dalszych etapach pracy nad Programem ocenie efektów z ich realizacji. W debacie wzięli udział przedstawiciele Urzędu Gminy Lubaczów, sołectw, jednostek organizacyjnych Gminy Lubaczów, jak i organizacji oraz podmiotów niezwiązanych z Urzędem.

Opracowany przy takich założeniach Lokalny Program Rewitalizacji daje wysokie prawdopodobieństwo, że rozwiązania, które zostały w nim zawarte, są właściwe i przyczynią się do rozwoju Gminy Lubaczów.

Obszar rewitalizacji

Gmina Lubaczów jest jednostką bardzo rozbudowaną, gdyż sieć osadniczą tworzą 23 sołectwa: Antoniki, Bałaje, Basznia Dolna, Basznia Górna, Budomierz, Dąbków, Dąbrowa, Hurcze, Karolówka, Krowica Hołodowska, Krowica Lasowa, Krowica Sama, Lisie Jamy, Młodów, Mokrzyca, Opaka, Piastowo, Podlesie, Szczutków, Tymce, Wólka Krowicka, Załuże. Dla celów statystycznych wśród miejscowości Gminy Lubaczów wyodrębniana jest dodatkowo Huta Kryształowa, która jest jednym z trzech wolno stojących osiedli byłego PGR-u.

W wyznaczonym obszarze rewitalizowanym znajdują się sołectwa: Basznia Górna, Basznia Dolna, Borowa Góra i Podlesie z osadą Huta Kryształowa.

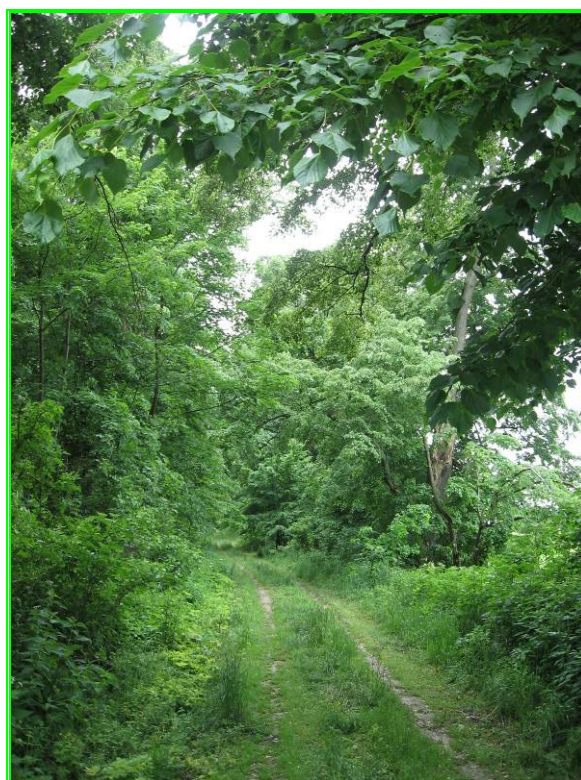
Obszar rewitalizacji ogranicza od północy droga leśna Radruż – Huta Kryształowa, rzeka Smolinka, następnie granica obszaru rewitalizacji biegnie wzdłuż południowej granicy doliny rzeki Smolinki, w odległości 650 m przed mostem na ulicy Kolejowej (Basznia Dolna) skręca na północ i biegnie równoległe do ulicy Kolejowej do przejazdu kolejowego (na drodze wojewódzkiej nr 867), dalej drogą wojewódzką nr 867 Sieniawa – Hrebenne, od północnego– wschodu granicą gminy, od wschodu granicą państwa, od południa rzeką Lubaczówką, od zachodu granicą sołectw: Basznia Dolna i Borowa Góra (Załącznik nr 1).

Zaplanowane w ramach LPR działania obejmują spójny obszar we wschodniej i centralnej części Gminy Lubaczów, który jednoznacznie posiada charakter popegeerowski i przemysłowy, na którym znajdują się nieczynne odwierty obserwacyjne i piezometryczne, a w skład którego wchodzi m.in.:

1) tereny po byłych PGR-ach, w szczególności Huta Kryształowa – miejsce niezwykle na terenie Gminy, osada położona między uzdrowiskami Horyniec Zdrój i Niemirów (Ukraina), dawny słynny ośrodek hutnictwa szkła. Jako datę założenia huty przyjmuje się dzień 12 sierpnia 1717 roku. Produkcję pierwszych wyrobów luksusowych (świeczników) uruchomiono 21 sierpnia 1718 roku. Centralną częścią huty była szopa z „Piecem wielkim murowanym...”, otoczonym budynkami przeznaczonymi na robienie potażu, suszenie drewna, składania wyrobów oraz mieszkania dla pracowników. Całość otoczona była palisadą zamykającą teren huty. Wokół wzniesiono szereg budynków, a całość osiedla nazwano Hutą Kryształową. Największy procent w asortymencie produkcji zajmowały szkła naczyniowe, ale także wysokogatunkowe szkła kryształowe, m.in. kielichy toastowe, kieliszki. Oprócz szklanic produkowano też luksusowe świeczniki stojące, przyścienne i żyrandole z przeznaczeniem do dworów, pałaców, kościołów. Najwięcej żyrandoli

wykonano dla właścicieli manufaktury, ale także spotykamy adnotacje o wywożeniu ich na sprzedaż do Lwowa. Świecznikami kryształowymi ozdabiano także wnętrza okolicznych świątyń (żyrandol z Huty Kryształowej możemy podziwiać dziś w kościele klasztornym w Horyńcu Zdroju). Przed wojną, na terenie Huty Kryształowej znajdował się modrzewiowy dwór, zwany Smolinem – własność rodziny Andruszewskich, który został spalony przez bandytów w maju 1944 roku.

Po wojnie w miejscowości tej funkcjonowało Państwowe Gospodarstwo Rolne. Dziś jest to miejscowość zapomniana, a jej mieszkańcy nie mają perspektyw rozwoju.

*Fotografia 1. Planowana do rewitalizacji aleja lipowa w Hucie Kryształowej.
Źródło: InicjatywaLokalna.pl*

W Hucie Kryształowej zachowały się do dnia dzisiejszego pozostałości XVIII wiecznego założenia parkowo-ogrodowego, rozplanowanego na rzucie prostokąta z liczącymi ok. 2 km dwoma szpalerami lipowymi, przekształconymi później w aleje lipowe. Rośnie tam wiele pomnikowych lip (o obwodzie 300-480 cm). Stawy, pozostałości dworu i spichlerza oraz oranżerii zostały całkowicie zniszczone, a teren zniwelowany. Zachował się jedynie budynek dawnej gorzelni, który jest wpisany do rejestru zabytków. Nadmienić należy tu także, iż z okresu II wojny światowej zachowały się bunkry tzw. „Linii Mołotowa”.

2) teren po Kopalni Siarki „Basznia” w Baszni Górnej – obecnie porzucony i pozostawiony bez zabezpieczeń. Sytuacja ekologiczna w miejscu zdegradowanym górnictwem siarkowym w obecnej chwili jest bardzo zła – obok zanieczyszczenia bezpośredniego tych obszarów występują również niekorzystne oddziaływania pośrednie tj. na glebę, powietrze i wodę. Stan, w jakim znajduje się środowisko naturalne na terenie po byłej kopalni stanowi zagrożenie dla zdrowia i życia mieszkańców, w znacznym stopniu zmniejsza atrakcyjność krajobrazu oraz utrudnia popularyzację walorów turystycznych Gminy.

Fotografia 2. Ruiny budynku i placu składowego byłej Kopalni Siarka w Baszni Górnej

Źródło: InicjatywaLokalna.pl

3) miejscowość Podlesie – osada charakteryzująca się kompleksem swoistych drewnianych zabudowań mieszkalnych i sakralnych oraz starego drzewostanu. Działalność kopalni siarki powodowała, że wieś nie mogła się w żaden sposób rozwijać, m.in. nie było możliwości budowy nowych budynków mieszkalnych. W związku z tym w Podlesiu nie pojawiali się nowi mieszkańcy, a osada stała się wsią wymierającą. Na bazie charakterystycznych uwarunkowań endogenicznych w Podlesiu stworzona zostanie wioska tematyczna, pozwalająca na poznanie charakterystycznego rzemiosła wioski kresowej.

4) miejscowość Borowa Góra – której mieszkańcy do niedawna zajmowali się głównie hodowlą bydła mlecznego. Dodatkowo mieszkańcy znajdowali zatrudnienie w Kopalni Siarki i PGR w Hucie Kryształowej. Sytuacja opisana powyżej tj. likwidacja Kopalni

Siarki, upadek PGR, a także nieopłacalna produkcja mleka (gospodarstwa obszarowo małe) spowodowała wyludnianie się wsi.

Mapa prezentująca obszar wskazany do rewitalizacji w ramach Lokalnego Programu Rewitalizacji dla Gminy Lubaczów została zamieszczona w Załączniku nr 1 do Lokalnego Programu Rewitalizacji.

Rewitalizacja często utożsamiana jest z poprawą stanu zdegradowanej infrastruktury miejskiej, terenów przemysłowych i powojkowych, jednakże może być prowadzona nie tylko na tych obszarach. Dotyczy generalnie obszarów zdegradowanych tj. m.in. charakteryzujących się wysokim poziomem ubóstwa, wysoką stopą bezrobocia długotrwałego, niekorzystnymi trendami demograficznymi, niskim poziomem wykształcenia czy niskim wskaźnikiem przedsiębiorczości. Do takich obszarów zdecydowanie zaliczyć można również obszary wiejskie.

Wpływ na to ma wiele czynników. Jednym z nich jest lokalizacja obszarów wiejskich. Te, zlokalizowane w pobliżu aglomeracji miejskich, szczególnie dużych, charakteryzują się wyższym poziomem rozwoju w odniesieniu do pozostałych obszarów. Często aglomeracje pełnią rolę biegunów rozwoju, powodując, iż na obszarach wiejskich zlokalizowanych w pobliżu dużych miast coraz mniejszą rolę odgrywa rolnictwo, a zaczynają nabierać znaczenia funkcje nierolnicze tj. np. mieszkalnictwo czy handel i usługi. Powoduje to wypieranie rolnictwa z obszarów podmiejskich w kierunku peryferii. Obszary podmiejskie rozwijają się zdecydowanie szybciej, również w działalności pozarolniczej. Dotyczy to także obszarów wiejskich zlokalizowanych wzdłuż głównych ciągów komunikacyjnych (drogi krajowe czy wojewódzkie). Z kolei obszary wiejskie położone peryferyjnie w stosunku do ośrodków miejskich i głównych szlaków komunikacyjnych, charakteryzują się niewielkim rozwojem pozarolniczych rynków pracy. Nie jest tu możliwy dynamiczny rozwój przedsiębiorczości, szczególnie usług, głównie z uwagi na brak ich odbiorców. Często tereny te charakteryzują się stagnacją oraz ubytkiem ludności.

Samorząd lokalny podczas wyznaczania obszarów wymagających rewitalizacji kierować się powinien kryteriami określonymi art. 47 ust. 1 Rozporządzenia Komisji (WE) nr 1828/2006 z dnia 8 grudnia 2006 r.

Na obszarze opisywanym w niniejszym dokumencie można zaobserwować niesprzyjające trendy demograficzne, związane ze starzeniem się społeczeństwa, co ma niekorzystne skutki zarówno społeczne jak i ekonomiczne. W ostatnich latach można zaobserwować systematyczny spadek odsetka osób w wieku przedprodukcyjnym (do 17

lat) – obecnie 23 % ogółu mieszkańców oraz wzrost liczby osób w wieku produkcyjnym – aktualnie 60 % społeczeństwa. Odsetek osób w wieku poprodukcyjnym ustabilizował się natomiast na poziomie ok. 17 %. Istotnym problemem jest wyludnianie i starzenie się wsi (wymieranie wsi), dotyczy to szczególnie miejscowości: Borowa Góra, Podlesie i Huta Kryształowa. Osoby bezrobotne często w poszukiwaniu pracy wyjeżdżają do dużych miast i tam niejednokrotnie już zostają. To właśnie emigracja młodych ludzi związana z brakiem pracy i perspektyw ma przełożenie na ujemny wskaźnik przyrostu naturalnego, starzenie społeczeństwa i wyludnianie obszarów wiejskich.

W wyniku zmian i przekształceń strukturalnych znaczna część obszarów wiejskich odczuwa problem wysokiego bezrobocia. Wiąże się z tym wysoki poziom ubóstwa i wykluczenia społecznego. Na terenie Gminy Lubaczów głównym powodem takiej sytuacji jest przede wszystkim likwidacja miejsc pracy. Istniejące niegdyś Państwowe Gospodarstwa Rolne w Hucie Kryształowej, Baszni Dolnej, Krowicy Samej i Szczutkowie oraz Kopalnia Siarki „Basznia” w Baszni Górnej zapewniały zatrudnienie nie tylko miejscowej społeczności. Jednak upadek PGR-ów pociągnął za sobą całą gamę problemów w regionach, w których były one jedynymi pracodawcami. Po restrukturyzacji nowi właściciele ograniczali znacznie zatrudnienie. PGR-y były bardzo często organizatorami życia społecznego i zapewniały zaspokojenie właściwie wszelkich potrzeb pracowników. Ich upadek spowodował często nieodwracalne zmiany w strukturze lokalnych społeczności, które nie miały szans na przystosowanie się do nowej sytuacji ekonomiczno-gospodarczej. Dewastacji uległ także majątek – częściowo na skutek rozkradzenia, częściowo z powodu braku elementarnych zabezpieczeń.

Podobna sytuacja spotkała Kopalnię Siarki „Basznia”, w której eksploatację prowadzono do 1993 roku. Obecnie jest porzucona i pozostawiona bez żadnych zabezpieczeń. Dzięki staraniom władz powiatu i Gminy został rozpoczęty proces rekultywacji terenu i trwa on nadal.

Bezrobocie jest niezmiernie uciążliwym problemem społecznym i gospodarczym. Od wielu lat notuje się wysoką stopę bezrobocia w województwie podkarpackim (14,1 %) i w samej Gminie Lubaczów (około 14 %) przy średnim bezrobociu w Polsce na poziomie 10,7 %. Na dzień 30.06.2009 roku status bezrobotnego posiadało w Gminie Lubaczów 799, w tym 371 kobiet, co stanowiło 46,4 % ogółu zarejestrowanych. Prawo do zasiłku miały jedynie 182 osoby, w tym 74 kobiety. Liczby te nie odzwierciedlają jednak rzeczywistego bezrobocia na terenie Gminy, ponieważ część osób pozostających bez pracy

jest właścicielami gospodarstw rolnych, które nie zapewniają utrzymania, ale równocześnie wykluczają możliwość rejestracji przez Urząd Pracy.

Długotrwałe bezrobocie staje się poważną kwestią społeczną, powodując powstawanie wielu negatywnych skutków, którymi dla osoby bezrobotnej są między innymi dezaktualizacja zdobytej wiedzy i doświadczeń zawodowych, obniżenie poczucia własnej wartości i funkcjonowanie poniżej własnych możliwości.

Najbardziej widocznym bezpośrednim skutkiem bezrobocia jest obniżenie standardu materialnego rodziny, co wręcz wymusza konieczność ubiegania się o świadczenia finansowe z pomocy społecznej. Mniej widoczne, ale bardziej zagrażające są skutki psychologiczne, szczególnie długotrwałego pozostawania bez pracy, bowiem prowadzą do izolacji społecznej.

W Gminie Lubaczów działaniami z zakresu pomocy społecznej zajmuje się Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej, będący jednostką organizacyjną Gminy. Największy wskaźnik procentowy osób korzystających z pomocy społecznej w stosunku do liczby mieszkańców posiada Huta Kryształowa – aż 46,8 % mieszkańców jest odbiorcami świadczeń GOPS. W Baszni Górnej wsparcie GOPS obejmuje 38,2 %. Najmniejszą grupę klientów GOPS stanowią mieszkańcy Piastowa i Dąbkowa – 5 %.

Przyczyną tak wysokiego poziomu problemów społecznych w Hucie Kryształowej jest popegeerowska historia wsi. Upadek PGR-u i źle sprywatyzowane bogactwo naturalne (siarka tzw. basznieńska) w latach 90-tych spowodowało znaczne zubożenie rodzin. Najczęściej występującymi problemami społecznymi są na tych terenach: bezrobocie, uzależnienie alkoholowe, przemoc domowa, choroby, niewydolność wychowawcza rodzin.

Najważniejszym powodem udzielania świadczeń społecznych w 2007 roku w Gminie Lubaczów było ubóstwo – pomoc z tego powodu otrzymało 401 rodzin, przy czym jedna rodzina mogła korzystać z pomocy z kilku różnych powodów. W ostatnich latach liczba rodzin otrzymujących pomoc z powodu ubóstwa podwoiła się. Należy podkreślić, że ubóstwo jest z reguły efektem długotrwałego utrzymywania się w strefie niskich dochodów i nie może być traktowane równoważnie z innymi powodami przyznawania pomocy, lecz jako powód współwystępujący.

Na drugim miejscu wśród powodów udzielania pomocy jest bezrobocie. Z tego powodu świadczenia przydzielono 400 rodzinom. Także tu na przestrzeni lat można zaobserwować znaczną tendencję wzrostową. Od 2000 roku aż trzykrotnie zwiększyła się liczba rodzin korzystających ze świadczeń z powodu bezrobocia. Długotrwały brak zatrudnienia ma istotny wpływ nie tylko na zaspokojenie podstawowych potrzeb

zyciowych, ale w większości przypadków prowadzi także do powstania lub pogłębienia zjawisk patologii społecznej, niewydolności i kryzysu rodziny, negatywnych skutków społecznych. Długotrwałe bezrobocie jest jednym z czynników prowadzących do wykluczenia społecznego.

Najbardziej zagrożone bezrobociem na obszarach wiejskich są osoby z niskim poziomem wykształcenia i bez przygotowania zawodowego. Poziom wykształcenia mieszkańców wsi jest nadal bardzo niski i stanowi niejednokrotnie barierę podjęcia działalności w innych zawodach niż rolnicze, w tym także na własny rachunek. Młodzież na wsi, znacznie częściej niż ta w miastach, wybiera szkołę zawodową, czego główną przyczyną są względy ekonomiczne (trudniejsza sytuacja dochodowa ludności wiejskiej, koszty dojazdu itp.).

Ponadto warunki nauki na wsi oraz przeciętny poziom nauczania są zdecydowanie gorsze niż w mieście. Składa się na to szereg barier związanych z funkcjonowaniem systemu oświaty na wsi jak np.: ograniczony dostęp do przedszkoli oraz sytuacja materialna rodzin wiejskich. Wybór szkoły ponadgimnazjalnej często jest uzależniony od sieci szkół w najbliższej okolicy, możliwości dojazdu do szkoły lub zamieszkania w internacie, a tym samym wynikającymi z tego kosztami dojazdów lub kosztami mieszkania poza domem. Choć poziom wykształcenia mieszkańców wsi ulega systematycznej poprawie, wciąż najwięcej, bo ok. 37 % mieszkańców Gminy Lubaczów posiada jedynie wykształcenie zawodowe. Konsekwencją tego jest m.in. niska aktywność społeczno - zawodowa, większe trudności ze znalezieniem alternatywnego miejsca pracy poza rolnictwem, ograniczona możliwość szerszego rozwinięcia pozarolniczej działalności gospodarczej, a także niski poziom dochodów.

Obszary wiejskie charakteryzują się stosunkowo niskim poziomem przedsiębiorczości. Najpowszechniej występującą formą działalności gospodarczej na tych terenach jest rolnictwo. Inną formą aktywności gospodarczej jest pozarolnicza działalność produkcyjna bądź usługowa, jednakże jest ona stosunkowo słabo rozwinięta. Ciągłe brakuje alternatywnych dla rolnictwa form działalności gospodarczej, jak również wszelkich form przedsiębiorczości prowadzących do tworzenia nowych miejsc pracy, a także dywersyfikacji dochodów ludności wiejskiej.

Infrastruktura społeczna mająca na celu zaspokajanie potrzeb socjalnych, oświatowych, bezpieczeństwa oraz kulturowych na obszarach wiejskich wykazuje cechy niedoinwestowania i niedostosowania do istniejących potrzeb. Niedostateczny rozwój dotyczy szczególnie placówek służby zdrowia, placówek kulturalnych, turystycznych, jak

również szkół. Na terenach wiejskich zauważa się także słabo rozwiniętą infrastrukturę kulturalną, brak różnorodności ofert instytucji kultury oraz niedostateczny dostęp do podstawowych usług kulturalnych. Ze względu na brak funduszy niszczą także ośrodki kultury i świetlice wiejskie.

Jedną z najpoważniejszych barier rozwoju obszarów wiejskich jest słabo rozwinięta infrastruktura techniczna. Fakt ten wpływa negatywnie na jakość życia mieszkańców, jak również na możliwości inwestowania na tych obszarach. Najistotniejsze problemy to: brak dostatecznego wyposażenia w zbiorową sieć kanalizacyjną, oczyszczalnie ścieków, zły stan infrastruktury energetycznej oraz niedostateczne wyposażenie w sieć gazową i Internet. Obszary wiejskie identyfikują ograniczenia rozwojowe również przez słabo rozwiniętą infrastrukturę drogową. Gęstość oraz jakość dróg, zwłaszcza Gminnych, stanowi podstawowy czynnik wpływający na szeroko rozumiany rozwój lokalny. Drogi Gminne warunkują dostęp do terenów często oddalonych w znacznym stopniu od infrastruktury miejskiej, stanowiących potencjalne tereny inwestycyjne. Ich stan w przypadku wielu Gmin wiejskich jest bardzo zły.

Krajobraz kulturowy wsi obfituje także w licznie zachowane pierwotne formy osadnictwa wiejskiego, pojedyncze obiekty bądź układy tradycyjnej zabudowy drewnianej o lokalnym i regionalnym charakterze, kościoły, kaplice i cmentarze, zespoły pałacowo – parkowe, zespoły folwarczne, obiekty przetwórstwa rolno spożywczego tj. browary, młyny wodne oraz wiatraki, spichlerze, a także zabytki archeologiczne.

Zmiany ustrojowe w Polsce po II wojnie światowej sprawiły, że liczne obiekty architektury wiejskiej, zwłaszcza dworskiej i folwarcznej, utraciły właścicieli i popadały w ruinę bądź były użytkowane w sposób niezgodny z przeznaczeniem. Niewłaściwa modernizacja budowli oraz zmiany w układzie wewnętrznym miejscowości, a także niewystarczające wydatki publiczne na kulturę powodowały niszczenie wiejskiego krajobrazu i eliminację najstarszej zabudowy. Zaniedbania te spowodowały, że wsparcia finansowego potrzebują zlokalizowane na polskiej wsi liczne obiekty dziedzictwa kulturowego o znaczeniu lokalnym, jak i ponadregionalnym.

Przedstawione powyżej przesłanki z zasady kwalifikują obszary wiejskie jako obszary wymagające odnowy i rewitalizacji, choć z całą pewnością są one mocno zróżnicowane i nie wszędzie poszczególne wskaźniki społeczne i gospodarcze osiągają bardzo wysokie wartości.

W ramach niniejszego dokumentu został również wskazany obszar wsparcia mieszkalnictwa, gdyż Gmina Lubaczów w drugim etapie Lokalnego Programu

Rewitalizacji zakłada realizację zadania polegającego na modernizacji części wspólnych wielorodzinnych budynków mieszkalnych w Hucie Kryształowej. Obszar ten spełnia 3 z 5 kryteriów wyznaczania obszarów wsparcia w zakresie mieszkalnictwa, które zostały określone w wytycznych Ministra Rozwoju Regionalnego w zakresie programowania działań dotyczących mieszkalnictwa. Analiza tych kryteriów została przeprowadzona w dalszej części dokumentu.

W aspekcie rewitalizacji należy pamiętać, że dotyczy ona nie tylko infrastruktury, ale przede wszystkim stworzenia odpowiednich warunków do poprawy bytu „tkanki” społecznej znajdującej się na rewitalizowanym obszarze. To działania skierowane na realizację inwestycji obejmujących zmianę dotychczasowych funkcji terenów problemowych i nadanie im nowych walorów gospodarczych, społecznych, kulturalnych, rekreacyjnych czy turystycznych poprzez wprowadzanie do odnawianych budynków i na określone obszary działań aktywizujących społeczność lokalną. Ich wynikiem ma być rozwój Gminy, a przez to poprawa życia ludności.

Etapy realizacji LPR

Lokalny Program Rewitalizacji dla Gminy Lubaczów został przygotowany na lata 2010 – 2018, obejmuje więc obecny okres programowania oraz lata następne, co pozwala na lepsze rozplanowanie wydatkowania środków, a także gwarantuje ciągłość i trwałość urzeczywistnienia zadań. Jego realizacja została podzielona na cztery etapy.

W **pierwszym etapie** (2011-2013) realizowane będą prace na obszarze następujących miejscowości:

- Podlesie z osadą Huta Kryształowa;
- Basznia Górna;

Do realizacji w tym obszarze wyznaczono następujące inwestycje w ramach projektu ubiegającego się o wsparcie w ramach działania 7.2 RPO WP pt.

Utworzenie „Kresowej Osady” oraz nadanie nowych funkcji turystycznych i edukacyjnych szansą dla obszaru przemysłowego i popegeerowskiego Gminy Lubaczów.

1. Przejęcie terenów przemysłowych po byłej Kopalni Siarki „Basznia” w Baszni Górnej .
2. Budowa „Kresowej Osady” wraz z niezbędną infrastrukturą oraz zakupem i renowacją obiektów, urządzeń i wyposażenia charakterystycznego dla rzemiosła podlubaczowskiej wsi.

3. Adaptacja budynku i otoczenia byłej szkoły podstawowej w Baszni Górnej na cele promocji produktów regionalnych i tradycyjnych wraz z zakupem wyposażenia.
4. Renowacja zabytkowego cmentarza w Podlesiu.
5. Remont szlaków komunikacyjnych łączących elementy infrastruktury obszaru rewitalizowanego.
6. Stworzenie produktu turystycznego Festiwal Kultur i Kresowego Jadła wraz z rekonstrukcją Bitwy pod Niemirowem króla Jana III Sobieskiego.
7. Stworzenie spójnego systemu informacji zewnętrznej – tablice informacyjne, oznakowanie dróg, materiały drukowane.
8. Przedsięwzięcia promujące obszar i obiekty rewitalizowane.
9. Redukowanie zjawiska wykluczenia społecznego i zawodowego poprzez aktywizację społeczności na obszarach zdegradowanych Gminy Lubaczów.

W **etapie drugim** (2014-2015) prace koncentrować się będą w miejscowościach:

- Borowa Góra, gdzie zrealizowane zostanie zadanie polegające na budowie zbiornika wodnego wraz z infrastrukturą rekreacyjną i inną towarzyszącą zbiornikowi,
- Huta Kryształowa, gdzie nastąpi restauracja budynku dawnej gorzelni dla realizacji zadań z dziedziny kultury i sztuki oraz renowacja zabytkowej alei lipowej wraz z budową punktu widokowego.

Etap trzeci realizowany będzie w latach 2016-2018 w północno-wschodniej części Gminy, w miejscowości Huta Kryształowa. Planowane jest wówczas wykonanie modernizacji zostanie modernizacja wielorodzinnych budynków mieszkalnych.

Wyznaczenie zadań do realizacji w tych strefach we wschodniej części Gminy Lubaczów związane jest z dążeniem do rozwoju (dzięki realizacji zadań zawartych w Lokalnym Programie Rewitalizacji) dwóch obszarów: turystycznego i inwestycyjnego.

Bezpośredni wpływ na rozwój obszaru inwestycyjnego będzie mieć planowana budowa przejścia granicznego z Ukrainą Budomierz-Hruszów. Ma ono stanowić odciążenie dla 3 już istniejących przejść granicznych w województwie podkarpackim. Inwestycja ma obejmować budowę całej infrastruktury administracyjnej oraz drogowej związanej z powstaniem nowego przejścia granicznego między Polską a Ukrainą. Będzie to przejście drogowe, obsługujące ruch osobowy i towarowy, czynne całą dobę. Wspólne polsko-ukraińskie odprawy będą odbywać się po polskiej stronie granicy w Budomierzu. Przejście ma mieć 17 pasów odpraw dla aut osobowych i busów. Na dobę – w obie strony – będzie można odprawiać 3,5 tysiąca aut. Koszt inwestycji szacowany jest na około 150

mln zł, a jej zakończenie zaplanowano na 2011 rok. Do przejścia dochodzi polska droga wojewódzka nr 866 Dachnów – Lubaczów – Krowica Hołodowska – granica państwa, która na odcinku Lubaczów – Budomierz jest zapisana w indykatywnym wykazie indywidualnych projektów kluczowych Województwa Podkarpackiego na lata 2007 -2013. W celu zapewnienia łatwiejszego dojazdu zostanie poszerzona i wyremontowana. Realizację przedmiotowej inwestycji planuje się na lata 2010 -2012.

Uruchomienie przejścia granicznego jest szansą dla regionu i z pewnością wpłynie na rozwój przedsiębiorczości w Gminie Lubaczów i powiecie lubaczowskim, jednym z najbiedniejszych na tzw. „ścianie wschodniej”. Region zyska na znaczeniu strategicznym, będą mogli się tu lokować inwestorzy myślący o rynku wschodnim. Będzie to też szansa dla właścicieli punktów handlowych, usługowych i gastronomicznych. Na ożywienie gospodarcze wpłynie także tranzyt międzynarodowy, który będzie się rozwijał dzięki budowie na Ukrainie drogi prowadzącej do przejścia w Hruszowie.

Inwestycje w obszarze turystycznym mają służyć rozwojowi społeczno – gospodarczemu Gminy Lubaczów. Zwiększenie potencjału turystycznego tych obszarów odbywać się będzie poprzez wsparcie kompleksowej inwestycji prowadzącej do stworzenia nowego produktu turystycznego w postaci wioski tematycznej „Kresowa Osada”. Dotychczas olbrzymi potencjał do rozwoju turystyki i agroturystyki stanowiły zasoby przyrodnicze i krajobrazowe, duże zróżnicowanie fizjograficzne i geologiczne oraz znaczny procent lasów oraz bogactwo flory i fauny. Dodatkowo bezpośrednie sąsiedztwo Gminy Lubaczów z Gminą Horyniec Zdrój podnosi jej atrakcyjność turystyczną. Gmina Horyniec Zdrój chętnie odwiedzana przez turystów przyciąga licznymi zabytkami. Jej podstawowym walorem jest uzdrowisko, które w okresie całego roku przyjmuje na leczenie kuracjuszy zarówno z kraju jak i zagranicy.

Równocześnie barierami wzrostu dochodów płynących z turystyki były: niewystarczające wykorzystanie potencjału turystycznego, niski poziom atrakcyjności przestrzeni publicznej dla potrzeb turystów, brak zagospodarowania terenów przyrodniczych atrakcyjnych turystycznie, zły stan techniczny istniejących obiektów dziedzictwa kulturowego oraz niewystarczająca baza hotelowo – gastronomiczna.

Kompleksowe i długofalowe podejście do wzmocnienia potencjału turystycznego w obszarze rewitalizowanym przejawia się w niniejszym dokumencie poprzez zaplanowanie szeregu działań techniczno – materialnych, służących wzrostowi szeroko rozumianej atrakcyjności turystycznej Gminy. Wykorzystanie szansy jaką niesie za sobą wykreowanie nowego produktu turystycznego, opartego o elementy osady kresowej

przyczyni się w nieodległej perspektywie do poprawy warunków życia mieszkańców obszarów zdegradowanych, zagrożonych wykluczeniem społecznym, dotkniętych bezrobociem, ubóstwem i patologiami społecznymi.

Dzięki realizacji zadań wskazanych w dokumencie w powiązaniu z już realizowanymi zostanie skierowana do turystów kompleksowa oferta, a same inwestycje przyczynią się do rozwoju usług turystycznych i okołoturystycznych, co wpłynie na rozwój społeczno-gospodarczy Gminy i regionu i pośrednio na generowanie miejsc pracy. Wzrost liczby turystów odwiedzających Gminę może wpłynąć na zwiększenie dochodów płynących z turystyki. Realizacja projektów w znacznym stopniu zniweluje różnice pomiędzy małymi a dużymi aglomeracjami w zakresie dostępności do podstawowej infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej przez rozwój aktywnych form wypoczynku. Przyczyni się to do wyrównania szans rozwojowych wsi w porównaniu z obszarami miejskimi oraz zapewni zrównoważony rozwój społeczno-gospodarczy regionu.

Cel główny i cele szczegółowe LPR

Celem głównym Lokalnego Programu Rewitalizacji dla Gminy Lubaczów do osiągnięcia w perspektywie roku 2018 jest rozwój gospodarczy i społeczny Gminy oraz wzrost estetyki funkcjonalnej przestrzeni publicznej, szczególnie służącej podniesieniu atrakcyjności dla ruchu turystycznego. Dokument ma na celu pobudzenie aktywności środowisk lokalnych i stymulowanie współpracy na rzecz rozwoju społeczno – gospodarczego oraz przeciwdziałanie zjawiskom wykluczenia społecznego w zagrożonych patologiami społecznymi obszarach.

Aby osiągnąć cel główny należy zrealizować w obszarze rewitalizowanym następujące cele cząstkowe:

1. zwiększenie potencjału turystycznego obszaru poprzez powstanie „Kresowej Osady” oraz nowej infrastruktury turystycznej i edukacyjnej,
2. rozwiązywanie problemów społecznych (w tym walka z patologiami społecznymi, takimi jak alkoholizm, przemoc w rodzinie, brak możliwości aktywnego spędzania czasu przez młodzież i osoby dorosłe),
3. podniesienie atrakcyjności inwestycyjnej terenów rewitalizowanych (w tym bezpieczeństwa).

Niniejsze przedsięwzięcia oddziałują na obszar przestrzenny, gospodarczy oraz społeczny:

- **Obszar przestrzenny** – poprzez inwestycje w rozbudowę infrastruktury turystycznej nastąpi polepszenie estetyki miejscowości Gminy Lubaczów, co mieć będzie ogromne znaczenie dla poprawy wizerunku Gminy Lubaczów w oczach turystów i mieszkańców, a także bezpośrednio wpłynie na wzrost atrakcyjności turystycznej Gminy;
- **Obszar gospodarczy** – realizacja projektu wpłynie na pobudzenie wzrostu społeczno – gospodarczego. Powstaną nowe przedsiębiorstwa oraz nowe miejsca pracy. Jest to bardzo ważny aspekt dla rozwoju Gminy i regionu, a tym samym dla zrównoważonego rozwoju województwa podkarpackiego. W tym celu musi nastąpić między innymi wykreowanie rozpoznawalnego produktu turystycznego, który pozwoliłby na rozwój przedsiębiorczości w sektorze okółoturystycznym;
- **Obszar społeczny** – realizacja przedsięwzięć wpłynie na aktywizację mieszkańców oraz ułatwi im rewitalizację społeczną. Umożliwi przyjemne spędzanie czasu wolnego nie tylko mieszkańcom, ale również osobom podróżującym. Realizacja działań w sferze przestrzeni i gospodarki wpłynie bezpośrednio na wzrost poziomu zadowolenia mieszkańców, natomiast konkretne działania społeczne dotyczyć będą rozwoju zasobów ludzkich, przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu, patologiom i bezrobociu oraz aktywizacji środowisk dziecięcych i młodzieżowych.

Realizacji powyższych celów służą działania (omówione w dalszej części opracowania), które są względem siebie komplementarne – aby osiągnąć zamierzone cele wszystkie zadania muszą się uzupełniać. Projekty wymienione do realizacji mają pozytywny wpływ na polityki horyzontalne Unii Europejskiej – politykę zatrudnienia, politykę równych szans, politykę rozwoju społeczeństwa informacyjnego oraz neutralny na politykę ochrony środowiska.

Wpływ działań LPR na polityki horyzontalne UE

Przedsięwzięcia przewidziane do realizacji w Lokalnym Programie Rewitalizacji oddziałują:

a) pozytywnie na następujące polityki horyzontalne UE:

1. **Politykę równych szans** - we wszystkich operacjach inwestycyjnych będzie uwzględniona zasada równych szans:
 - kobiet i mężczyzn do pracy o ile w wyniku realizacji projektów uda się bezpośrednio przez Beneficjenta wygenerować takie miejsca pracy,

- dostępu do obiektów i miejsc bez względu na płeć, wiek, wykształcenie, orientację seksualną, stopień niepełnosprawności.
- 2. **Politykę społeczeństwa informacyjnego** – każda inwestycja (o ile będzie to uzasadnione zakresem) będzie realizowana zgodnie z polityką społeczeństwa informacyjnego.
- 3. **Politykę zatrudnienia** - projekty przewidziane do realizacji w ramach LPR będą bezpośrednio bądź pośrednio generować nowe, stałe miejsca pracy. Osiągnięcie celu głównego Lokalnego Programu Rewitalizacji tj.: rozwój gospodarczy i społeczny Gminy Lubaczów oraz wzrost estetyki funkcjonalnej przestrzeni publicznej, szczególnie służącej podniesieniu atrakcyjności dla ruchu turystycznego, przyczyni się w sposób bezpośredni do tworzenia klimatu przedsiębiorczości.

b) pozytywnie bądź neutralnie na:

1. **Politykę ochrony środowiska** – gdyż Beneficjent będzie brał pod uwagę wpływ realizacji projektów na środowisko:
- uwzględni procedurę konsultacji i opiniowania Lokalnego Programu Rewitalizacji zgodnie z art. 46 i 47 ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (Dz. U. 2008 Nr 199 poz. 1227), która weszła w życie 15 listopada 2008 roku (zwanej ustawą OOS). Artykuł ten nakłada obowiązek przeprowadzania postępowania w sprawie oceny oddziaływania na środowisko skutków realizacji dokumentów strategicznych (m. in. programów w dziedzinie transportu, gospodarki wodnej, turystyki i wykorzystania terenu), opracowanych przez organy administracji. Zapisy te są przeniesieniem do prawodawstwa polskiego postanowień Dyrektywy 2001/42/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 27 czerwca 2001 r. w sprawie oceny wpływu niektórych planów i programów na środowisko.
 - zgodność projektów z „Rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 9 listopada 2004 r. w sprawie określenia rodzajów przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko oraz szczegółowych uwarunkowań związanych z kwalifikowaniem przedsięwzięcia do sporządzenia raportu o oddziaływaniu na środowisko” (Dz. U. 2004, nr 257, poz. 2573 z późn. zm.).

Znaczenie zadań wymienionych w LPR dla rozwoju Gminy

Dokumentem niezbędnym dla Gminy Lubaczów w celu ubiegania się o środki finansowe w ramach RPO Województwa Podkarpackiego na lata 2007 – 2013, działanie 7.2 „Rewitalizacja obszarów zdegradowanych” jest Lokalny Program Rewitalizacji – wieloletni dokument przyjęty i koordynowany przez jednostkę samorządu terytorialnego, który ma na celu rewitalizację zaniedbanego obszaru. Nie jest to jednak jedynie załącznik do wniosku o dofinansowanie projektów, ale realne narzędzie dla władz i mieszkańców do wykorzystania przy planowaniu i wdrażaniu konkretnych działań w obrębie obszaru rewitalizowanego (zgodnie z zasadami przyjętymi przy opracowywaniu i realizacji LPR).

Rewitalizacja jest procesem przemian, których oddziaływanie odczuwalne jest w obszarze przestrzennym, gospodarczym i społecznym miejscowości. Kompleksowe inwestycje przyniosą dużą opłacalność, gdyż gwarantują wysokie walory lokalizacyjne. Zmieniają one pozytywnie większy obszar w stosunkowo krótkim czasie i tym samym zapewniają sukces mających tam miejsce pojedynczych realizacji. Działania takie nie są obciążone dużym ryzykiem, ponieważ zdegradowany teren objęty jest precyzyjnym Programem Rewitalizacji. Kompleksowość zaplanowanych w projekcie przedsięwzięć ma na celu rozwój Gminy Lubaczów i całego regionu. Dla zrównoważonego rozwoju województwa podkarpackiego niezbędny jest wzrost ekonomiczny i rozwój społeczny takich obszarów zdegradowanych i zmarginalizowanych gospodarczo.

Zrównoważony rozwój obszarów wiejskich w regionie wymaga intensyfikacji działań poprawiających sytuację w obszarach zmagających się z problemami odziedziczonymi głównie z przeszłości. Wsparcie, które znajduje się w ramach Lokalnego Programu Rewitalizacji, nakierowane jest na poprawę konkurencyjności, co zintegrowane będzie z głównym nurtem rozwoju gospodarczego Gminy Lubaczów i regionu. LPR ma duże znaczenie dla realizacji celów zawartych w dokumentach strategicznych o charakterze lokalnym i ponadlokalnym, poprzez trafność projektu w odniesieniu do potrzeb i wymagań Gminy Lubaczów.

Konieczność rewitalizacji Gminy Lubaczów wynika z potrzeb mieszkańców potencjalnych, a także istniejącego deficytu prac remontowych i związanego z nim wysokiego stopnia degradacji starej zabudowy, między innymi w postaci zaawansowanego zużycia technicznego i zestarzenia funkcjonalnego obiektów i infrastruktury. Dlatego zadaniem rewitalizacji jest poprawa estetyki przestrzeni, podniesienie atrakcyjności miejscowości, wykreowanie miejsca atrakcyjnego do zamieszkania, stworzenie mechanizmu zachęt do inwestowania w nowe i istniejące w otoczeniu obiekty oraz

przyciągnięcie mieszkańców miejscowości i okolic do spędzania tu wolnego czasu, co w dłuższej perspektywie przyczyni się do dyfuzji zainicjowanych procesów na tereny przyległe. Działania związane z rewitalizacją obszaru wynikają także z potrzeby ożywienia ruchu turystycznego w Gminie Lubaczów, co tym samym przyczyni się do wzrostu gospodarczego.

Poprawa warunków w sferze przestrzennej i gospodarczej Gminy niesie za sobą pozytywny wpływ na sferę społeczną. Polepszą się warunki bytowe mieszkańców, zdecydowanie zwiększy się ich zadowolenie z miejscowości, którą zamieszkują. Zadbane i atrakcyjne miejscowości, potencjał historyczny, kulturowy, estetyka krajobrazu – to korzystne warunki dla rozwoju turystyki na danym obszarze. Większa liczba turystów jest natomiast jednoznacznie związana ze wzrostem dochodów, a prowadzi do tego właśnie zespół kompleksowych przemian zakładanych w Lokalnym Programie Rewitalizacji. Niesie to ze sobą pozytywne oddziaływanie dla lokalnej gospodarki, wynikające z rozwoju przedsiębiorczości, powstawania nowych miejsc pracy i zmniejszenia bezrobocia.

I CHARAKTERYSTYKA OBECNEJ SYTUACJI NA TERENIE GMINY

Historia Gminy Lubaczów

Wsie skupione obecnie w Gminie Lubaczów posiadają bogatą historię, a o ich losach świadczą najpełniej posiadane przez nie nazwy. Wprawdzie początki bytności człowieka nad Lubaczówką, zwaną dawniej "Hedwiszną", sięgają kilku tysięcy lat przed naszą erą, ale osadnictwo o charakterze stałym, udokumentowane w źródłach pisanych, zapoczątkowane zostało na tym terenie w okresie średniowiecza. Ważną rolę w tym zakresie spełnił gród lubaczowski, pod którego opieką w końcu wieków średnich istniało już kilka osad wiejskich.

W dokumencie lokacyjnym Lubaczowa z 1376 roku wymieniony jest Młodów, być może wieś jeszcze wówczas "młoda". W tym samym czasie istniał już Szczutków, który jako "Szczytatycze" w 1388 roku, za sprawą księcia mazowieckiego i bełskiego Ziemowita IV, szwagra króla Władysława Jagiełły, przekazany został na uposażenie parafii łacińskiej w Lubaczowie. Przypuszcza się, iż była to osada służebna, której mieszkańcy trudnili się wyrobem tzw. "szczytów", czyli tarcz bojowych, dostarczanych na potrzeby zamku lubaczowskiego.

Obronny charakter osad na bezpośrednim przedpolu ośrodka lubaczowskiego, szczególnie w okresie nieustannego zagrożenia ze strony Tatarów w XV-XVII wieku, poświadczają nazwy co najmniej kilku wsi. Basznia, rozciągnięta w dolinie Sołotwy i Papierni, podzielona w XVIII wieku na Dolną i Górną, zawdzięcza swą nazwę istnieniu fortyfikacji z "baszniami", czyli inaczej basztami, wieżami. Dawny przysiółek tej wsi, Tymce, posiada również militarne korzenie, wywodząc się od wyrazu "tyn", "tyniec" – gród, ogrodzenie. Miejskowa tradycja, zapisana przez ks. Michała Huka każe widzieć w nazwie wsi Krowica (obecnie Krowica Hołodowska, Sama i Lasowa) – wyraz krew, czyli z ruska "krow" – niewinnie pomordowanych przez Tatarów mieszkańców. Krew miała być przelana w takiej ilości, że zabarwiła na czerwono przepływającą przez wieś rzeczkę.

Tragiczne wydarzenia nie zakłóciły rozwoju gospodarczego terenów należących obecnie do Gminy lubaczowskiej. O intensywnej pracy rolników, zamieniających na pola i łąki rozległe obszary leśne, świadczy nazwa wsi Załuże, poświadczona już w XV wieku, czy powstałych później osad – Dąbrowy, Borowej Góry oraz nie istniejącej już dziś Sieniawki. Trud wielu chłopskich i drobnoszlacheckich rodów, osadzonych przez królów

i starostów w okolicach Lubaczowa, zapisał się w nazwach licznych przysiółków: Antoniki, Brozie, Kornagi, Malce, Misztale, Tymosze, Żdany, Żuki. Wieś Opaka rozwinęła się nad rozległym stawem zwanym opackim, założonym zapewne z inicjatywy opata jednego z zaginionych później klasztorów lubaczowskich. Z kolei zapobiegliwości gospodarczej hetmana wielkiego koronnego i starosty lubaczowskiego Adama Mikołaja Sieniawskiego należy zawdzięczać powstanie na początku XVIII wieku Huty Kryształowej, osady rzemieślniczej, wytwarzającej bardzo cenione w ówczesnej Polsce wyroby ze szkła kryształowego.

W końcu XVIII wieku do Rusinów i Polaków, zwanych Mazurami, dołączyli osadnicy niemieccy sprowadzeni na teren zaboru austriackiego w okresie kolonizacji józefińskiej. Na obszarze współczesnej Gminy lubaczowskiej mieszkali oni w trzech osadach – Reichau (ob. Podlesie), Burgau (ob. Karolówka) i Felsendorf (ob. Dąbków). Z czasem częściowo ulegli asymilacji, ale też dzięki wyznaniu ewangelickiemu, niekiedy aż do pierwszej tercji XX wieku, zachowali swoją tożsamość kulturową.

Ostatnia wojna przyniosła ogromne zniszczenia materialne i doprowadziła do zmiany tradycyjnego oblicza kulturowego. Pozostała jednak pamięć o minionych czasach zapisana w lokalnym nazewnictwie i obecna w pamiątkach przeszłości.¹

1. Zagospodarowanie przestrzenne

Gmina Lubaczów leży na terenie województwa podkarpackiego, we wschodniej części powiatu lubaczowskiego. Sąsiadują z nią: od północno-wschodu – Gmina Horyniec, od północy Gmina Cieszanów, od zachodu miasto Lubaczów i Gmina Oleszyce, od południa Gmina Wielkie Oczy. Wschodnią granicą Gminy jest granica państwa. Według regionalizacji fizyczno – geograficznej Polski obszar Gminy Lubaczów leży we wschodniej części Kotliny Sandomierskiej na Płaskowyżu Tarnogrodzkim, zajmując jego wschodnią, przygraniczną część, w dorzeczu Lubaczówki i Sołotwy.

Gmina zajmuje powierzchnię 203 km² i liczy 9473 mieszkańców, w tym 4 708 kobiet i 4 765 mężczyzn (stan na koniec 2008 roku wg danych GUS). Gęstość zaludnienia wynosi 47 osób/km². Saldo migracji ogółem jest ujemne i wynosiło w 2008 roku -21 osób, przy czym główny wpływ ma tu niekorzystny bilans migracji zagranicznych.

¹ www.lubaczow.com.pl

Mapa 1. Gmina Lubaczów na tle powiatu lubaczowskiego.
Źródło: Strategia Rozwoju Gminy Lubaczów na lata 2007- 2015.

Bliskimi terytorialnie miastami dla Gminy Lubaczów są: Jarosław, Przemyśl oraz Tomaszów Lubelski. Głównym ośrodkiem pracy, usług, administracji, kształcenia i leczenia dla mieszkańców Gminy jest miasto Lubaczów, obejmujące obszar 26 km².

Mapa 2. Gmina Lubaczów.
Źródło: InicjatywaLokalna.pl

Gmina Lubaczów jest jednostką bardzo rozbudowaną, sieć osadniczą Gminy tworzą 23 sołectwa: Antoniki, Bałaje, Basznia Dolna, Basznia Górna, Budomierz, Dąbków, Dąbrowa, Hurcze, Karolówka, Krowica Hołodowska, Krowica Lasowa, Krowica Sama, Lisie Jamy, Młodów, Mokrzyca, Opaka, Piastowo, Podlesie, Szczutków, Tymce, Wólka Krowicka, Załuże. Dla celów statystycznych wśród miejscowości Gminy Lubaczów wyodrębniana jest dodatkowo Huta Kryształowa, która jest jednym z trzech wolno stojących osiedli byłego PGR-u.

W Gminie Lubaczów dobrze rozwinięta jest sieć komunikacyjna. Na terenie Gminy występują dwa układy komunikacyjne: kolejowy i drogowy. Układ komunikacyjny drogowy obejmuje drogi wojewódzkie, powiatowe i Gminne, natomiast w skład układu kolejowego wchodzi linia kolejowa pasażersko - towarowa nr 101 Munina – Werchrata – Hrebenne – granica państwa oraz linia kolejowa Jarosław – Horyniec Zdrój z dwoma przystankami osobowymi w Baszni i Baszni Dolnej obsługiwana przez nowoczesny szynobus.

Podstawowym dokumentem określającym kierunki zagospodarowania przestrzennego na terenie Gminy Lubaczów jest *Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Lubaczów* uchwalone uchwałą nr IV/25/98 Rady Gminy Lubaczów w dniu 29 grudnia 1998 roku. Studium zostało opracowane zgodnie z obowiązującą wówczas ustawą z dnia 7 lipca 1994 r. o gospodarowaniu przestrzenią. W związku z faktem, iż ww. ustawa została zastąpiona ustawą z dnia 27 marca 2003 roku o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym, *Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Lubaczów* jest częściowo nieaktualne z uwagi na niezgodność jego układu merytorycznego i zakresu ustaleń funkcjonalno – przestrzennych i programowych z ustawą o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym oraz przepisami wykonawczymi. Dodatkowo *Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Lubaczów* nie jest spójne z Planem Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Podkarpackiego przyjętym przez Sejmik Województwa Podkarpackiego w dniu 30.08.2002 roku. Przedstawione powyżej przesłanki były przyczyną rozpoczęcia przez Gminę Lubaczów prac nad opracowaniem nowego Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Lubaczów. W tym też celu został opracowany dokument pt. „Ocena zmian w zagospodarowaniu przestrzennym Gminy Lubaczów w okresie: październik 2002 r. – czerwiec 2006 r.” przyjętym przez Radę Gminy Lubaczów w dniu 24 października 2006 roku. Wg autorów ww. dokumentu niezbędnym jest podjęcie przez Gminę efektywnych działań na rzecz

sporządzenia planów miejscowych – co najmniej dla terenów najpilniej tego wymagających. Wg stanu na maj 2007 roku Gmina Lubaczów posiadała 26 obowiązujących miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego.

W pierwszej kolejności powinny zostać sporządzone następujące miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego:

- MPZP „ZAŁUŻE - I”

Funkcja wiodąca terenu: mieszkaniowo-usługowa

Orientacyjna powierzchnia: 5 ha

Cel: określenie zasad zagospodarowania terenu z uwagi na natężenie ruchu budowlanego.

- MPZP „BOROWA GÓRA - I”

Funkcja wiodąca terenu: rekreacja i wypoczynek

Orientacyjna powierzchnia: 70 ha

Cel: określenie zasad zagospodarowania planowanego zbiornika retencyjnego

- MPZP „PRZEJSCIE GRANICZNE BUDOMIERZ - HRUSZEW /II ETAP – I”

Funkcja wiodąca terenu: wytwórczo składowa i usługowo-handlowa

Orientacyjna powierzchnia: 50 ha

Cel: określenie zasad zagospodarowania planowanego terenów związanych z przejściem granicznym w ramach aktywizacji gospodarczej Gminy.

- MPZP „KROWICA HOŁODOWSKA - I”

Funkcja wiodąca terenu: teren wielofunkcyjny

Orientacyjna powierzchnia: 50 ha

Cel: określenie zasad zagospodarowania terenów rekreacyjno wypoczynkowych związanych z istniejącym akwenem wodnym, terenów rolno – leśnych i usług komercyjnych.

- MPZP „KAPLISZE”

Funkcja wiodąca: wytwórczo składowa i usługi komercyjne

Orientacyjna powierzchnia: 10 ha

Cel opracowania: określenie zasad zagospodarowania terenów wytwórczo – składowych i usługowych, związanych z istniejącą bocznica kolejową w ramach aktywizacji gospodarczej Gminy.

1.1 Granice stref ochrony konserwatorskiej

Ziemia lubaczowska ma swój specyficzny i indywidualny charakter, ukształtowany przez środowisko przyrodnicze oraz bogate dziedzictwo kulturowe. Jest ona postrzegana głównie jako kraina rolnicza i rejon o atrakcyjnych walorach rekreacyjno – turystycznych. Zasoby przyrodnicze i krajobrazowe, duże zróżnicowanie fizjograficzne, geologiczne, znaczny procent lasów, bogactwo flory i fauny występujące na terenie Gminy Lubaczów stanowią olbrzymi potencjał do rozwoju turystyki i agroturystyki.

Ważnym elementem dziedzictwa kulturowego Gminy są jednak przede wszystkim zabytki. Na terenie Gminy Lubaczów występuje ich kilkanaście, są to m.in.:

- obiekt sakralny byłego zboru ewangelickiego z 1856 roku i były dom pastora na Podlesiu – wpisany do rejestru zabytków,
- zespół cerkiewny (drewniany z 1904 r.) p.w. Św. Dymitra w Szczutkowie (obecnie kościół rzymsko – katolicki) – wpisany do rejestru zabytków,
- gorzelnia w Hucie Kryształowej – wpisana do rejestru zabytków,

Fotografia 3. Zabytkowa gorzelnia w Hucie Kryształowej.

Źródło: InicjatywaLokalna.pl

- dzwonnica cerkiewna po byłym zespole cerkiewnym w Załużu (murowana w 1900 roku),
- obiekt sakralny byłego zboru w Dąbkowie (murowany z 1886 roku – obecnie kościół filialny rzymsko – katolicki),

- zabudowa folwarku Gołuchowskich w Baszni Dolnej,
- kościół murowany p.w. Andrzeja Boboli w Baszni Dolnej,
- kościół p.w. Przemienienia Pańskiego w Krowicy Samej,
- zespół cerkiewny (drewniany z 1890 roku) p.w. Narodzenia NMP w Opace (obecnie jedynie dzwonnica, odbudowana po pożarze) – wpisany do rej. zabytków.

Ponadto w rejestrze zabytków z obszaru Gminy Lubaczów znajdują się również zabytkowe cmentarze: cmentarz greckokatolicki w Baszni Dolnej, dwa cmentarze w Krowicy Samej – obecnie cmentarze komunalne, cmentarz choleryczny w Lisich Jamach, cmentarz przycerkiewny w Opace, cmentarz ewangelicki w Podlesiu, cmentarz greckokatolicki w Szczutkowie (obecnie komunalny), cmentarz greko-katolicki (obecnie komunalny) w Załużu oraz cmentarz greko – katolicki w Sieniawce (osadzie dziś nieistniejącej).

Fotografia 4. Cmentarz ewangelicki w Podlesiu.

Źródło: InicjatywaLokalna.pl

Gmina od wielu lat realizuje program rewitalizacji zabytków, polegający na zabezpieczaniu środków budżetowych i pozabudżetowych na remont i modernizację tych obiektów w celu przywrócenia im właściwych funkcji użytkowych i historycznych.

1.2 Uwarunkowania ochrony środowiska

Ochrona przyrody i ekologia

Walory przyrodnicze i krajobrazowe, duże zróżnicowanie fizjograficzne, geologiczne, duży procent lasów, bogactwo flory i fauny, występujące na terenie Gminy Lubaczów, której część objęta jest obszarem NATURA 2000, mającym na celu ochronę cennych, pod względem przyrodniczym i zagrożonych składników różnorodności biologicznej Europy, to ważne czynniki skłaniające do ochrony przyrody w Gminie.

Gmina Lubaczów położona jest w pobliżu Roztoczańskiego Obszaru Chronionego Krajobrazu, uzdrowiska Horyniec i nieco dalej leżącego Południoroztoczańskiego Parku Krajobrazowego. Dlatego choćby ze względu na w/w tereny Gmina musi uwzględniać w swoim rozwoju ochronę środowiska. Mała dochodowość w rolnictwie spowodowała, że rolnicy w znikomym stopniu używają środków ochrony roślin i nawozów sztucznych, co ma niebagatelny wpływ na jakość gleby i wód okolicznych.

Na terenie Gminy Lubaczów znajduje się Rezerwat przyrody Kamienne o powierzchni 8,27 ha, który został utworzony na mocy rozporządzenia Wojewody Podkarpackiego z 19 kwietnia 2004 roku. Rezerwat przyrody Kamienne jest jednym z 3 rezerwatów na terenie Nadleśnictwa Lubaczów.

Występujący w rezerwacie zespół świetlistej dąbrowy *Potentillo albae* - *Quercetum* z licznymi chronionymi i rzadkimi roślinami w runie, jest jedynym zbiorowiskiem leśnym w Polsce reprezentującym kserotermiczne lasy i zarośla. Głównym obszarem występowania tych zbiorowisk są śródziemnomorskie obszary Europy.

Miejszem niezwykłym na terenie gminy jest osada Huta Kryształowa, dawny słynny ośrodek hutnictwa szkła, położona między uzdrowiskami Horyniec Zdrój i Niemirów (Ukraina). Zachowały się tu pozostałości XVIII wiecznego założenia parkowego z licznymi pomnikowymi drzewami, alejami lipową i kasztanową oraz budynek dawnej gorzelni, a także z okresu II wojny światowej bunkry tzw. „Linii Mołotowa”.

Gospodarka wodno-ściekowa

Kompleksowe zwodociągowanie Gminy spowodowało wzrost ilości wytwarzanych ścieków w gospodarstwach domowych. Produkowane ścieki gromadzone są w bezodpływowych zbiornikach i wywożone indywidualnie, niestety najczęściej

z naruszeniem przepisów ochrony środowiska. W związku z tym, rozwiązanie problemu gospodarki ściekowej na terenie Gminy jest priorytetem dla władz samorządowych.

Od roku 2000 sukcesywnie buduje się sieci kanalizacyjne na terenie Gminy. Wybudowano kolektory sanitarne w miejscowościach: Dąbków, Opaka, Opaka - Osiedle, Młodów – Górka, Lisie Jamy. Ścieki z w/w miejscowości dostarczane są do Miejskiej Oczyszczalni Ścieków w Lubaczowie. W 1999 roku Gmina rozpoczęła realizację zadania pn. „Budowa oczyszczalni ścieków w miejscowości Załuże oraz kanalizacji sanitarnej w części miejscowości Załuże, Basznia Dolna i Młodów”. Budowę ukończono w 2005 roku. Wybudowano oczyszczalnię typu Stalbudom STB-20 o przepustowości 250 m³/dobę. Od momentu ukończenia przedsięwzięcia oczyszczalnia przyjmowała ścieki sanitarne z Załuża, Baszni Dolnej i Młodowa oraz dodatkowo ścieki z miejscowości Dachnów (Gmina Cieszanów). W 2007 roku Gmina przystąpiła do dalszej rozbudowy systemu kanalizacyjnego doprowadzającego ścieki do oczyszczalni w Załużu, między innymi poprzez budowę kanalizacji sanitarnej w Załużu (przysiółki: Podłęże, Czarne, Wygon) oraz w Mokrzycy. Przedsięwzięcie zakończono w 2008 roku.

Ponadto, dzięki uzyskanym środkom z Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Podkarpackiego na lata 2007 – 2013, Gmina Lubaczów w ramach zadania: „Budowa sieci kanalizacji sanitarnej w aglomeracji Załuże – etap II” realizuje budowę sieci kanalizacji sanitarnej w miejscowościach Bałaje, Antoniki, Piastowo oraz Basznia Dolna. Natomiast, w ramach wsparcia z Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007 – 2013 zostanie zrealizowane w latach 2009 – 2011 zadanie pn. „Budowa sieci kanalizacji sanitarnej wraz z przyłączami w miejscowości Młodów, Karolówka i Hurcze”.

Dodatkowo, na terenie Gminy funkcjonują trzy oczyszczalnie ścieków przy szkołach podstawowych. Wykorzystanie ich w szerszym zakresie dla potrzeb poszczególnych wsi jest niemożliwe z uwagi na ograniczoną przepustowość.

Natomiast funkcjonująca oczyszczalnia typu Bioblok na terenie osiedla Wolności w Krowicy Samej w roku 2009 zostanie zmodernizowana, co pozwoli także podłączenie do niej części miejscowości Krowicy Samej.

Ze względu na duże zagęszczenie naturalnych cieków wodnych oraz występowanie w znacznej ilości terenów podmokłych i bagiennych od drugiej połowy lat pięćdziesiątych do przełomu lat siedemdziesiątych i osiemdziesiątych na terenie Gminy Lubaczów przeprowadzono w bardzo szerokim zakresie prace melioracyjne. Łącznie melioracjami objętych zostało 3104 ha gruntów ornych, co stanowi około 15 % powierzchni Gminy ogółem i ponad 27 % ogółu gruntów rolnych. Zabiegi melioracyjne obejmowały: regulację

cieków wodnych i małych rzek, drenowanie gruntów ornych, regulację stosunków wodnych w obrębie użytków zielonych rowami otwartymi, budowę „progu spiętrzającego” Lubaczówkę (możliwość spiętrzenia wody do 4 m) na wysokości miejscowości Lisie Jamy - mającego za zadanie nawadnianie terenów rolnych w okresach suszy.

W okresie intensywnych opadów deszczu problemem stają się lokalne potoki, które występują ze swoich koryt i zalewają przyległe pola i pastwiska. W związku z tym niezbędna jest regulacja potoków powodujących podtopienia.

1.3 Własność gruntów i budynków

Gmina Lubaczów zajmuje obszar o powierzchni 20300 ha. Około 88,4 % powierzchni ogólnej Gminy stanowią grunty będące własnością niepubliczną oraz grunty Skarbu Państwa, natomiast grunty komunalne (Gminy Lubaczów) około 11,6 %.

Własność Gminną gruntów według ilości działek oraz ich powierzchnię przedstawia poniższa tabela 1 (stan na koniec marca 2009 roku):

Tabela 1. Własność Gminna gruntów według stanu na koniec marca 2009 roku.

OBRĘB	LICZBA DZIAŁEK	POWIERZCHNIA [HA]
Bałaje	26	19,42
Basznia Dolna	192	95,52
Basznia Górna	141	116,20
Borowa Góra	97	159,90
Budomierz	57	126,56
Dąbków	27	35,01
Dąbrowa	82	43,11
Hurcze	21	12,81
Krowica Hołdowska	147	117,17
Krowica Lasowa	79	79,81
Krowica Sama	230	275,23
Lisie Jamy	170	268,24
Młodów	134	159,88
Opaka	97	159,18
Piastowo	18	7,01
Podlesie	48	23,55
Sieniawka	19	13,36
Szczutków	141	253,36
Tymce	112	146,69
Wólka Krowicka	74	57,21

Załuże	156	135,78
Mokrzyca	26	10,72
Antoniki	31	16,98
Karolówka	4	0,55
Razem	2129	2320,38

Źródło: Na podstawie opracowania Urzędu Gminy w Lubaczowie.

1.4 Infrastruktura techniczna

Zaopatrzenie w wodę

System wodociągów Gminy jest rozbudowany i w pełni zabezpiecza potrzeby ludności. Na terenie Gminy Lubaczów we wszystkich miejscowościach wybudowane zostały sieci wodociągowe dostarczające wodę z trzech stacji eksploatujących i uzdatniających wodę, zlokalizowanych w Mokrzycy, Wólce Krowickiej i Szczutkowie.

Z ujęcia w Mokrzycy zasilanych jest 9 wsi z licznymi przysiółkami, położonymi w północnej i centralnej części Gminy: Mokrzyca, Załuże, Tymce, Antoniki, Bałaje, Piastowo, Basznia Dolna, Basznia Górna, Borowa Góra, Podlesie oraz Dachnów (Gmina Cieszanów) i Futory (Gmina Oleszyce). W w/w układ wbudowane są dwie przepompownie sieciowe w miejscowości Piastowo – Basznia Dolna (obecnie nie eksploatowana) oraz w Futorach (Gmina Oleszyce). Ponieważ woda z tego ujęcia posiadała ponadnormatywne zawartości manganu i żelaza, w 2006 roku zmodernizowano stację uzdatniania wody. Poprzez modernizację uzyskano zasadniczą poprawę jakości produkowanej wody, głównie jej własności fizykochemicznych (zmniejszenie ilości żelaza i manganu w sieci wodociągowej do wartości dopuszczanej przez normy), organoleptycznych tj. smaku, zapachu oraz osiągnięto standardy Dyrektywy Unii Europejskiej Nr 80/778 dotyczącej jakości wody pitnej.

Ujęcie w Wólce Krowickiej zasila 5 wsi: Lisie Jamy, Wólka Krowicka, Krowica Hołodowska, Krowica Sama i Budomierz. Obejmuje ono: studnię głębinową, stację kontenerową i dwa żelbetowe zbiorniki. Woda z tego ujęcia nie jest najlepszej jakości i wymaga uzdatniania.

Z ujęcia w Szczutkowie zasilane są kolejne 3 wsie: Szczutków, Krowica Lasowa i Dąbrowa oraz część Opaki (osiedle mieszkaniowe). Woda z tego ujęcia wymaga uzdatniania z uwagi na zażelazienie i zamanganienie.

Pozostałe wsie zaopatrywane są w następujący sposób:

- Hurcze – z ujęcia w Suchej Woli (Gmina Oleszyce),

- Dąbków, Opaka, Młodów i Karolówka – z ujęcia miejskiego w Lubaczowie,
- Osiedle byłego PGR-u w Hucie Kryształowej – z własnego ujęcia głębinowego.

Kanalizacja

Kompleksowe zwodociągowanie Gminy spowodowało wzrost ilości wytwarzanych ścieków w gospodarstwach domowych, dlatego rozwiązanie problemu gospodarki ściekowej na terenie Gminy jest priorytetem dla władz samorządowych. Od roku 2000 sukcesywnie buduje się sieci kanalizacyjne na terenie Gminy, o czym wspomniano w rozdziale dotyczącym uwarunkowań ochrony środowiska.

Na terenie Gminy ponadto aktualnie funkcjonują trzy oczyszczalnie ścieków przy szkołach podstawowych:

- Basznia Dolna - (10 m³ / na dobę),
- Krowica Sama - (6 m³ / na dobę),
- Młodów (25 m³ / na dobę),

Wykorzystanie ich w szerszym zakresie dla potrzeb poszczególnych wsi jest niemożliwe z uwagi na ograniczoną przepustowość.

Gospodarka odpadami

Gospodarka odpadami komunalnymi na terenie Gminy Lubaczów realizowana jest w oparciu o ustawę „O utrzymaniu czystości i porządku w Gminach” i zgodnie z „Regulaminem utrzymania czystości i porządku na terenie Gminy Lubaczów”. 99 % gospodarstw domowych z terenu Gminy Lubaczów posiada podpisane umowy na odbiór odpadów komunalnych, w tym także na selektywny odbiór odpadów. Obsługę gospodarstw prowadzą dwa przedsiębiorstwa posiadające zezwolenie na odbiór odpadów tj. Przedsiębiorstwo Usług Komunalnych, Produkcyjnych i Handlu w Lubaczowie i Przedsiębiorstwo Gospodarki Komunalnej i Mieszkaniowej w Jarosławiu.

Od 2000 roku Gmina Lubaczów posiada umowę z firmą recyklingu Centrum w Jarosławiu na odbiór szklanych opakowań. Gmina dysponuje pięcioma pojemnikami na stłuczkę szklaną, które w miarę potrzeb i możliwości rozstawiane są w poszczególnych wsiach.

Zaopatrzenie w gaz

Korzystne warunki do inwestowania w Gminie zapewnia również dobrze rozbudowana sieć rurociągów gazowych. Przez obszar Gminy przechodzą trzy niezależne układy gazownicze:

- Sieć gazowa regionalna, obejmująca przesyłowe gazociągi wysokoprężne z Kopalni Gazu „Szczutków” w głąb kraju. Sieć ta obsługiwana jest przez Zakład Gazowniczy w Jarosławiu;
- Sieć gazowa lokalna, zasilająca bezpośrednio obszar Gminy;
- Układ kopalniany – związany z kopalnictwem gazu ziemnego w Obszarze Górniczym Gazu „Lubaczów 1”, prowadzonym przez Sanocki Zakład Górnictwa Nafty i Gazu.

Według stanu na koniec 2007 roku 73 % miejscowości posiadało wybudowane gazociągi. Na bazie stacji redukcyjno – pomiarowej gazu w Szczutkowie zgazyfikowanych jest 5 wsi: Szczutków, Opaka, Dąbków, Dąbrowa i częściowo Krowica Lasowa, a na bazie stacji w Młodowie: Młodów, Karolówka, Lisie Jamy, Wólka Krowicka, Piastowo, Basznia Dolna, Załuże, Mokrzyca, Tymce, Antoniki i Bałaje. Prace nad dalszą gazyfikacją Gminy prowadzone są w oparciu o opracowany w 1991 roku Kompleksowy Program Gazyfikacji Gminy oraz potrzeby mieszkańców tych wsi, które nie są w pełni zgazyfikowane.

Zaopatrzenie w energię elektryczną

Układ elektroenergetyczny Gminy obejmuje 2 niezależne od siebie systemy:

1. Regionalny – prowadzony przez obszar Gminy tranzytem. Stanowi go:

- linia najwyższych napięć 750 KV Ukraina – Widelka koło Rzeszowa, przebiegająca przez centralną część obszaru Gminy, obok wsi Budomierz - Wólka Krowicka - Dąbrowa - Szczutków (linia nieczynna),
- linia wysokiego napięcia WN 110 KV Tomaszów Lubelski - Jarosław, przebiegająca zachodnim skrajem Gminy w sąsiedztwie wsi: Hurcze - Opaka - Szczutków.

2. Lokalny, który stanowią:

- napowietrzne linie średniego napięcia, stacje transformatorowe – nasłupowe i wolno stojące,
- sieć napowietrzna niskiego napięcia 220/380V- 0,4 kV.

Istniejący układ elektroenergetyczny w pełni zabezpiecza aktualne potrzeby

mieszkaniowe i gospodarcze, ale zmodernizowania wymagają linie w sołectwach: Załuże, Lisie Jamy, Tymce i Bałaje.

Wzrost zapotrzebowania na energię na terenie Gminy spowodowany rozwojem sektora gospodarczego i komunalnego oraz wymagania związane z ochroną środowiska naturalnego powodują konieczność wykorzystania alternatywnych źródeł energii.

Telekomunikacja

Sieć telekomunikacyjna na terenie Gminy Lubaczów jest bardzo dobrze rozwinięta i w pełni zaspokaja potrzeby mieszkańców. W latach 1999 – 2000 przeprowadzono kompleksową telefonizację Gminy. W wyniku tej inwestycji do nowoczesnej sieci telefonicznej zostało podłączonych we wszystkich miejscowościach 783 nowych abonentów. W Gminie dostępny jest sygnał wszystkich operatorów telefonii komórkowej. Przebudowy wymagają jedynie połączenia telefoniczne wykonane drogą radiową (DECT) ze względu na liczne awarie i zakłócenia w połączeniach.

Na terenie Gminy słabo są rozwinięte publiczne punkty dostępu do Internetu. Brakuje również pełnej informatyzacji Urzędu Gminy i podległych mu placówek, niezbędne jest stworzenie w urzędzie elektronicznego systemu obiegu informacji.

Infrastruktura drogowa

W Gminie Lubaczów sieć komunikacyjna jest dobrze rozwinięta. Na jej terenie występują dwa układy komunikacyjne: kolejowy i drogowy. Układ komunikacyjny drogowy obejmuje drogi wojewódzkie, powiatowe i Gminne:

1. Drogi wojewódzkie:

- droga nr 866 Dachnów - Granica Państwa, prowadzącą przez Lubaczów, Lisie Jamy, Wólkę Krowicką, Krowicę Hołodowską i Budomierz – długość drogi wynosi 19,298 km.
- droga nr 867 Sieniawa - Oleszyce - Hrebenne, o długości 71,518 km, prowadząca przez Lubaczów, Młodów, Basznię Dolną i Horyniec.

Łączna długość dróg powiatowych przechodzących przez teren Gminy wynosi 73, 682 km, a ich szczegółowy wykaz zawiera tabela 2.

Tabela 2. Sieć dróg powiatowych na terenie Gminy Lubaczów (km).

Numer i nazwa drogi	Długość	Nawierzchnia ulepszone	Nawierzchnia nieulepszone	Nawierzchnia gruntowa
P O 692 R Horyniec – Wólka Horyniecka - Kaplisze	0,453	-	-	-
P O 674 R Lubaczów - Szczutków - Dunkowice	6,953	6,953	-	-
P O 673 R Opaka - przez wieś	0,884	0,447	0,203	0,234
P O 671 R Oleszyce – Borchów – Lubaczów	1,234	1,234	-	-
P O 691 R Basznia D. - Wólka Horyniecka	6,568	4,501	-	2,067
P O 690 R Tymce - Basznia Dolna	3,061	3,061	-	-
P O 664 R Lubaczów - Tymce	10,076	10,076	-	-
P O 689 R Załuże - Moczar Duży	1,467	1,467	-	-
P O 688 R Lubaczów - Basznia Dolna	6,663	5,042	1,124	0,497
P O 681 R Karolówka - przez wieś	0,466	0,466	-	-
P O 682 R Lubaczów - Borowa Góra	5,600	5,600	-	-
P O 680 R Lisie Jamy - Dąbrowa	5,637	4,277	1,070	0,290
P O 679 R Lubaczów - Krowica Lasowa	5,626	5,626	-	-
P O 678 R Szczutków - Dąbrowa	3,736	3,736	-	-
P O 695 R Dąbrowa - Łukawiec	2,663	2,663	-	-
P O 677 R Szczutków - W.Oczy-G. Państwa	2,378	2,378	-	-
P O 694 R Łukawiec - Krowica Hoł.	5,567	5,567	-	-
P O 693 R Krowica Hoł. - Żmijowska - W. Oczy	4,650	4,085	-	0,565
Razem	73,682	67,179	2,850	3,653

Źródło: Urząd Gminy Lubaczów

Na sieć dróg Gminnych składa się 35 dróg. Ich wykaz przedstawia poniższa tabela.

Tabela 3. Sieć dróg Gminnych Gminy Lubaczów.

Lp.	Numer drogi	Nazwa
1.	1 0 5109 R	Piastowo - przez wieś
2.	1 0 5111 R	Basznia Dolna - przez wieś
3.	1 0 5114 R	Basznia Górna - przez wieś
4.	1 0 5116 R	Basznia Górna - sklep
5.	1 0 5114 R	Podlesie - przez wieś
6.	1 0 5115 R	Podlesie - cmentarz
7.	1 0 5104 R	Basznia Dolna - Piaszki PKP
8.	1 0 5113 R	Basznia Górna - Dąbrowa
9.	1 0 5105 R	Hurcze - PKP
10.	1 0 5106 R	Hurcze - przez wieś
11.	1 0 5128 R	Opaka - cerkiew

12.	1 0 5129 R	Opaka - sklep
13.	1 0 5130 R	Opaka - za wsią
14.	1 0 5123 R	Budomierz - Budomierz Mały
15.	1 0 5123 R	Budomierz - Młyn
16.	1 0 5121 R	Krowica Hołodowska - Mielniki
17.	1 0 5122 R	Krowica Sama - przez wieś
18.	1 0 5120 R	Wólka Krowicka - przez wieś
19.	1 0 5119 R	Wólka Krowicka - Brozie
20.	1 0 5118 R	Lisie Jamy - Smolińce
21.	1 0 5117 R	Lisie Jamy - Wygnańce
22.	1 0 5127 R	Dąbrowa - przez wieś
23.	1 0 5125 R	Dąbrowa - Szutki
24.	1 0 5131 R	Szczutków - Onyszczeni
25.	1 0 5132 R	Szczutków - Ruda Szczutkowska
26.	1 0 5133 R	Szczutków - Mielniki
27.	1 0 5112 R	Tymce - Ślimak
28.	1 0 5103 R	Bałaje - przez wieś
29.	1 0 5102 R	Bałaje - Mokrzyca
30.	1 0 5101 R	Załuże - Czarne
31.	1 0 5124 R	Krowica Lasowa - Boble
32.	1 0 5126 R	Dąbrowa - Krausy
33.	1 0 5108 R	Młodów - sklep
34.	1 0 5110 R	Młodów - za szkołą
35.	1 0 5107 R	Młodów - Zakęcie

Źródło: Urząd Gminy Lubaczów

Fotografia 5. Droga gminna Basznia Górna – Huta Kryształowa .

Źródło: InicjatywaLokalna.pl

Fotografia 6. Droga gminna w Hucie Kryształowej.

Źródło: InicjatywaLokalna.pl

Transport kolejowy i autobusowy

Na terenie Gminy Lubaczów oraz w kierunku Gmin i miast sąsiednich można swobodnie poruszać się środkami komunikacji masowej (głównie autobusami), którą zapewnia dwóch przewoźników: PKP i PKS. Połączenia autobusowe z ośrodkiem administracyjno – usługowym w Lubaczowie posiadają wszystkie miejscowości Gminy. Regularna komunikacja autobusowa odbywa się na trasach:

- bezpośrednio z Lubaczowa w kierunku następujących miejscowości: Biłgoraj, Budomierz, Cewków, Chełm, Cieszanów, Horyniec, Hrubieszów, Jarosław, Korczowa, Mielec, Narol, Oleszyce, Przemyśl, Rzeszów, Stalowa Wola, Stary Dzików, Tomaszów Lubelski, Warszawa, Werchrata, Wielkie Oczy, Zamość.
- pośrednio z lokalnych węzłów komunikacyjnych w Jarosławiu, Przemyślu, Rzeszowie w różne kierunki kraju.

Międzynarodowa komunikacja pasażerska na terenie Gminy obsługiwana jest:

- pośrednio ze stacji kolejowej Bełzec (ok. 35 km) w kierunku Ukrainy oraz z Jarosławia (ok. 40 km) we wszystkich kierunkach.
- przez przystanki regularne międzynarodowych linii autobusowych, w zależności od kierunku: Lubaczów (Ukraina), Jarosław, Przemyśl, Rzeszów (we wszystkich kierunkach).

Przez teren Gminy Lubaczów przebiega linia kolejowa pasażersko – towarowa nr 101 Munina - Werchrata - Hrebenne (granica państwa) oraz obsługiwana przez nowoczesny szynobus linia kolejowa Jarosław – Horyniec Zdrój z dwoma przystankami osobowymi w Baszni i Baszni Dolnej.

Gmina spełnia ważną rolę komunikacyjną w przewozie ładunków. Na lokalnym rynku działa kilka małych firm przewozowych. Na dogodnych warunkach dostępne są usługi większych firm z Jarosławia, Przemyśla i Rzeszowa.

Przewozy kolejowe ładunków są mniej dogodne niż przewozy samochodowe. Najbliższe miejsce rozładunku i załadunku wagonów kolejowych znajduje się w Werchracie (ok. 35 km od Lubaczowa) oraz w Muninie (ok. 40 km).

Lotnicze przewozy ładunków zabezpiecza najbliższe lotnisko w Jasionce k/Rzeszowa (ok. 100 km od Lubaczowa), które zapewnia dostęp do wszystkich rodzajów wynajętych środków transportu lotniczego (lotnisko może przyjąć największe samoloty transportowe i pasażerskie).

Zasób mieszkaniowy

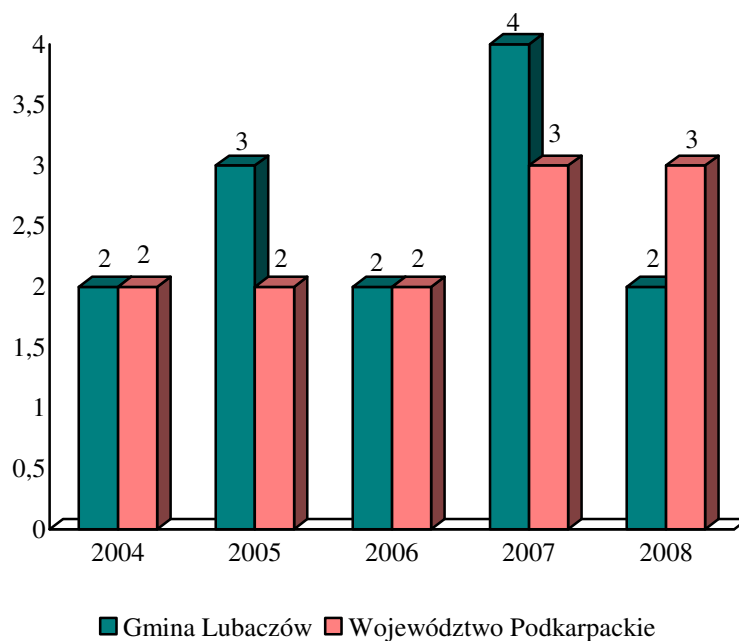
Na zasób mieszkaniowy w Gminie Lubaczów składają się trzy formy zabudowy: budownictwo indywidualne, małe budynki mieszkaniowe, budownictwo wielorodzinne.

Podstawę zasobów mieszkaniowych stanowi budownictwo zagrodowe uzupełnione jednorodzinnym. Zasoby mieszkaniowe wielorodzinne obejmują tzw. „małe budynki mieszkalne” i mieszkania w Domach Nauczyciela, w szkołach, Ośrodkach Zdrowia oraz osiedla po byłych PGR-ach.

Ponad 25 % budynków Gminy zbudowanych zostało przed rokiem 1945, z których większość stanowią małe drewniane domy. Budynki powstałe po 1945 roku to przede wszystkim domy murowane, których stan techniczny oceniany jest jako dobry. Wyposażone są w energię elektryczną, wodociągi i sukcesywnie uzbrajane w sieć gazową i kanalizacyjną.

W 2008 roku w Gminie Lubaczów oddano do użytkowania 17 budynków mieszkalnych z 102 izbami, których powierzchnia użytkowa wynosiła 2123 m².

Wykres 1. Liczba oddanych do użytku budynków na 1000 mieszkańców w latach 2004 – 2008.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

1.5 Identyfikacja problemów

Analizując stan infrastruktury technicznej Gminy Lubaczów, można zidentyfikować następujące problemy:

1. Niedostateczny poziom infrastruktury technicznej.
2. Zły stan techniczny dróg.
3. Niski poziom atrakcyjności przestrzeni publicznej dla potrzeb mieszkańców i turystów.
4. Brak zagospodarowania terenów przyrodniczych atrakcyjnych turystycznie.
5. Zły stan techniczny istniejących obiektów dziedzictwa kulturowego.
6. Brak odpowiedniego oświetlenia.

2. Gospodarka

2.1 Główni pracodawcy - struktura i trendy

Szczegółowych informacji nt. rynku pracy i aktywności ekonomicznej mieszkańców w Gminie Lubaczów dostarczają dane uzyskane z Głównego Urzędu Statystycznego z 2007 roku. Według nich populacja osób pracujących z terenu Gminy to 2 722 osoby, w tym 1 231 kobiet (45,2 % ogółu pracujących).

Na terenie Gminy Lubaczów działa wiele podmiotów gospodarczych, wśród których najistotniejsze znaczenie dla rynku pracy mają:

- „Fabryka Maszyn Lubaczów” Sp. z o. o. – producent części i podzespołów do maszyn stosowanych w przemyśle budowlanym,
- „KSM-System” Sp. z o.o. – producent okien i drzwi,
- „SEKWOJA” S.J. – producent mebli sosnowych,
- „Kubiszyn” S.C. Zakład Stolarki Budowlanej – stolarka drzwiowa,
- S.C. „PAWNEBUD” Z. Wnęk & W. Pawlaczyk – usługi budowlane,
- Firma Produkcyjno – Handlowa Piekarnia „Słoneczko” T. Tkaczyk – produkcja pieczywa,
- Przedsiębiorstwo Handlowo – Usługowe „Mat-Bud” – materiały budowlane,
- „DREW MEBEL” Henryk Nizierski – wyrób mebli z drewna.

Największe znaczenie dla rynku pracy w Gminie Lubaczów ma sektor usług nierynkowych (administracja, edukacja, ochrona zdrowia i opieka społeczna). Na koniec 2007 roku zatrudnionych było w nim 53 % ogółu pracujących na danym obszarze. Istotne dla rynku pracy są również sektory przemysłu i budownictwa – 23 %, usług rynkowych (handel hurtowy i detaliczny, obsługa nieruchomości, nauka, wynajem i usługi związane z prowadzeniem działalności gospodarczej, transport, pośrednictwo finansowe, pozostała działalność usługowa, komunalna, społeczna i indywidualna) – 13 %, rolnictwa, łowiectwa i leśnictwa jak również rybołówstwa i rybactwa – 11 %.

2.2 Struktura podstawowych branż gospodarki znajdującej się na terenie Gminy – trendy

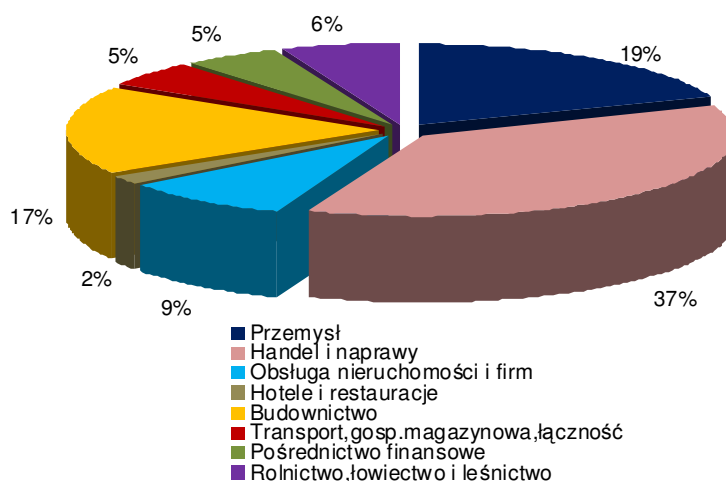
Pomimo typowo rolniczego charakteru Gminy Lubaczów, w ostatnich latach obserwuje się pozytywne zjawisko rozwoju przedsiębiorczości, a co za tym idzie wzrost liczby podmiotów gospodarczych.

Struktura branżowa podmiotów gospodarczych funkcjonujących na terenie Gminy, odzwierciedla tendencje występujące w gospodarce województwa oraz kraju.

Daje się zauważyć wyraźny wzrost liczby podmiotów gospodarczych zajmujących się działalnością handlową (sklepy spożywczo – przemysłowe, usługi naprawcze) – 37 %. Na drugim miejscu znajduje się branża przemysłowa (przetwórstwo drewna, przetwórstwo rolno – spożywcze oraz inne usługi świadczone dla ludności) – 19 %, a trzecie miejsce zajmuje budownictwo, w którym działa 17 % podmiotów.

Najmniejszy udział w strukturze podmiotów gospodarczych działających na terenie Gminy Lubaczów stanowią te z branży obsługi nieruchomości, edukacji, służby zdrowia i transportowej. Szczegółową strukturę podmiotów gospodarczych działających na terenie Gminy Lubaczów wg wybranych branż przedstawia poniższy wykres.

Wykres 2. Podmioty gospodarki narodowej zarejestrowane w rejestrze REGON z terenu Gminy Lubaczów wg wybranych sekcji (Stan na dzień 31.12.2007).

Źródło: Opracowane na podstawie danych Urzędu Gminy w Lubaczowie.

Wśród podmiotów gospodarczych działających na terenie Gminy Lubaczów przeważają zakłady osób fizycznych. Na dzień 31.12.2008 roku w Gminnej ewidencji zarejestrowanych ich było 251.

Strukturę branż, w których działały podmioty gospodarcze zarejestrowane w Gminnej ewidencji z podziałem na lata 2007 – 2008 przedstawia tabela 4.

Tabela 4. Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą w Gminie Lubaczów wg wybranych sekcji w 2007 i 2008 roku.

WYSZCZEGÓLNIENIE	LICZBA PODMIOTÓW*	
	2007	2008
Ogółem	242	251
z tego:		
Przetwórstwo przemysłowe	65	67
Budownictwo	45	56
Handel i naprawy	82	77
Hotele i restauracje	12	13
Transport, gospodarka magazynowa i łączność	4	3
Pośrednictwo finansowe	22	23
Obsługa nieruchomości i firm, nauka	12	12

**Bez osób prowadzących gospodarstwa indywidualne w rolnictwie.*

Źródło: Opracowanie na podstawie danych GUS.

Przetwórstwo rolno-spożywcze jest nadal jedną z lepiej rozwiniętych dziedzin gospodarki Gminy, skoncentrowaną w branżach: zbożowo-młynarskiej, owocowo-warzywnej, mleczarskiej. Jednocześnie jednak przeżywa ono poważny kryzys związany z procesem restrukturyzacji w poszczególnych branżach. Na pogarszającą się jego kondycję ma wpływ załamanie dotychczasowych, tradycyjnych rynków zbytu (rynek wschodni), słabe tempo wdrażania nowoczesnych technologii i systemów zarządzania oraz odbiegający od obowiązujących w Unii Europejskiej standard wielu gospodarstw.

Gmina Lubaczów ma charakter typowo rolniczy, użytki rolne zajmują 11,6 tys. ha, co stanowi 57 % ogólnej powierzchni. Warunki klimatyczne i glebowe sprzyjają prowadzeniu działalności rolniczej.

W granicach administracyjnych Gminy Lubaczów, wg danych z Powszechnego Spisu Rolnego 2002 roku, znajdowały się 1994 gospodarstwa rolne, w tym 1992 to gospodarstwa indywidualne. Przeciętna powierzchnia użytków rolnych w indywidualnych gospodarstwach rolnych wynosiła 3,72 ha i była niższa od średniej dla powiatu lubaczowskiego (4,49 ha), natomiast wyższa od średniej dla województwa podkarpackiego – 2,37 ha. Gospodarstwa rolne zlokalizowane na terenie Gminy Lubaczów zajmują powierzchnię 8 092 ha, w tym 91,6 % ich powierzchni stanowią użytki rolne. Wśród

użytków rolnych największy obszar, obejmujący 5340 ha (72 %) stanowią grunty orne, natomiast 23,7% zajmują łąki, rozciągające się na powierzchni 1765 ha.

Strukturę agrarną gospodarstw na terenie Gminy Lubaczów charakteryzuje znaczne rozdrobnienie. Gospodarstwa do 5 ha stanowią ponad 75 % ogólnej liczby, natomiast te średniej wielkości, o powierzchni powyżej 10 ha niecałe 2 %. Rozdrobnienie gospodarstw rolnych może stanowić jednak pewien atut dla rozwoju produkcji ponadstandardowej, ekologicznej, opartej na tradycyjnych rozwiązaniach.

W większości gospodarstw produkcja ma wciąż niewyspecjalizowany charakter, a jej struktura nie odbiega zbytnio od przeciętnej w skali kraju. Produkcja w gospodarstwach rolnych na terenie Gminy Lubaczów skierowana jest w większości na zaspokojenie własnych potrzeb. Obecnie najważniejszym kierunkiem produkcji jest produkcja roślinna, w której dominuje uprawa roślin mało pracochłonnych, w tym przede wszystkim zbóż (74,8 % zasiewów), ziemniaków (12,0 %) oraz roślin przemysłowych (4,1 %), głównie rzepaku.

Na terenie Gminy funkcjonują następujące grupy producenckie i zrzeszenia:

- Regionalne Zrzeszenie Producentów Zbóż i Roślin Oleistych wpisane do rejestru grup producenckich;
- Zrzeszenie Producentów Wikliny w Lubaczowie;
- Regionalne Zrzeszenie Producentów Trzody Chlewnej;
- Koło Pszczelarzy w Lubaczowie.

Zasoby przyrodnicze i krajobrazowe, duże zróżnicowanie fizjograficzne i geologiczne, znaczny procent lasów oraz bogactwo flory i fauny występujące na terenie Gminy Lubaczów stanowią olbrzymi potencjał do rozwoju turystyki i agroturystyki.

W związku z istniejącymi uwarunkowaniami planowane są na terenie Gminy działania mające zwiększyć potencjał turystyczny okolic Lubaczowa. Zawarte w niniejszym dokumencie działania są ukierunkowane na rozbudowę infrastruktury turystycznej służącej rozwojowi społeczno – gospodarczemu. W planach jest m.in. budowa skansenu z charakterystyczną wiejską zabudową i wioski tematycznej, budowa zbiornika wodnego oraz kompleksu basenów kąpielowych z zapleczem rekreacyjnym. Na terenie Gminy Lubaczów planowane jest także utworzenie tras i ścieżek rowerowych.

Z punktu widzenia rozwoju turystyki niezwykle istotne znaczenie ma stan bazy noclegowej. Na terenie Gminy działają dwa gospodarstwa agroturystyczne, w miejscowości Szczutków oraz w Załużu. Można przewidywać, iż podejmowane przez

Gminę działania w kierunku wzmocnienia potencjału turystycznego okolic Lubaczowa, sprawią, że w najbliższym czasie, liczba gospodarstw agroturystycznych zacznie wzrastać.

Celem zwiększenia atrakcyjności inwestycyjnej Gminy Lubaczów władze planują utworzenie Lubaczowskiego Parku Inwestycyjnego. LPI ma być szansą na wzrost liczby prywatnych firm o charakterze produkcyjnym i usługowo-produkcyjnym. Ponadto będzie stwarzać możliwość prowadzenia działalności wytwórczej oraz handlu skierowanego na rynki sąsiedniej Ukrainy.

W celu wspierania i rozwoju przedsiębiorczości Rada Gminy Lubaczów przyjęła w dniu 04.12.2006 roku uchwałę w sprawie udzielania przedsiębiorcom pomocy regionalnej na wspieranie nowych inwestycji lub tworzenie nowych miejsc pracy związanych z nową inwestycją, w formie zwolnienia z podatku od nieruchomości. Na jej podstawie zwalniane są z podatku od nieruchomości związane z prowadzeniem działalności gospodarczej grunty, budynki lub ich części, budowle lub ich części, stanowiące nowe inwestycje.

2.3 Ilość podmiotów gospodarczych i osób zatrudnionych w danym sektorze – trendy

Zgodnie z danymi Głównego Urzędu Statystycznego na koniec roku 2008 na terenie Gminy Lubaczów prowadziło działalność 303 podmioty gospodarki narodowej, z czego 291 to podmioty sektora prywatnego, a wśród nich 251 stanowiły osoby fizyczne, prowadzące działalność gospodarczą.

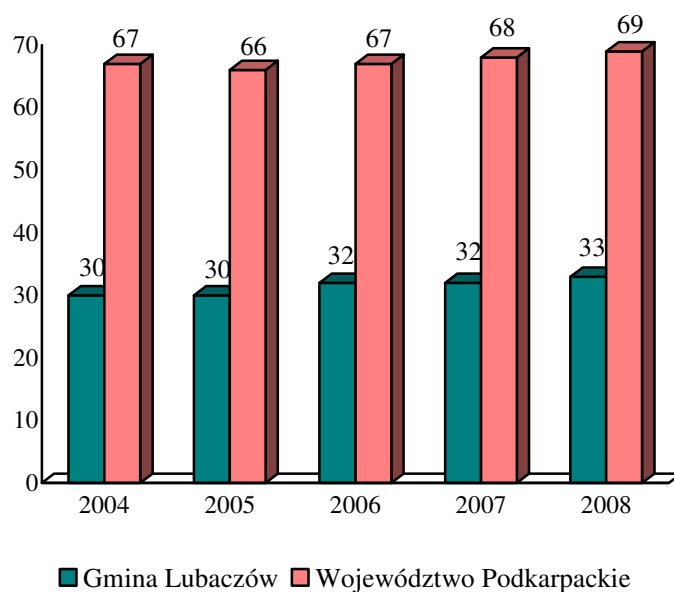
W przedstawionej poniżej tabeli, w podziale danych na lata 2007 i 2008, widać wzrastającą liczbę podmiotów sektora prywatnego, prowadzonych zwłaszcza przez osoby fizyczne.

Tabela 5. Podmioty gospodarki narodowej zarejestrowane w rejestrze regon według sektora prywatnego w Gminie Lubaczów.

Sektor prywatny						
Rok	Podmioty gospodarki ogółem	Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą	Spółki handlowe	Spółki handlowe z udziałem kapitału zagranicznego	Spółdzielnie	Stowarzyszenia i organizacje pozarządowe
2007	294	242	3	1	1	17
2008	303	251	4	2	1	18

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Wykres 3. Liczba podmiotów gospodarki narodowej w przeliczeniu na 1000 mieszkańców.

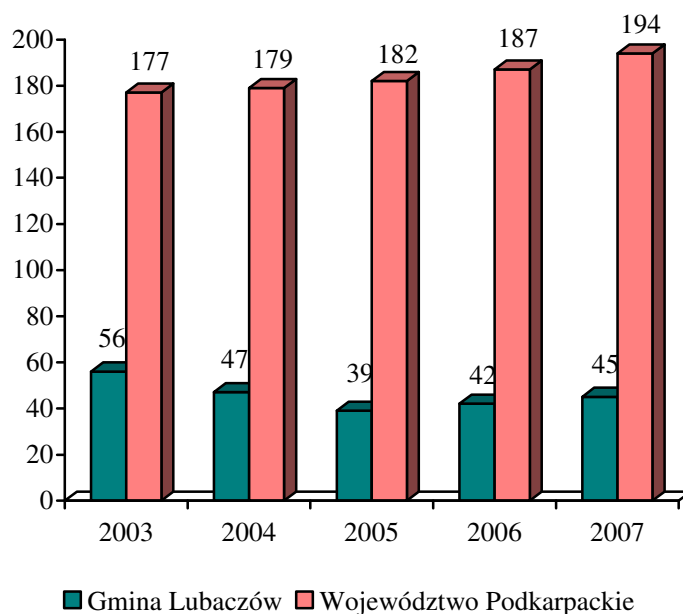

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Konkurencyjnej, nowoczesnej gospodarki nie da się zbudować bez udziału podmiotów gospodarczych. Dobrze rozwijający się sektor przedsiębiorstw jest jednym z najważniejszych narzędzi wspomagających rozwój gospodarki regionalnej. Wzrost sektora mikro, małych i średnich przedsiębiorstw jest czynnikiem, który pozytywnie wpływa na rozwój gospodarczy i społeczny Gminy Lubaczów, a dzięki temu na zrównoważony rozwój regionu.

Na koniec roku 2007 roku zbiorowość pracujących w Gminie Lubaczów liczyła 405 osób, w tym 194 kobiety i 211 mężczyzn. Dane te nie uwzględniają jednak pracujących w podmiotach zatrudniających poniżej 9 osób oraz w rolnictwie indywidualnym. W ostatnich latach nastąpił wzrost udziału kobiet wśród osób pracujących. W roku 2004 kobiety stanowiły 44,4 % ogółu pracujących, natomiast w końcu roku 2007 ich udział wyniósł 47,6 %.

Wykres 4. Pracujący ogółem na 1000 mieszkańców*.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

*bez pracujących w podmiotach zatrudniających poniżej 9 osób oraz rolnictwie indywidualnym.

2.4 Identyfikacja problemów

Analiza sytuacji gospodarczej Gminy Lubaczów pozwala zidentyfikować na jej terenie następujące problemy:

1. Dominacja rolnictwa w strukturze gospodarczej Gminy.
2. Stosunkowo duży poziom bezrobocia i niepewność utrzymania miejsc pracy.
3. Niski poziom kwalifikacji osób bezrobotnych.
4. Niski poziom przedsiębiorczości wśród społeczności lokalnej.
5. Brak terenów inwestycyjnych.
6. Brak większych zakładów przemysłowych na terenie Gminy.

3. Sfera społeczna

3.1 Struktura demograficzna i społeczna - trendy

Na koniec stycznia 2008 roku Gminę zamieszkiwało 9 473 osoby, w tym 4708 kobiet (49,7 %) i 4765 mężczyzn (50,3 %), w związku z tym średnia gęstość zaludnienia wynosiła 47 osób/km². Współczynnik feminizacji wyniósł 99.

Liczbę mieszkańców i średnią gęstość zaludnienia poszczególnych miejscowości Gminy Lubaczów w latach 2006 i 2008 w oparciu o dane z Gminnej Ewidencji Ludności przedstawia poniższa tabela 7.

Wg danych największą liczbę ludności w 2008 roku posiadały miejscowości: Lisie Jamy (1153), Basznia Dolna (970) i Młodów (923), z kolei najniższa liczba mieszkańców była w miejscowościach: Budomierz (105), Osada Huta Kryształowa (81) i Podlesie (70).

Tabela 6. Liczba mieszkańców i średnia gęstość zaludnienia poszczególnych miejscowości Gminy Lubaczów (stan koniec 2006 i 2008 roku).

Lp.	Miejscowość	Liczba ludności		Powierzchnia w ha	Gęstość zaludnienia	
		2006	2008		2006	2008
1.	Antoniki	208	204	332,57	62,5	62,5
2.	Bałaje	138	143	181,6	75,9	75,9
3.	Basznia Dolna	973	970	1 142,46	85,1	85,1
4.	Basznia Górna	444	450	993,25	44,7	44,7
5.	Borowa Góra	227	220	1 293,33	17,5	17,5
6.	Budomierz	103	105	854,32	12,0	12,0
7.	Dąbków	298	320	225,13	132,3	132,3
8.	Dąbrowa	349	335	327,16	106,6	106,6
9.	Hurcze	133	138	129,5	102,7	102,7
10.	Karolówka	191	180	-	-	-
11.	Krowica Hołódowska	495	487	1 348,48	36,7	36,7
12.	Krowica Lasowa	212	222	563,57	37,6	37,6
13.	Krowica Sama	770	754	1 981,86	38,8	38,8
14.	Lisie Jamy	1 169	1 153	941,51	124,1	124,1
15.	Młodów	910	923	1 165,73	78,0	78,0
16.	Mokrzyca	123	124	165,05	74,5	75,1

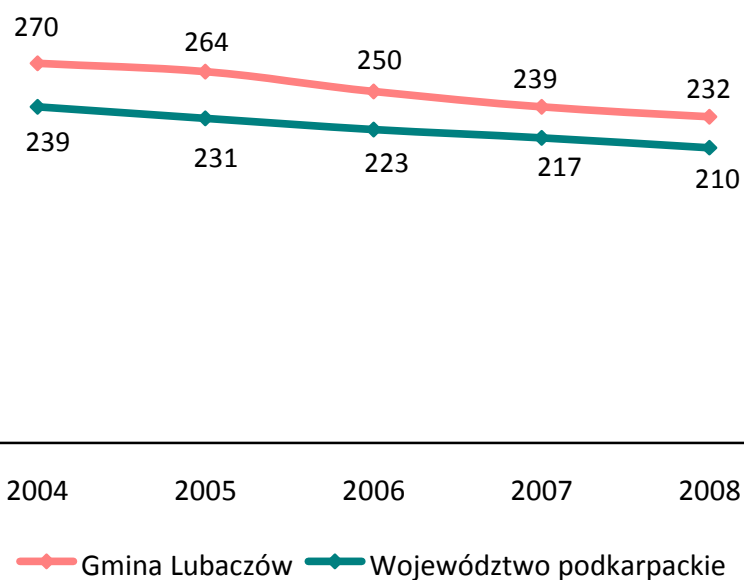
17.	Opaka	527	528	1 855,03	28,4	28,5
18.	Piastowo	180	178	215,25	83,6	82,7
19.	Podlesie	70	70	278,81	25,1	25,1
20.	Osada Huta Kryształowa	79	82	2 557,18	3,0	3,2
21.	Szczutków	374	272	1 312,11	28,5	28,4
22.	Tymce	300	283	1 024,52	29,2	27,6
23.	Wólka Krowicka	412	418	485,11	84,9	86,2
24.	Załuże	819	814	916,79	89,3	88,8
Razem		9 504	9 473	20 290,31	46,8	46,7

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Gminy w Lubaczów.

Analizując udział ludności według ekonomicznych grup wieku można zauważyć:

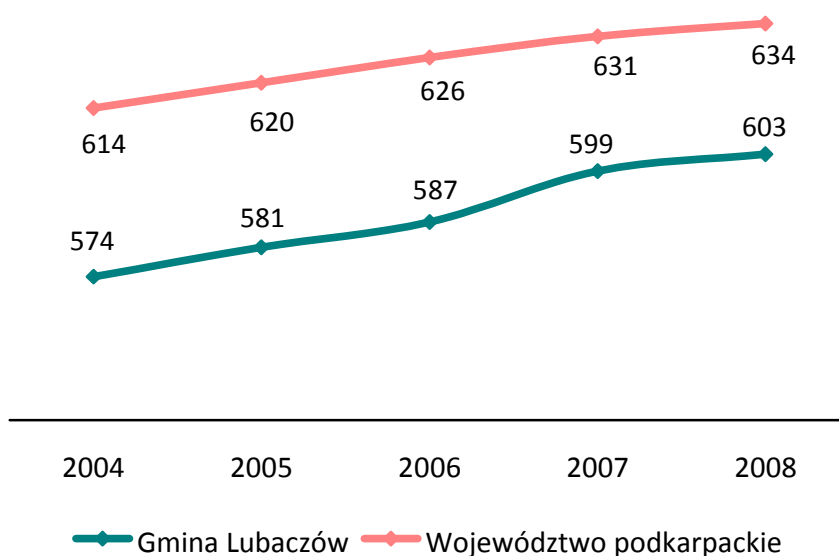
- w wieku przedprodukcyjnym znajduje się 23 % mieszkańców;
- w wieku produkcyjnym – 60 % mieszkańców;
- w wieku poprodukcyjnym – 17 % mieszkańców.

Wykres 5. Osoby w wieku przedprodukcyjnym na 1000 mieszkańców.

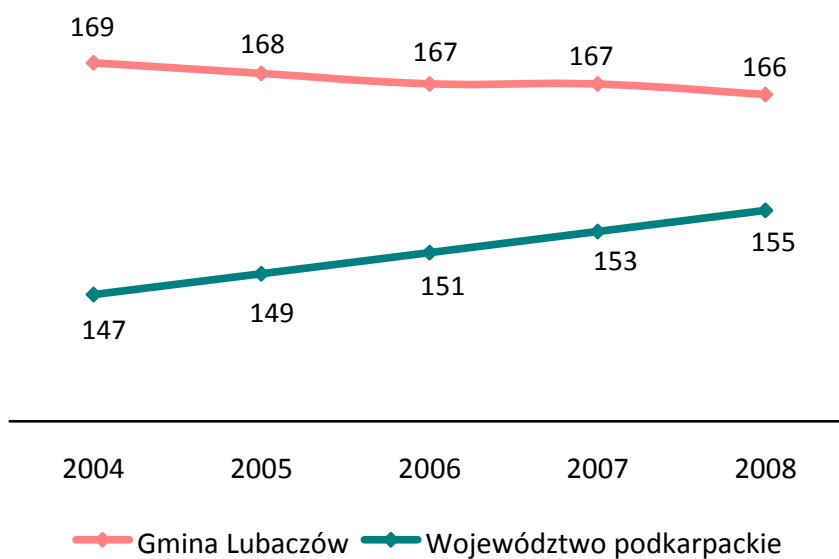
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Wykres 6. Osoby w wieku produkcyjnym na 1000 mieszkańców.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Wykres 7. Osoby w wieku poprodukcyjnym na 1000 mieszkańców.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Analiza ekonomicznej struktury wiekowej mieszkańców Gminy Lubaczów pozwala zauważyć niekorzystne zjawiska występujące w tej sferze. Zmniejsza się odsetek ludności w wieku przedprodukcyjnym tj. do 17 lat (spadek z 27 % w 2004 roku do 23 % w roku 2008). Zaobserwować można również, że społeczeństwo Gminy zaczyna się starzeć, czego dowodem jest powolny wzrost liczby osób w wieku poprodukcyjnym.

Tabela 7. Ruch naturalny ludności w Gminie Lubaczów.

Lata	Urodzenia	Zgony	Przyrost naturalny
2004	106	82	+18
2005	101	92	+9
2006	81	81	0
2007	83	78	+5
2008	110	94	+16

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Wykres 8. Przyrost naturalny w Gminie Lubaczów na 10000 mieszkańców.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Przyrost naturalny w przeliczeniu na 10000 mieszkańców był w 2008 roku równy 16. Wynika to ze znacznej przewagi liczby urodzeń żywych nad liczbą zgonów. W latach ubiegłych (z wyjątkiem roku 2006) wartość przyrostu naturalnego była również cały czas dodatnia.

Niekorzystnie przedstawia się sytuacja Gminy Lubaczów pod względem migracji ludności. Z roku na rok saldo migracji pozostaje ujemne. W roku 2008 wyniosło -21 osób. Ujemne wartości salda wynikają ze wzrastającej liczby osób, które wyjeżdżają z Gminy.

Tabela 8. Napływy i odpływy ludności w Gminie Lubaczów w latach 2004-2008.

Lata	Napływ ogółem	Odpływ ogółem	Saldo migracji
2004	82	104	-22
2005	85	86	-1
2006	77	130	-53
2007	108	126	-18
2008	80	101	-21

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

3.2 Określenie grup społecznych wymagających wsparcia w ramach programu rewitalizacji

W ostatnich latach zaobserwować można ciągle wzrastającą liczbę osób oraz rodzin oczekujących wsparcia ze środków pomocy społecznej. Powodem tego jest ubożenie społeczeństwa na skutek bezrobocia, a wymuszone okolicznościami podejmowanie pracy za niskie wynagrodzenie nie zaspokaja podstawowych potrzeb. Największą grupą korzystających ze świadczeń pomocy społecznej w Gminie Lubaczów są rodziny i osoby bezrobotne. Następną grupą to rodziny z osobą długotrwale chorą lub niepełnosprawną.

Do negatywnych zjawisk, które mają wpływ na funkcjonowanie rodziny, należy alkoholizm oraz idąca w ślad za tym bezzadność – w sprawach opiekuńczo - wychowawczych. Bezzadność występuje najczęściej wspólnie z innymi niekorzystnymi zjawiskami, np. długotrwałym bezrobociem.

Sytuacja ostatnich lat wykreowała nową grupę osób korzystających z pomocy społecznej. Dawniej byli to ludzie w podeszłym wieku, niepełnosprawni, rodziny wielodzietne lub dotknięte chorobą alkoholową. Obecnie przeważają ludzie stosunkowo młodzi, cieszący się dobrym zdrowiem, ale na skutek bezrobocia, bądź podejmowania zatrudnienia za niskie wynagrodzenie, nie posiadają wystarczających środków na bieżące utrzymanie siebie i rodziny.

Dużym problemem w Gminie Lubaczów jest także bieda, dotycząca części mieszkańców. Szczególnie chodzi tu o osoby posiadające małe gospodarstwa rolne, osoby starsze oraz chore. Ludzie ci wymagają szczególnego wsparcia.

W wyniku wzrostu umiędzynarodowienia gospodarki oraz wdrożenia reguł gospodarki rynkowej w Polsce od początku lat 90-tych występuje również problem z branżami przemysłu, wymagającymi restrukturyzacji. W stosunku do niektórych

sektorów podjęto już głęboki proces restrukturyzacji, jednakże nadal brakuje regionalnie zorientowanych instrumentów polityki społeczno-gospodarczej oddziałujących nie tylko bezpośrednio na sektor, którego dotyczy proces restrukturyzacji, ale także na obszary, w których przedsiębiorstwa są zlokalizowane. Obszary te cechuje koncentracja bezrobocia, zwłaszcza strukturalnego i patologii społecznych. Ludność zamieszkująca te tereny pomimo dość dobrego poziomu wykształcenia charakteryzuje się niedostosowaniem kwalifikacji do zmieniającego się rynku pracy. Infrastruktura techniczna znajdująca się na tych terenach, aczkolwiek rozwinięta, wymaga znacznych nakładów na modernizację.

Bezrobocie powoduje negatywne konsekwencje ekonomiczne i społeczne. Z punktu widzenia mikroekonomicznego oznacza ono spadek dochodów gospodarstw domowych. Natomiast z punktu widzenia makroekonomicznego – rzeczywistą produkcję niższą od potencjalnej. Skutki społeczne takiej sytuacji to patologie, frustracje oraz wzrost przestępczości. Osoby bezrobotne często w poszukiwaniu pracy wyjeżdżają do dużych miast i tam niejednokrotnie już zostają. Skutkiem tego może być w przyszłości wyludnianie się Gminy Lubaczów i starzenie się jej mieszkańców.

Bezrobocie jest zjawiskiem powszechnie znanym i jednym z najpilniejszych problemów społecznych dla Gminy. Związane to jest z likwidacją miejsc pracy, jakie dawały zakłady funkcjonujące na terenie Gminy. W związku z powyższym nastąpił gwałtowny wzrost ilości osób pozostających bez pracy, dlatego rolnictwo jest jednym z głównych źródeł utrzymania tutejszej ludności.

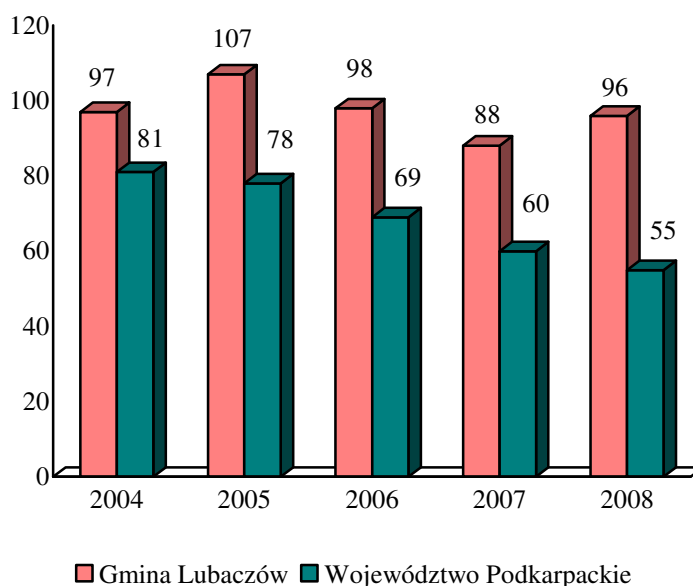
Bezrobotni z terenu Gminy obsługiwani są od 01.01.1999 roku przez Powiatowy Urząd Pracy w Lubaczowie.

Według danych Powiatowego Urzędu Pracy w Lubaczowie na koniec sierpnia 2009 roku ogólna stopa bezrobocia w powiecie wynosiła 19,9 %. Liczba ta do końca nie odzwierciedla rzeczywistego bezrobocia na terenie Gminy, gdyż część osób pozostających bez pracy jest właścicielami gospodarstw rolnych, które nie zapewniają utrzymania, ale równocześnie wykluczają możliwość rejestracji przez Urząd.

Na terenie Gminy Lubaczów w sierpniu 2009 roku zarejestrowanych było 807 osób bezrobotnych, w tym 373 kobiety. Czynnikiem różnicującym sytuację bezrobotnych jest zarówno wiek, płeć jak i wykształcenie. Wśród bezrobotnych zarejestrowanych na terenie Gminy przeważają ludzie młodzi. Wg stanu na koniec roku 2007 najliczniejszą grupę stanowiły osoby w przedziale wiekowym od 25 do 34 lat (267 osób), tj. 33 %. Drugą co do wielkości grupą były osoby w wieku 35 – 44 lat (24 %), a trzecią bezrobotni w wieku 18 – 24 lat (23 %).

W przypadku ludzi młodych wiek nie jest jedynym czynnikiem powodującym, iż pozostają bez pracy. Wiąże się to również z faktem, że weszli na rynek pracy niedawno i nie posiadają wymaganego przez większość pracodawców stażu pracy. Zjawisko bezrobocia wymusza na społeczeństwie nie tylko szukania nowych miejsc pracy, ale również przekwalifikowywanie się i zmianę wyuczonych zawodów.

Wykres 9. Bezrobotni zarejestrowani ogółem na 1000 mieszkańców.

3.3 Stan i różnicowanie dochodowości gospodarstw domowych

Według danych Głównego Urzędu Statystycznego za 2008 rok, dochody Gminy Lubaczów wyniosły 21 135 617,06zł, w tym 4 592 316,31 zł stanowiły dochody własne. Wydatki natomiast sięgnęły kwoty 18 989 513,60 zł.

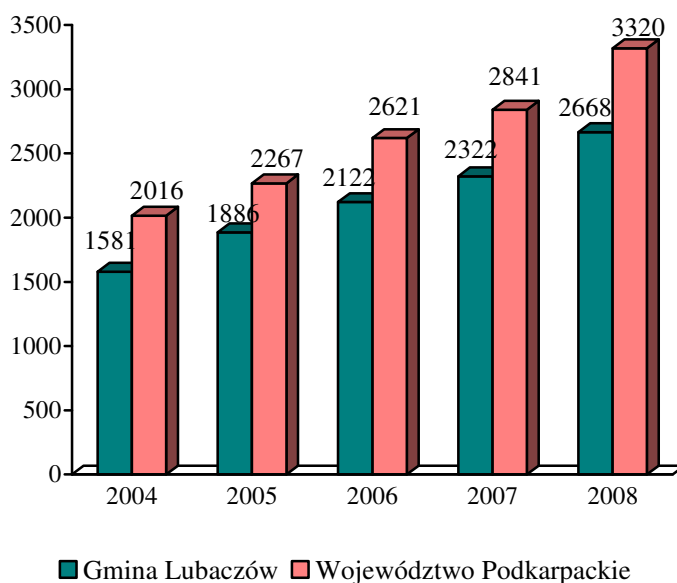
Ze względu na układ przestrzenny Gminy oraz jej skomunikowanie, dostęp do usług, warunki i jakość życia mieszkańców nie należą do najlepszych. Działania zaplanowane przez władze Gminy zmierzają do poprawy sytuacji bytowej mieszkańców. Najważniejsze zadania, które opisuje Lokalny Program Rewitalizacji, będą bezpośrednio wpływały na rozwój istniejących gospodarstw rolnych oraz powstawanie mikro, małych i średnich przedsiębiorstw, a tym samym będą pozytywnie oddziaływały na poprawę warunków życia mieszkańców.

Problemem wynikającym z powyższych analiz jest wysoka liczba bezrobotnych oraz zbyt duże zatrudnienie (w stosunku do areálu gospodarstw i osiągniętych w nich

wyników finansowych) w gospodarstwach rolnych. Stan ten jest główną przyczyną uzyskiwania zbyt małych dochodów na jednego pracującego w gospodarstwie rolnym.

Według danych Głównego Urzędu Statystycznego dochód na 1 mieszkańca w Gminie Lubaczów w roku 2008 wynosił 2 667,93 zł.

Wykres 10. Dochód w przeliczeniu na 1 mieszkańca.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

3.4 Struktura organizacji pozarządowych

Na terenie Gminy Lubaczów działają organizacje pozarządowe współpracujące z samorządem na wszystkich płaszczyznach życia społecznego. Należą do nich:

- Stowarzyszenie Inicjatyw Społeczno – Gospodarczych Gminy Lubaczów,
- Stowarzyszenie Kół Gospodyń Wiejskich Gminy Lubaczów,
- Stowarzyszenie Rozwoju Lokalnego w Baszni Dolnej,
- Stowarzyszenie Pszczelarzy Ziemi Lubaczowskiej „Eko-Barć”,
- Ludowe i Uczniowskie Kluby Sportowe,
- Ochotnicze Straże Pożarne,
- Koła Gospodyń Wiejskich,
- Nieformalne Kluby Seniora.

Stowarzyszenie Inicjatyw Społeczno-Gospodarczych Gminy Lubaczów jest bardzo młodą organizacją pozarządową działającą spośród instytucji na terenie Gminy Lubaczów. Zostało zarejestrowane w marcu 2007 roku. Celem Stowarzyszenia jest podejmowanie społecznie użytecznych inicjatyw i wielokierunkowych działań służących rozwiązywaniu problemów społecznych, wspieraniu rozwoju kultury, sportu i turystyki w regionie, walce z bezrobociem, wspieraniu i promocji przedsiębiorczości, współpracy z instytucjami oświaty i edukacji, poszukiwaniu możliwości współpracy z samorządami terytorialnymi i samorządami mieszkańców wsi, działaniu na rzecz wdrażania nowych technologii i informatyzacji wsi.

Na terenie Gminy Lubaczów działa ponadto 7 Ludowych Klubów Sportowych oraz 6 Uczniowskich Klubów Sportowych.

Ludowe Kluby Sportowe działające na terenie Gminy Lubaczów to:

- LKS „Huragan” Basznia Dolna,
- LKS „Zryw” Młodów,
- LKS „Start” Lisie Jamy,
- LKS „Walter” Opaka,
- LKS „Rolnik” Wólka Krowicka,
- LKS „Graniczni” Krowica,
- LKS „Orkan” Załuże.

W skład każdego Ludowego Klubu Sportowego wchodzi drużyna seniorów, natomiast Kluby biorące udział w rozgrywkach ligowych klasy A prowadzą obowiązkowo drużynę juniorów. Zadania z zakresu upowszechniania kultury fizycznej i sportu oraz współzawodnictwa sportowego realizują przy wsparciu finansowym budżetu Gminy Lubaczów oraz środków pozyskanych indywidualnie. LKS-y korzystają nieodpłatnie z obiektów sportowych (boiska sportowe, szatnie) będących własnością Gminy Lubaczów.

Uczniowskie Kluby Sportowe działające na terenie Gminy Lubaczów to:

- Międzyszkolny Uczniowski Klub Sportowy „Partner” w Młodowie,
- Uczniowski Klub Sportowy „Sokół II” w Wólce Krowickiej,
- Uczniowski Klub Sportowy „Kryształ” w Lisich Jamach,
- Uczniowski Klub Sportowy „Zryw” w Krowicy Samej,
- Uczniowski Klub Sportowy „Start” w Szkole Podstawowej w Baszni Dolnej,
- Uczniowski Klub Sportowy „Orzeł” w Publicznym Gimnazjum w Baszni Dolnej.

Jednostki OSP na terenie Gminy działają w następujących miejscowościach:

- Basznia Dolna,
- Basznia Górna,
- Krowica Hołodowska,
- Krowica Lasowa,
- Lisie Jamy,
- Młodów,
- Szczutków,
- Załuże.

Jednostki OSP funkcjonują w oparciu o przepisy ustawy z dnia 24 sierpnia 1991 roku o ochronie przeciwpożarowej oraz w oparciu o Prawo o stowarzyszeniach. Szczegółowe zadania i organizacje OSP określone są statutem. Jednostki OSP działające na terenie Gminy Lubaczów, skupiają łącznie 290 członków. Można zauważyć wzrost liczby członków honorowych i Młodzieżowych Drużyn Pożarniczych. Spada natomiast liczba członków czynnych. Dwie jednostki (Basznia Dolna i Krowica Hołodowska) działają w ramach Krajowego Systemu Ratowniczo – Gaśniczego, a pozostałe w sytuacjach zagrożenia i pożarów na terenie Gminy. Koszty wyposażenia, utrzymania, wyszkolenia, zapewnienia gotowości bojowej, umundurowania, ubezpieczenia, okresowych badań lekarskich jednostek OSP ponosi Gmina. Budżet państwa uczestniczy w kosztach funkcjonowania jednostek OSP włączonych do Krajowego Systemu Ratowniczo – Gaśniczego.

Na terenie Gminy Lubaczów aktywną działalność prowadzą również Koła Gospodyń Wiejskich. Działają w następujących miejscowościach:

- Antoniki,
- Bałaje,
- Basznia Dolna,
- Basznia Górna,
- Budomierz,
- Dąbrowa,
- Krowica Sama,
- Lisie Jamy,
- Młodów,
- Wólka Krowicka,
- Załuże.

Wszystkie Koła są zrzeszone w Stowarzyszeniu Kół Gospodyń Wiejskich Gminy Lubaczów. Działalność Kół Gospodyń Wiejskich oparta jest na uświetnianiu lokalnych i ponadlokalnych uroczystości patriotyczno – religijnych oraz imprez okolicznościowych. Aktywnie uczestniczą one w kultywowaniu lokalnych tradycji i obyczajów. Dbają, aby nie zostały zapomniane oryginalne, regionalne potrawy wytwarzane w gospodarstwach wiejskich, charakterystyczne dla danej miejscowości. Ponadto angażują się w wykonanie oraz prezentację rękodzieła artystycznego opartego na wzorach tradycyjnych.

3.5 Identyfikacja problemów

Biorąc pod uwagę przedstawioną powyżej sferę Gminy Lubaczów można określić następujące problemy:

1. Spadek liczby ludności na terenie Gminy.
2. Emigracja młodych i wykształconych mieszkańców z Gminy do ośrodków miejskich.
3. Wzrost zagrożenia patologiami społecznymi (groźba wykluczenia społecznego części społeczeństwa).
4. Bezrobocie.
5. Rosnąca liczba rodzin korzystających z pomocy Ośrodka Pomocy Społecznej.
6. Wysoki udział osób utrzymujących się z niezarobkowych źródeł utrzymania.
7. Ograniczona możliwość aktywnego i kulturalnego spędzania czasu wolnego przez młodzież i osoby dorosłe.
8. Niskie poczucie dobra wspólnego.

4. Tabela z podstawowymi danymi statystycznymi dotyczącymi w/w sektorów

Rok	Liczba podmiotów gospodarczych na 1000 mieszkańców		Pracujący ogółem na 1000 mieszkańców		Bezrobotni zarejestrowani ogółem na 1000 mieszkańców	
	G. Lubaczów	Województwo	G. Lubaczów	Województwo	G. Lubaczów	Województwo
2004	30	67	47	179	97	81
2005	30	66	39	182	107	78
2006	32	67	42	187	98	69
2007	32	68	45	194	88	60
2008	33	69	-	-	96	55

Rok	Czytelnicy bibliotek na 1000 mieszkańców		Ilość oddanych budynków ogółem na 1000 mieszkańców		Udzielone noclegi ogółem na 1000 mieszkańców	
	G. Lubaczów	Województwo	G. Lubaczów	Województwo	G. Lubaczów	Województwo
2004	138	201	2	2	0	638
2005	134	197	3	2	0	734
2006	124	187	2	2	22	777
2007	120	178	4	3	1	865
2008	114	174	2	3	1	899

Rok	Mieszkańcy w wieku przedprodukcyjnym (do 17 lat) na 1000 mieszkańców		Mieszkańcy w wieku produkcyjnym na 1000 mieszkańców		Mieszkańcy w wieku poprodukcyjnym na 1000 mieszkańców	
	G. Lubaczów	Województwo	G. Lubaczów	Województwo	G. Lubaczów	Województwo
2004	267	239	566	614	167	147
2005	260	231	574	620	166	149
2006	250	223	584	626	166	151
2007	239	217	594	631	167	153
2008	232	210	603	634	165	155

Rok	Liczba mieszkańców		Przyrost naturalny na 10000 mieszkańców		Dochód Gminy na 1 mieszkańca	
	G. Lubaczów	Województwo	G. Lubaczów	Województwo	G. Lubaczów	Województwo
2004	9565	2097975	3	12	1581	2016
2005	9578	2098263	1	11	1886	2267
2006	9504	2097564	0	13	2122	2621
2007	9483	2097338	1	14	2322	2841
2008	9473	2099495	2	14	2667	-

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Głównego Urzędu Statystycznego. www.stat.gov.pl

5. Analiza SWOT

Analiza SWOT jest jedną z podstawowych metod analizy strategicznej. Można ją stosować w poszczególnych sferach funkcjonowania firmy lub innego podmiotu również jednostki samorządu terytorialnego. Nazwa metody jest akronimem angielskich słów *strengths* (mocne strony), *weaknesses* (słabe strony), *opportunities* (szanse potencjalne lub zaistniałe w otoczeniu), *threats* (zagrożenia prawdopodobne lub istniejące w otoczeniu).

Dokonanie analizy poprzez identyfikację mocnych i słabych stron miejscowości oraz przeanalizowanie szans i zagrożeń wynikających z otoczenia pozwoliło na sformułowanie podstawowych celów, jakie należy osiągnąć, aby pobudzić rozwój obszaru rewitalizowanego.

Przeprowadzając analizę SWOT dla Gminy Lubaczów opierano się nie tylko na danych dotyczących poszczególnych sektorów. Duży wpływ na jej ostateczny kształt miały także konsultacje społeczne przeprowadzane w całym procesie tworzenia LPR.

Analiza SWOT stanowi element oceny ex – ante potencjału obszaru rewitalizowanego.

Tabela 9. Analiza SWOT dla Gminy Lubaczów.

Silne strony	Słabe strony
Obszar przestrzenny:	Obszar przestrzenny:
Dobrze rozwinięta sieć drogowa.	Zły stan techniczny dróg.
Dostęp do sieci infrastruktury technicznej (wodociągi, gaz, telefon, energia elektryczna).	Słabo rozwinięta sieć kanalizacyjna.
Dobrze rozwinięta infrastruktura edukacyjna.	Niezadawalająca jakość rozwiązań układu komunikacyjnego.
Dobry stan środowiska przyrodniczego.	Brak systemu obsługi ruchu turystycznego.
Duży stopień lesistości obszaru.	Niedostateczna baza turystyczna, hotelowa i gastronomiczna.
Cechy środowiska przyrodniczego korzystne dla prowadzenia działalności turystycznej.	Brak miejsc publicznego dostępu do Internetu.
Sąsiedztwo uzdrowiska Horyniec Zdrój i Południoworoztoczańskiego Parku Krajobrazowego.	Mała aktywność w budowaniu nowych mieszkań.
Korzystne warunki klimatyczne i dobra jakość gleb, sprzyjające produkcji rolnej.	Słaby dostęp do bazy sportowej.

Bogate złoża surowców mineralnych i wód podziemnych. Linia kolejowa Jarosław – Bełżec. Niewielka odległość od przejścia granicznego z Ukrainą. Podpisane umowy partnerskie z Gminami na Słowacji i Ukrainie.	
Obszar gospodarczy: Przygraniczne położenie Gminy Lubaczów. Pozytywne nastawienie władz samorządowych, do działań prorozwojowych podejmowanych przez mieszkańców Gminy Lubaczów. Rozdrobnienie gospodarstw rolnych sprzyjające rozwojowi produkcji ekologicznej i opartej na tradycyjnych rozwiązaniach. Dogodne warunki do tworzenia bazy turystycznej. Dostęp do funduszy strukturalnych Unii Europejskiej.	Obszar gospodarczy: Brak dużych przedsiębiorstw, dających miejsca pracy. Brak systemu zachęt dla inwestorów zewnętrznych. Brak przygotowanych terenów inwestycyjnych. Niedostateczna promocja Gminy i jej walorów. Mała aktywność gospodarcza społeczności lokalnej. Brak mocno wykreowanego produktu turystycznego. Małą liczbą obiektów użytkowych przeznaczonych pod działalność małych i średnich przedsiębiorstw.
Obszar społeczny: Działalność Ludowych Klubów Sportowych, Ochotniczych Straży Pożarnych i Kół Gospodyń Wiejskich, Stowarzyszenie Inicjatyw Społeczno – Gospodarczych. Wzrastający poziom wykształcenia mieszkańców Gminy. Dodatni przyrost naturalny.	Obszar społeczny: Niewystarczające zasoby finansowe przeznaczone na rozwiązywanie problemów społecznych. Starzenie się społeczeństwa Gminy. Niska świadomość ekologiczna mieszkańców.

Zainteresowanie mieszkańców sprawami Gminy. Działalność kulturalna i artystyczna.	Brak koordynacji oraz współpracy między organizacjami sektora pozarządowego. Zbyt mała oferta zajęć pozalekcyjnych dla dzieci i młodzieży. Brak nowych miejsc pracy. Niski poziom wynagrodzeń. Znaczny poziom patologii społecznych.
Szanse	Zagrożenia
Obszar przestrzenny: Stworzenie zaplecza dla rozwoju turystyki i rekreacji. Wykorzystanie walorów położenia wokół miasta Lubaczów. Osiedlanie się mieszkańców miasta Lubaczów na terenie Gminy. Dalsza rozbudowa infrastruktury technicznej. Możliwość większego wykorzystania terenów inwestycyjnych. Rozdrobnienie gospodarstw rolnych sprzyjające rozwojowi produkcji ponadstandardowej, ekologicznej, opartej na tradycyjnych rozwiązaniach. Rozwój turystyki weekendowej. Budowa tras i ścieżek rowerowych. Budowa zbiorników retencyjnych i ich zagospodarowanie na cele turystyczne. Możliwość realizacji projektów z wykorzystaniem środków z budżetu Unii Europejskiej.	Obszar przestrzenny: Marginalizacja całego obszaru w skali kraju, a także na obrzeżach Unii Europejskiej. Położenie Gminy na uboczu głównych tras komunikacyjnych i dużych ośrodków miejskich. Niskie nakłady na modernizację dróg. Niedostatecznie wykorzystany potencjał przyrodniczy.

Obszar gospodarczy:

Wzrost zainteresowania inwestorów Gminami Podkarpacia.

Przygraniczne położenie sprzyjające nawiązywaniu kontaktów gospodarczych i handlowych.

Budowa przejścia granicznego w Budomierzu.

Powstanie strefy podwyższonej aktywności gospodarczej wzdłuż drogi prowadzącej do planowanego przejścia granicznego i Lubaczowskiego Parku Inwestycyjnego.

Rozwój mikro, małych i średnich przedsiębiorstw.

Dobre warunki do produkcji roślin przemysłowych i energetycznych.

Rozwój ekologicznej produkcji rolnej.

Rozwój agroturystyki.

Dobra koniunktura gospodarcza w kraju.

Uproszczenie przepisów dotyczących zakładania własnej działalności gospodarczej.

Programy wyrównujące szanse rozwojowe ośrodków wiejskich.

Obszar społeczny:

Duży udział w strukturze demograficznej ludzi aktywnych zawodowo.

Wzrost aktywności społecznej mieszkańców.

Wzrastające możliwości zdobycia nowego zawodu (przekwalifikowania się) poprzez korzystanie z bezpłatnych kursów i szkoleń.

Obszar gospodarczy:

Peryferyjne położenie Gminy na tzw. ścianie wschodniej.

Niewystarczające wsparcie dla małej i średniej przedsiębiorczości.

Nieopłacalność produkcji rolnej.

Niestabilna polityka podatkowa państwa.

Brak inwestorów zewnętrznych.

Dominacja większych ośrodków.

Niewykorzystanie potencjału wynikającego z posiadanych walorów turystycznych.

Oslabienie potencjału ekonomicznego w otoczeniu Gminy.

Konkurencja w pozyskiwaniu zewnętrznych środków finansowych.

Obszar społeczny:

Słaba integracja i aktywność społeczna.

Wzrost poziomu bezrobocia na terenie Gminy.

Słabo rozwinięty rynek pracy.

Migracja zarobkowa młodych ludzi

Systemowe rozwiązania związane z organizacją czasu wolnego dzieci i młodzieży.	Wzrost przestępczości i patologii społecznych spowodowany brakiem oferty spędzania czasu wolnego.
Rozwój oświaty i społeczeństwa informacyjnego.	Postępujące ubożenie społeczeństwa.
Wzrost liczby programów aktywizujących, szkoleń dla bezrobotnych oraz osób zagrożonych marginalizacją i wykluczeniem.	Starzenie się społeczeństwa.
	Niskie nakłady na edukację.
	Niski poziom zasobów mieszkaniowych.

PODSUMOWANIE

Silne i słabe strony	<u>WNIOSEK: występuje równowaga mocnych i słabych stron.</u> Mocne strony obszaru rewitalizowanego koncentrują się przede wszystkim w obszarze przestrzennym i wynikają głównie z posiadanych walorów naturalnych, szczególnie przyrodniczych i krajobrazowych oraz położenia, które dają podstawę do rozwoju turystyki na obszarze rewitalizowanym. Słabe strony są efektem niedostatecznego zagospodarowania obszaru pod względem infrastruktury rekreacyjno – turystycznej, służącej rozwojowi społeczno – gospodarczemu Gminy Lubaczów.
	<u>WNIOSEK: występuje przewaga szans nad zagrożeniami.</u> Przewaga szans jest dosyć wyraźna, co wskazuje, iż kierunek dotyczący aktywizacji obszaru rewitalizowanego pod względem turystycznym jest słuszny. Ponadto ważnym elementem jest rozwój aktywności gospodarczej miejscowej ludności. Szczególnych szans należy upatrywać w środkach dostępnych z funduszy Unii Europejskiej.
Wnioski	Koniecznym elementem na drodze podniesienia atrakcyjności Gminy Lubaczów jest wdrożenie zadań zawartych w niniejszym Lokalnym Programie Rewitalizacji.

II NAWIĄZANIE DO STRATEGICZNYCH DOKUMENTÓW DOTYCZĄCYCH ROZWOJU PRZESTRZENNO – SPOŁECZNO – GOSPODARCZEGO GMINY LUBACZÓW

Lokalny Program Rewitalizacji jest zgodny i komplementarny z dokumentami strategicznymi wyższego rzędu, zgodnie z zasadą „programowania” i „strategicznego zarządzania rozwojem na obszarze rewitalizowanym”.

1. Strategia Rozwoju Województwa Podkarpackiego na lata 2007 – 2020.

Tabela 10. Nawiązanie LPR do Strategii Rozwoju Województwa Podkarpackiego na lata 2007-2020.

Strategia Rozwoju Województwa Podkarpackiego na lata 2007-2020	Nawiązanie w LPR
Wizja – „Województwo podkarpackie powinno stać się obszarem zrównoważonego rozwoju, integrującym cele społeczne, ekologiczne i gospodarcze oraz zapewniającym możliwości realizacji potrzeb społeczeństw i osiąganie wysokiego poziomu życia.”	Dzięki urzeczywistnieniu zadań zapisanych do realizacji w LPR dojdzie do równoważenia szans rozwoju wszystkich środowisk społecznych i obszarów Gminy oraz nastąpi wzrostu poziomu życia ludności.
Obszar „Gospodarka regionu” – Cel strategiczny: „Tworzenie warunków dla wzrostu konkurencyjności gospodarki poprzez rozwijanie przedsiębiorczości, zwiększanie jej innowacyjności oraz podniesienie atrakcyjności inwestycyjnej regionu.” Priorytet 3: „Działania na rzecz podniesienia atrakcyjności regionu dla rozwoju inwestycji”. Kierunek działania 1: „Rozbudowa i modernizacja infrastruktury techniczno – ekonomicznej i organizacyjnej.”	Głównym celem LPR jest wzrost atrakcyjności gospodarczej i inwestycyjnej Gminy poprzez tworzenie odpowiednich warunków dla zakładania nowych przedsiębiorstw, a realizacja zadań przyczyni się do unowocześnienia i modernizacji elementów infrastruktury technicznej.
Obszar „Ochrona środowiska” – Cel strategiczny: „Poprawa jakości środowiska oraz zachowanie i ochrona zasobów przyrodniczych i wartości krajobrazowych.” Priorytet 3: „Zapewnienie jak najlepszej jakości powietrza i gleb oraz ograniczenie	Realizacja zadań zaproponowanych w niniejszym dokumencie jest zgodna z priorytetami środowiskowymi określonymi w dokumencie strategicznym jakim jest Strategia Rozwoju Województwa

negatywnego oddziaływania na środowisko hałasu i promieniowania elektromagnetycznego. Kierunek działania 3: „Ochrona i racjonalne użytkowanie gleb oraz rekultywacja gruntów zdewastowanych i zdegradowanych,” w tym: „rekultywacja terenów pokopalnianych związanych z eksploatacją siarki (... Basznia w powiecie lubaczowskim), co w przyszłości powinno przyczynić się do ich rozwoju gospodarczego.	Podkarpackiego oraz wpływa na zrównoważony jego rozwój.
---	---

2. Strategia Rozwoju Turystyki dla Województwa Podkarpackiego na lata 2007 – 2013.

Lokalny Program Rewitalizacji wpisuje się również w założenia „Strategii Rozwoju Turystyki dla województwa podkarpackiego na lata 2007 – 2013”, zakładającą rozwój sektora turystyki oraz obszarów z nią związanych. Turystyka nie może rozwijać się w oderwaniu od środowiska naturalnego oraz jego ochrony, a także bez inwestycji w otoczenie turystyki, którym jest infrastruktura techniczna i społeczna.

Tabela 11. Nawiązanie LPR do Strategii Rozwoju Turystyki dla Województwa Podkarpackiego na lata 2007-2013.

Strategia Rozwoju Turystyki dla Województwa Podkarpackiego na lata 2007-2013	Nawiązanie w LPR
Cel nadrzędny: „Uczynienie z turystyki kluczowej gałęzi gospodarki regionu”	Głównym celem LPR jest wzrost atrakcyjności turystycznej oraz rozwój gospodarczy i społeczny Gminy Lubaczów. Gmina ma potencjał, aby w większym stopniu czerpać dochody z turystyki, ponieważ dysponuje walorami przyrodniczo – krajobrazowymi oraz wynikającymi z przygranicznego położenia.
Obszar priorytetowy III – Przestrzeń turystyczna. Cel strategiczny 3: „Zrównoważony rozwój i zarządzanie przestrzenią turystyczną”	Dzięki zwiększeniu atrakcyjności turystyczno – rekreacyjnej Gminy Lubaczów (między innymi poprzez tworzenie nowej infrastruktury), co wiąże się z podniesieniem konkurencyjności

	Gminy w zakresie usług turystycznych i okołoturystycznych, wzrosną dochody mieszkańców, przedsiębiorców oraz Gminy pośrednio dzięki większym wpływom z podatków.
Obszar priorytetowy V – Wsparcie instytucjonalne. Cel strategiczny 5: - „Stworzenie silnego otoczenia instytucjonalnego wspierającego rozwój turystyki”	Lokalny Program Rewitalizacji sprzyja tworzeniu partnerstw publiczno – prywatnych. Będąc dokumentem strategicznym kształtuje politykę proproduktową.

3. Strategia Rozwoju Gminy Lubaczów na lata 2007 – 2015.

Lokalny Program Rewitalizacji jest spójny i komplementarny z dokumentami strategicznymi na poziomie lokalnym, co potwierdza poniższa tabela.

Tabela 12. Nawiązanie LPR do Strategii Rozwoju Gminy Lubaczów na lata 2007-2015.

Strategia Rozwoju Gminy Lubaczów na lata 2007-2015	Nawiązanie w LPR
Cel strategiczny C01: Tworzenie warunków dla wzrostu konkurencyjności lokalnej gospodarki poprzez rozwijanie przedsiębiorczości oraz podnoszenie atrakcyjności inwestycyjnej Gminy.	Przedsiębiorczość to podstawa lokalnego rozwoju i przeciwdziałania bezrobociu. Zadaniem władz powinno być przede wszystkim podejmowanie działań na rzecz osób planujących rozpoczęcie działalności gospodarczej. Dbając o lokalne kadry gospodarki, należy wspierać podnoszenie kwalifikacji osób pracujących poprzez organizację bezpłatnych szkoleń. W związku z tym, należy prowadzić bardzo konsekwentną politykę przyjazną inwestorom. Zwiększenie poziomu inwestycji na terenie Gminy stanie się motorem napędowym dla całej lokalnej gospodarki.
Cel strategiczny C02: Wzrost konkurencyjności Gminy poprzez rozbudowę infrastruktury drogowej, ochrony środowiska, energetycznej i teleinformatycznej.	Poziom rozwoju infrastruktury technicznej stanowi podstawę lokalnego rozwoju, decyduje o funkcjach zewnętrznych i wewnętrznych Gminy. W dziedzinie infrastruktury Gminnej udało się zrealizować wiele inwestycji, lecz nadal potrzeby w tej dziedzinie są

	duże. W związku z powyższym jednym z zasadniczych elementów w tym obszarze, który będzie miał decydujący wpływ zarówno na poprawę warunków życia mieszkańców jak i na rozwój gospodarczy Gminy będzie poprawa stanu dróg lokalnych wraz z infrastrukturą towarzyszącą. Realizacja inwestycji w obszarze infrastruktury technicznej będzie miała duży wpływ na zadania przewidziane do realizacji w innych obszarach.
Cel strategiczny C04: Poprawa warunków życia mieszkańców, w szczególności poprzez inwestycje w infrastrukturę społeczną oraz wszechstronny rozwój kapitału społecznego	Jednym z podstawowych zadań przed jakimi stoją władze Gminy Lubaczów jest stworzenie możliwie najlepszych warunków do życia jej mieszkańcom. Mieszkańcy Gminy, to główny adresat, na rzecz którego będzie realizowany niniejsza dokument. Ważnym czynnikiem wpływającym na poprawę warunków życia mieszkańców będą działania mające na celu zachowanie zasobów przyrodniczych, krajobrazowych i dziedzictwa kulturowego. Należy ponadto rozwijać pozaszkolne formy wsparcia dla młodzieży, organizować dodatkowe zajęcia dydaktyczno - wyrównawcze i programy związane z przeciwdziałaniem uzależnieniu, patologii społecznych i przemocy.
Cel strategiczny C05: Rozwój turystyki na terenie Gminy poprzez wykorzystanie walorów środowiska naturalnego i dziedzictwa kulturowego.	Zasoby przyrodnicze i krajobrazowe, duże zróżnicowanie fizjograficzne, geologiczne, duży procent lasów, bogactwo flory i fauny występujące na terenie Gminy Lubaczów stanowią olbrzymi potencjał do rozwoju turystyki i agroturystyki. Gmina jest postrzegana jako rejon o atrakcyjnych walorach rekreacyjno - turystycznych. Gmina Lubaczów będzie podejmować intensywne działania mające na celu promocję potencjału turystycznego Gminy.

4. Strategia Rozwoju Powiatu Lubaczowskiego na lata 1999 – 2010.

LPR wpisuje się również w założenia Strategii Rozwoju Społeczno – Gospodarczego Powiatu Lubaczowskiego na lata 1999 – 2010”, zakładającą rozwój sektora turystyki oraz obszarów z nią związanych, środowiska społecznego oraz infrastruktury.

Tabela 13. Nawiązanie LPR do Strategii Rozwoju Powiatu Lubaczowskiego na lata 1999 – 2010.

Strategia Rozwoju Powiatu Lubaczowskiego na lata 1999 – 2010	Nawiązanie w LPR
Obszar 1: „Zrównoważony rozwój gospodarczy” Cel 4: Aktywizacja gospodarcza powiatu Cel 5: Promocja powiatu i jego obszarów inwestycyjnych Cel 8: Rozwój przedsiębiorczości w ramach współpracy transgranicznej Cel 9: Optymalne wykorzystanie położenia i walorów środowiska w rozwoju gospodarczym.	LPR stawia na rozwój gospodarczy w obszarze rewitalizowanym, stąd między innymi przedsięwzięcia mające na celu tworzenie warunków do powstawania nowych podmiotów gospodarczych i wzrostu zatrudnienia oraz działania wspierające turystykę jako podstawę gospodarki lokalnej. Dzięki koncentracji działań na celach Programu w kontekście roku 2018 ma zostać osiągnięty cel główny, tj. zwiększenie atrakcyjności turystycznej Gminy, co przełoży się na poprawę warunków życia mieszkańców.
Obszar 3: „Rozwój infrastruktury technicznej” Cel 1: Zwiększenie dostępności komunikacyjnej powiatu jako elementu wzmocnienia atrakcyjności inwestycyjnej Cel 2: Modernizacja istniejącego układu komunikacyjnego Cel 5: Stwarzanie dobrych i godnych warunków życia mieszkańców	W ramach LPR przewidziane zostały zadania z zakresu infrastruktury technicznej – zarówno drogowej, jak i ochrony środowiska. Planowana jest modernizacja i przebudowa dróg Gminnych i powiatowych, a także budowa oczyszczalni ścieków wraz z siecią kanalizacyjną i modernizacja stacji uzdatniania wody.
Obszar 5: „Rozwój społeczny” Cel 2: Zmniejszenie poziomu bezrobocia Cel 5: Ograniczenie zjawiska patologicznych i kryminogennych	Przedsięwzięcia w obszarze społecznym są ważną częścią niniejszego dokumentu. Dążą one do wyeliminowania różnorodnych patologii społecznych i zapobiegania wykluczeniu społecznemu.

Obszar 6: „Rozwój kultury, sportu i turystyki” Cel 2: Rozwój turystyki oraz standardu świadczonych usług Cel 3: Zachowanie dziedzictwa kultury i patriotyzmu lokalnego Cel 4: Zwiększenie dochodów z turystyki Cel 5: Rozwój atrakcyjnych terenów rekreacyjnych	Podstawowym celem i zadaniem dokumentu jest wszechstronny rozwój atrakcyjnych terenów rekreacyjnych, co wpływa bezpośrednio na zwiększenie dochodów płynących z turystyki.
--	---

5. Dokumenty dotyczące polityk w różnych sektorach społeczno – gospodarczych

L.p.	Polityka	Nazwa dokumentu	Nawiązanie LPR do dokumentów strategicznych
1.	Mieszkalnictwo	Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Podkarpackiego	LPR zachowuje spójność z założeniami (celem głównym) polityki przestrzennej województwa podkarpackiego, gdyż zostanie odwrócona niekorzystna tendencja w zakresie ilości budowanych mieszkań. Realizacja przedsięwzięć zawartych w Lokalnym Programie Rewitalizacji spowoduje, że coraz więcej osób wyrazi chęć zamieszkania w Gminie Lubaczów. Obszar rewitalizacji stanie się bardziej atrakcyjny, a to spowoduje wzrost wartości gruntów.
2.	Infrastruktura i usługi komunalne	Strategia Rozwoju Gminy Lubaczów na lata 2007 – 2015	Dokument wykazuje spójność ze Strategią Rozwoju Gminy Lubaczów na lata 2007 – 2015 w zakresie infrastruktury, mając za zadanie modernizację i przebudowę ciągów dróg na terenie Gminy.
3.	Rozwój przedsiębiorczości	Program Rozwoju Przedsiębiorczości Gminy Lubaczów na lata 2008 – 2010/ Strategia Rozwoju Gminy Lubaczów na lata 2007 – 2015	Realizacja zadań wskazanych w LPR stwarza warunki rozwoju przedsiębiorczości – jednym z celów jest rewitalizacja obszaru gospodarczego, poprzez tworzenie sprzyjającego klimatu dla rozwoju działalności okołoturystycznej. LPR jest zgodny z zapisami PRPGL: Cel 1: Zapewnienie korzystnych warunków do prowadzenia działalności gospodarczej oraz współdziałanie z samorządem na płaszczyźnie gospodarczej (str. 16). Cel 2: Promocja przedsiębiorczości (str. 18). Cel 3. Poprawa dostępności przedsiębiorców do usług doradczo – szkoleniowych (str. 18).
4.	Gospodarowanie gruntami	Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Lubaczów	Granice obszaru rewitalizowanego zostały wyznaczone przy uwzględnieniu Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego.

5.	Ochrona dziedzictwa kulturowego	Strategia Rozwoju Województwa Podkarpackiego na lata 2007-2020	Ochrona i racjonalne wykorzystanie zasobów dóbr kultury, zachowanie i wykorzystanie dziedzictwa kulturowego. LPR obejmuje problem przestrzeni Gminy i jej funkcji, ochrony dóbr kultury oraz ma na celu usuwanie zjawisk degradacji przestrzeni utrudniającej rozwój poszczególnych miejscowości.
6.	Komunikacja społeczna	Strategia Rozwoju Województwa Podkarpackiego na lata 2007-2013	LPR wspiera rozwój komunikacji społecznej poprzez kwestię wspólnych dyskusji i decyzji mieszkańców na temat obszaru rewitalizacji. Rozwój zasobów ludzkich, społeczeństwo obywatelskie, kierunek działań: umacnianie tożsamości regionalnej mieszkańców, wspieranie działań na rzecz społeczności lokalnej i wzrostu zaangażowania mieszkańców.
7.	Transport	Strategia Rozwoju Województwa Podkarpackiego lata 2007-2020/ Strategia Rozwoju Gminy Lubaczów na lata 2007 – 2015	Program Rewitalizacji jest zgodny z Celem strategicznym SRWP: „Poprawa dostępności komunikacyjnej oraz infrastruktury technicznej województwa”, Priorytetem 1 „Wspieranie inwestycji komunikacyjnych: drogowych, kolejowych, lotniczych”, kierunkiem działań 1 i 2 (str.98 - 100) oraz Celem strategicznym C02 SRGL: „Wzrost konkurencyjności Gminy poprzez rozbudowę infrastruktury drogowej, ochrony środowiska, energetycznej i teleinformatycznej” (str. 106)
8.	Przeciwdziałanie patologiom społecznym	Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Lubaczów na lata 2008 – 2014	LPR wpisuje się w misję i wizję oraz cele Strategii: Misja: „Wspólne działanie mieszkańców, samorządu, instytucji i organizacji w celu zapewnienia wszechstronnego rozwoju dzieci i młodzieży, podniesienia jakości życia społeczności Gminy Lubaczów oraz przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu i zawodowemu”. Wizja: „Aktywność społeczna i gospodarcza mieszkańców, współpraca partnerów społecznych i instytucjonalnych oraz sprawnie funkcjonujący system pomocy społecznej umożliwia pokonanie trudnych sytuacji życiowych oraz stwarza szanse godnego życia społeczności Gminy Lubaczów” (str. 148)

III STRESZCZENIE NIETECHNICZNE OCENY ODDZIAŁYWANIA PROGRAMU NA ŚRODOWISKO

Prawidłowo realizowany rozwój gospodarczy, przestrzenny i społeczny Gminy musi uwzględniać ochronę istniejącego ekosystemu oraz eliminować wszystkie zagrożenia mogące zakłócić jego funkcjonowanie. Działanie przewidziane do podejmowania w Lokalnym Programie Rewitalizacji muszą mieć na względzie specyfikę miejscowości, a w tym przypadku występowanie na obszarze Gminy Lubaczów miejsc atrakcyjnych przyrodniczo i krajobrazowo.

Strefa rewitalizacji leży częściowo w granicach obszaru Natura 2000, dodatkowo Gmina Lubaczów znajduje się w obrębie dwóch specjalnych obszarów ochrony siedlisk proponowanych do wpisania jako obszar Natura 2000, umieszczonych na liście „Shadow list”, a mianowicie „Horyniec” (kod obszaru PLH18_50) i „Łukawiec” (kod obszaru PLH18_14). Realizacja projektów odbywać się będzie jednak poza granicą w/w obszarów, potwierdzeniem tego faktu będzie zaświadczenie o oddziaływaniu na obszary Natura 2000 wydane przez Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska na wniosek inwestora.

Miejsce realizacji projektów znajduje się poza Specjalnymi Obszarami Ochrony (SOO), wyznaczanymi na podstawie Dyrektywy Siedliskowej (Dyrektywa z dnia 21 maja 1992 r. nr 92/43/EWG o ochronie naturalnych siedlisk oraz dziko żyjącej fauny i flory) oraz poza Obszarami Specjalnej Ochrony (OSO), dla których podstawę prawną stanowi Dyrektywa Ptasia (Dyrektywa z dnia 2 kwietnia 1979 r. nr 79/409/EWG o ochronie dziko żyjących ptaków). Wyznaczenie SOO i OSO nakłada na państwa członkowskie, w tym także Polskę, obowiązek zachowania wartości przyrodniczych, które były podstawą wytypowania obszarów Natura 2000.

W celu identyfikacji potencjalnych oddziaływań na środowisko będących wynikiem realizacji Lokalnego Programu Rewitalizacji oraz oceny ich natężenia, a także określenia czy w należyty sposób został uwzględniony w ocenianym dokumencie interes środowiska przyrodniczego i kulturowego rozpatruje się wpływ realizacji LPR na następujące komponenty środowiska:

- różnorodność biologiczną, zwierzęta i rośliny;
- ludzi;
- wodę;
- powietrze i środowisko akustyczne;
- powierzchnię ziemi;

- krajobraz i zabytki;
- klimat, zasoby naturalne.

W przypadku powierzchni ziemi, klimatu i zasobów naturalnych, stwierdzono neutralny wpływ realizacji LPR, natomiast na wszystkie pozostałe komponenty środowiska realizacji LPR będzie miała wpływ pozytywny.

W przypadku realizacji tego rodzaju przedsięwzięć niekorzystne oddziaływanie może nastąpić jedynie w fazie realizacji Lokalnego Programu Rewitalizacji i może być związane bezpośrednio z uciążliwościami powstającymi w trakcie prowadzonego procesu budowlanego. Oddziaływania mają charakter odwracalny, chwilowy oraz występują w relatywnie krótkim czasie (krótkoterminowo).

Realizacja zadań zaproponowanych w niniejszym dokumencie jest zgodna z priorytetami środowiskowymi określonymi w dokumencie strategicznym jakim jest Strategia Rozwoju Województwa Podkarpackiego na lata 2007-2020 oraz wpływa na zrównoważony rozwój województwa. Spójna z zadaniami zawartymi w Lokalnym Programie Rewitalizacji jest treść priorytetu 3 „Zapewnienie jak najlepszej jakości powietrza i gleb oraz ograniczenie negatywnego oddziaływania na środowisko hałasu i promieniowania elektromagnetycznego” w obszarze „Ochrona środowiska”, a kierunek działania 3 „Ochrona i racjonalne użytkowanie gleb oraz rekultywacja gruntów zdewastowanych i zdegradowanych, w tym: rekultywacja terenów pokopalnianych związanych z eksploatacją siarki (... Basznia w powiecie lubaczowskim), co w przyszłości powinno przyczynić się do ich rozwoju gospodarczego” odnosi się wprost do wskazanego w LPR obszaru rewitalizacji.

Oddziaływanie na środowisko poszczególnych zadań ujętych w LPR będzie się nakładało w przypadku ich równoczesnej realizacji. Harmonogram realizacji zadań będzie tak skonstruowany, aby z jednej strony uwzględnić technologię robót, a z drugiej zaś ograniczyć kumulację uciążliwych oddziaływań. W przypadku zadań związanych z budową lub modernizacją uzbrojenia podziemnego, o podejmowanych w tym zakresie działaniach będą informowani wszyscy zarządcy sieci, tak by w jednym czasie uporządkować wszystkie wymagające tego sieci na danym terenie.

W przypadku występowania niekorzystnych oddziaływań na środowisko, istnieje możliwość i konieczność ograniczania ich wpływu. Minimalizacja oddziaływań inwestycji na środowisko to różnego rodzaju działania, które mają wpłynąć na zmniejszenie uciążliwości przedsięwzięcia na otoczenie, zarówno w fazie realizacji jak i eksploatacji. Są to m.in. następujące działania:

- w czasie realizacji inwestycji prawidłowe zabezpieczenie techniczne sprzętu i placu budowy;
- stosowanie odpowiednich technologii, materiałów i rozwiązań konstrukcyjnych;
- właściwe kierowanie pracami;
- dotrzymywanie terminów wykonywania prac budowlanych;
- nadzór nad skutecznością i jakością realizacji;
- stosowanie wysokiej klasy rozwiązań technicznych;
- ograniczanie i oszczędzanie podczas budowy surowców takich jak: woda, piasek i energia;
- maskowanie elementów dysharmonijnych dla krajobrazu.

Przykładem działań minimalizujących jest także wyznaczenie okresu lub nawet pory dnia, w jakich możliwe jest prowadzenie prac budowlanych. Powodem może być ochrona zwierząt lub ludzi przed hałasem lub ograniczenie ingerencji, która mogłaby zakłócić normalny cykl życia ludzi i zwierząt.

Paleta rozwiązań technicznych i organizacyjnych, jakie należy stosować w przypadku danej uciążliwości jest szeroka i należy do sztuki inżynierii i ochrony środowiska. Proponowane przez inwestora metody są najczęściej wynikami szczegółowych analiz przeprowadzanych przez doświadczonych projektantów korzystających z dobrych praktyk, które zdały egzamin w przypadku innych podobnych inwestycji.

Skala przedsięwzięć zaproponowanych do realizacji w ramach Programu ma charakter lokalny i ewentualne oddziaływanie tych przedsięwzięć będzie również miało zasięg lokalny. Realizacja Programu nie wskazuje na możliwość negatywnego transgranicznego oddziaływania na środowisko, mogącego objąć terytorium innych państw.

Zgodnie z wymogami *Dyrektywy* 2001/42/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 27 czerwca 2001 r. w sprawie oceny wpływu niektórych planów i programów na środowisko (Dz. Urz. WE L 197 z 21.07.2001) występuje konieczność przeprowadzenia oceny wpływu programów rewitalizacji na środowisko.

Zgodnie z wykładnią Ministerstwa Środowiska dotyczącą przeprowadzania postępowania w sprawie oceny oddziaływania skutków realizacji planów i programów do lokalnych planów rewitalizacji dołączanych do projektów finansowanych w ramach RPO, należy dołączyć stosowne informacje i uzgodnienia związane z przeprowadzeniem

strategicznej oceny oddziaływania na środowisko lub dokumenty mówiące o odstąpieniu od tej procedury.

Dokumenty wymagające przeprowadzenia strategicznej oceny oddziaływania na środowisko kwalifikuje się na podstawie art. 46 i 47 ustawy z dnia 03.10.2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (Dz. U. Nr 199 z 2008 r., poz. 1227). Lokalny Program Rewitalizacji, jako dokument, który winien być analizowany w świetle art. 47 UoOI, będzie wymagał przeprowadzenia strategicznej oceny oddziaływania, jeżeli organ opracowujący taki program stwierdzi, że ten wyznacza ramy dla późniejszej realizacji przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko i że realizacja postanowień dokumentu może spowodować znaczące oddziaływanie na środowisko. Analizy w zakresie rodzaju i charakteru projektowanych przedsięwzięć, jako przesłanki, będącej podstawą przeprowadzenia strategicznej oceny oddziaływania na środowisko, należy dokonać obecnie w oparciu o obowiązujące jeszcze rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 9 listopada 2004 r. w sprawie określenia rodzajów przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko oraz szczegółowych uwarunkowań związanych z kwalifikowaniem przedsięwzięcia do sporządzenia raportu o oddziaływaniu na środowisko (Dz. U. Nr 257 poz. 2573 ze zm.) oraz o Aneksy (I i II) Dyrektywy Rady z dnia 27 czerwca 1985 r. w sprawie oceny skutków wywieranych przez niektóre przedsięwzięcia publiczne i prywatne na środowisko naturalne, biorąc pod uwagę powiązania między przedsięwzięciami i kumulowanie się oddziaływań. Istotne w analizie będą zastrzeżenia Komisji Europejskiej co do wykładni przepisów odnośnie ustalonych progów ilościowych w ww. rozporządzeniu oraz informacje zawarte w Wytycznych w zakresie postępowania w sprawie oceny oddziaływania na środowisko dla przedsięwzięć współfinansowanych z krajowych lub regionalnych programów operacyjnych.

Zgodnie z „Rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 9 listopada 2004 r. w sprawie określenia rodzajów przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko oraz szczegółowych uwarunkowań związanych z kwalifikowaniem przedsięwzięcia do sporządzenia raportu o oddziaływaniu na środowisko” (Dz. U. 2004, nr 257/04, poz. 2573 z późn. zm.) oraz Dyrektywą 85/337/EWG (dyrektywa OOI) niektóre z przedsięwzięć zawartych w niniejszym dokumencie mogą potencjalnie zaliczać się do przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko, dla których może być wymagane sporządzenie raportu oddziaływania na środowisko. W świetle ustawy z dnia 3 października 2008 roku o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale

społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (Dz. U. z 2008 r. Nr 199 poz. 1227), przedsięwzięcia te również mogą zaliczać się do przedsięwzięć mogących oddziaływać na środowisko, dla których obowiązek sporządzania raportu może być stwierdzony na podstawie art. 63 ust. 1 niniejszej ustawy. W związku z powyższym istnieje prawdopodobieństwo konieczności przeprowadzenia oceny oddziaływania na środowisko i sporządzania raportu. Beneficjent wystąpi z wnioskiem do Wójta Gminy Lubaczów, o wydanie decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach zgody na realizację przedsięwzięcia.

W przypadku, gdy organ opracowujący program rewitalizacji, w uzgodnieniu z Regionalnym Dyrektorem Ochrony Środowiska, stwierdzi, że dokument ten wyznacza ramy dla późniejszej realizacji przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko i że realizacja postanowień dokumentu może spowodować znaczące oddziaływanie na środowisko, poddaje się program strategicznej ocenie oddziaływania na środowisko. Ocena polega na opracowaniu prognozy oddziaływania na środowisko i poddaniu jej wraz z projektem programu rewitalizacji opiniowaniu przez Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska i Państwowego Wojewódzkiego Inspektora Sanitarnego, przy jednoczesnym zapewnieniu udziału społeczeństwa.

W przypadku stwierdzenia, w uzgodnieniu z Regionalnym Dyrektorem Ochrony Środowiska, że program rewitalizacji należy poddać procedurze strategicznej oceny oddziaływania na środowisko, nie ma możliwości odstąpienia od przeprowadzenia tej oceny.

Poddanie programu strategicznej ocenie oddziaływania na środowisko, o której mowa w Dziale IV Uoos, nie zwalnia z obowiązku poddania odrębnej procedurze oceny oddziaływania każdego z przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko lub mogących znacząco oddziaływać na obszary Natura 2000, projektowanych na terenie, którego dotyczy program rewitalizacji.

Beneficjent przeprowadził ocenę wpływu programu na środowisko zgodnie z wymogami Dyrektywy 2001/42/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 27 czerwca 2001 roku w sprawie oceny wpływu niektórych planów i programów na środowisko (Dz. Urz. WE L 197 z 21.07.2001). Dokument został poddany strategicznej ocenie oddziaływania na środowisko, w związku z czym przeprowadzono stosowną procedurę. Zakres i stopień szczegółowości informacji wymaganych w sporządzonej „Prognozie oddziaływania na środowisko Lokalnego Programu Rewitalizacji dla Gminy Lubaczów na lata 2010 – 2018” wynika z:

- wymagań art. 51 ust. 2 i art. 52 ustawy o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (Dz. U. 2008 Nr 199 poz. 1227),
- ustaleń dokonanych z Państwowym Wojewódzkim Inspektorem Sanitarnym w Rzeszowie (pismo nr SNZ.465-107/09 z dnia 11.12 2009 r.),
- ustaleń dokonanych z Regionalnym Dyrektorem Ochrony Środowiska w Rzeszowie (pismo nr RDOŚ-18-WOOŚ-7048-6-54/09/ad z dnia 06.01.2010 r.).

Prognoza w myśl art. 46 ustawy z dnia 03.10.2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (Dz. U. Nr 199 z 2008 r., poz. 1227) stanowi jeden z etapów przeprowadzenia strategicznej oceny oddziaływania na środowisko, której wymagają projekty planów lub programów wyznaczające ramy dla późniejszej realizacji przedsięwzięć, mogących znacząco oddziaływać na środowisko. Ustawa OOS stanowi przeniesienie wytycznych z prawodawstwa europejskiego (Dyrektywa 2001/42/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 27 czerwca 2001 r. w sprawie oceny wpływu niektórych planów i programów na środowisko) do prawa polskiego.

Celem wykonania Prognozy jest analiza i ocena ewentualnych skutków środowiskowych związanych z wdrażaniem projektu LPR oraz określenie jego wpływu na poszczególne komponenty środowiska, a także czy w należyty sposób został uwzględniony w ocenianym dokumencie interes środowiska przyrodniczego i kulturowego oraz zdrowie i życie ludzi. Ponadto jednym z głównych celów tego opracowania jest przedstawienie rozwiązań mających na celu kompensację przyrodniczą negatywnych oddziaływań, mogących być rezultatem realizacji projektowanego dokumentu, jak również ocena potencjalnych zmian środowiska w przypadku braku realizacji celów zawartych w projekcie.

IV ZAŁOŻENIA PROGRAMU REWITALIZACJI

Rewitalizacja powinna mieć charakter kompleksowy i interdyscyplinarny. Tym walorem towarzyszą specyficzne właściwości – wieloletni okres realizacji programu rewitalizacji, potrzeba ciągłego monitorowania i aktualizacji, partycypacja społeczna na wszystkich etapach prowadzenia programu rewitalizacji, konieczność pozyskiwania różnorodnych publicznych i prywatnych źródeł finansowania działań, montaż finansowy przy szczegółowym planowaniu i publicznym nadzorze przepływu środków. Rewitalizacja jest wspólnym zadaniem samorządu oraz społecznych i gospodarczych Partnerów LPR.

1. Okres programowania 2007 – 2013 i lata następne

Lokalny Program Rewitalizacji obejmuje swym zakresem trzy podokresy realizacji. Pierwszy przypadający na lata 2011-2013, drugi który będzie realizowany w latach 2014-2015 oraz trzeci przewidziany na lata 2016-2018. W ten sposób planowane przedsięwzięcia obejmować będą dwa okresy programowania: 2007-2013 oraz 2014-2020. Tak przyjęte ramy czasowe mają za zadanie sprawić, by jak największa była szansa na realizację jego zapisów. Długi okres przeznaczony na podejmowanie działań może bowiem umożliwić pozyskiwanie środków nie tylko z obecnego okresu programowania, ale również z programów, które zostaną zaplanowane w kolejnych latach.

2. Zasięg terytorialny rewitalizowanego obszaru (wyznaczenie granic) i uzasadnienie (obligatoryjnie)

Lokalny Program Rewitalizacji określa obszary poddawane rewitalizacji. Granice ww. obszarów są wyznaczane na podstawie krytycznej analizy wyników badań i hierarchizacji. Na podstawie weryfikacji zidentyfikowanych problemów w obszarach: przestrzennym, gospodarczym i społecznym, dla każdego z nich wyodrębnione zostały cele i konkretne zadania. Granice obszaru objętego Lokalnym Programem Rewitalizacji wyznaczono na podstawie wieloaspektowych badań, m.in. analizy SWOT, czynników wewnętrznych i zewnętrznych wpływających na poziom rozwoju tego miejsca. Przeprowadzając analizy starano się uwzględnić wszystkie te cechy, które wpływają na sytuację Gminy i jej mieszkańców. Wielokierunkowe badania rozwoju Gminy wskazały najbardziej zdegradowane obszary.

W wyniku prac nad Programem, zgodnie z Wytocznymi w zakresie przygotowywania lokalnych programów rewitalizacji, wyznaczone powinny zostać obszary wymagające rewitalizacji biorąc po uwagę:

- wysoki poziom ubóstwa i wykluczenia;
- wysoką stopę długotrwałego bezrobocia;
- niekorzystne trendy demograficzne;
- niski poziom wykształcenia, wyraźny deficyt kwalifikacji i wysoki wskaźnik przerywania kształcenia;
- wysoki poziom przestępczości i wykroczeń;
- szczególnie wysoki poziom degradacji środowiska;
- niski wskaźnik prowadzenia działalności gospodarczej.

Zasięg terytorialny obszaru rewitalizowanego obejmuje fragment Gminy Lubaczów, położonej na wschodnim krańcu polski, przy granicy z Ukrainą, w województwie podkarpackim, powiecie lubaczowskim. Część Gminy została przedstawiona jako obszar zdegradowany, mogący podejmować działania rewitalizacyjne w ramach działania 7.2, na mapie zamieszczonej w załączniku nr 6 do Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Podkarpackiego na lata 2007 – 2013.

Zaplanowane w ramach Lokalnego Programu Rewitalizacji działania obejmują spójny obszar zlokalizowany we wschodniej i centralnej części Gminy (Załącznik nr 1 do LPR). Działania podejmowane na tym terenie pozostają we wzajemnej komplementarności. Wszystkie są bowiem ukierunkowane na rozwój gospodarczy, społeczny i infrastrukturalno – przestrzenny (tworzenie infrastruktury turystycznej i wypoczynkowo – rekreacyjnej służącej rozwojowi społeczno – gospodarczemu Gminy).

Proces degradacji społeczno – ekonomicznej dostrzegalny jest na terenie całej Gminy. Niezależnie od stopnia rozwoju przestrzennego, gospodarczego i społecznego poszczególnych miejscowości – obszary wymagające interwencji można odnaleźć we wszystkich sołectwach Gminy Lubaczów. W związku z powyższym należy przyjąć, że obszar objęty rewitalizacją powinien obejmować tereny o słabej dynamice rozwoju, stanowiącej barierę w harmonijnym rozwoju całej Gminy oraz o niedostatecznym wyposażeniu w sieci i urządzenia infrastruktury technicznej.

Obszary wymagające rewitalizacji zostały wyznaczone w oparciu o kryteria określone w art. 47 ust. 1 Rozporządzenia Komisji (WE) nr 1828/2006 z dnia 8 grudnia

2006 r. Dane dla wybranego obszaru rewitalizacji zostały porównane z danymi dla Gminy, dzięki czemu jednoznacznie można było stwierdzić, że obszar wymaga rewitalizacji.

Kryterium	Wysoki poziom ubóstwa i wykluczenia		Niski wskaźnik prowadzenia działalności gospodarczej		Wysoka stopa bezrobocia	
Wskaźnik	Liczba osób korzystających z zasiłków pomocy społecznej na 1 tys. ludności	Wartość referencyjna wskaźnika dla Gminy Lubaczów	Liczba zarejestrowanych podmiotów gospodarki narodowej na 100 osób	Wartość referencyjna wskaźnika dla Gminy Lubaczów	Udział osób bezrobotnych wśród osób w wieku produkcyjnym	Wartość referencyjna wskaźnika dla Gminy Lubaczów
Basznia Dolna	68	78	<u>1,3</u>	3,3	<u>17,2</u>	14,5
Basznia Górna	71		<u>2</u>		11,7	
Borowa Góra	50		<u>0,5</u>		<u>17,3</u>	
Podlesie	<u>114</u>		<u>2,9</u>		13,9	
Huta Kryształowa	<u>110</u>		<u>2,4</u>		<u>35,3</u>	
Obszar rewitalizacji łącznie	<u>83</u>		<u>1,8</u>		<u>19,1</u>	

Poziom ubóstwa i wykluczenia społecznego jest znacznie wyższy w miejscowościach Podlesie i Huta Kryształowa, niż w odniesieniu do całej Gminy Lubaczów. Niski wskaźnik prowadzenia działalności gospodarczej charakteryzuje wszystkie miejscowości: Basznia Dolna, Basznia Górna, Borowa Góra, Podlesie i Huta Kryształowa. Liczba zarejestrowanych podmiotów gospodarczych w przeliczeniu na 100 osób jest w nich niższa od wartości notowanej dla Gminy Lubaczów (3,3).

Wysoka stopa bezrobocia odznacza miejscowości: Basznia Dolna, Borowa Góra i Huta Kryształowa. Udział bezrobotnych wśród osób w wieku produkcyjnym jest w nich większa niż 14,5.

Każda ze wskazanych miejscowości spełnia więc co najmniej jeden z kryteriów określonych w art. 47 ust. 1 Rozporządzenia Komisji (WE) nr 1828/2006 z dnia 8 grudnia 2006 r:

- Basznia Dolna spełnia kryteria niski wskaźnik prowadzenia działalności gospodarczej i wysoka stopa bezrobocia;
- Basznia Górna spełnia kryterium niski wskaźnik prowadzenia działalności gospodarczej;
- Borowa Góra spełnia kryteria niski wskaźnik prowadzenia działalności gospodarczej i wysoka stopa bezrobocia;
- Podlesie spełnia kryteria wysoki poziom ubóstwa i wykluczenia, niski wskaźnik prowadzenia działalności gospodarczej i wysoka stopa bezrobocia;
- Huta Kryształowa spełnia kryteria wysoki poziom ubóstwa i wykluczenia, niski wskaźnik prowadzenia działalności gospodarczej i wysoka stopa bezrobocia;

Biorąc pod uwagę całość obszaru wskazanego do rewitalizacji, należy stwierdzić, że spełnia on trzy z kryteriów wskazanych w wyżej wspomnianym Rozporządzeniu:

- Liczba osób korzystających z zasiłków pomocy społecznej na 1 tys. ludności wynosi 78, przy średniej dla Gminy Lubaczów na poziomie 83;
- Liczba zarejestrowanych podmiotów gospodarki narodowej na 100 osób wynosi 1,8, przy wskaźniku dla całej Gminy wynoszącym 3,3;
- Udział długotrwale bezrobotnych wśród osób w wieku produkcyjnym wynosi 19,1 przy średniej wartości dla Gminy na poziomie 14,5.

Wyznaczone obszary zdegradowane, które utraciły swoje dotychczasowe funkcje, wymagają ponownego ożywienia. Są to zarówno tereny jak i obiekty byłych Państwowych Gospodarstw Rolnych jak i rozpoczęte, lecz zaniechane inwestycje o wielorakim charakterze na obszarze przemysłowym (Kopalnia Siarki „Basznia”, Składowisko Materiałów Masowych).

Obszar rewitalizacji obejmuje teren byłej szkoły w Baszni Górnej, która zostanie zaadaptowana na potrzeby centrum pszczelarstwa. Następnie biegnie przez wioskę Podlesie, przez którą poprowadzona zostanie oznakowana ścieżka spacerowa wiodąca wśród swoistych drewnianych zabudowań mieszkalnych i sakralnych, cmentarza, Pastorówki, charakterystycznego drzewostanu, stanowiących element kresowej osady. W Podlesiu stworzona zostanie wioska tematyczna, pozwalająca na poznanie charakterystycznego rzemiosła wioski kresowej. Inwestycja ta powstanie na działce nr 173,1 w Baszni Górnej będącej własnością Gminy Lubaczów, sąsiadującej z terenem dawnej Kopalni Siarki „Basznia”. Na działce tej prowadzone były również prace wydobywcze, a więc jest to obszar o charakterze przemysłowym. Od Kopalni Siarki

przejęta zostanie działka nr 194, na której zostanie usytuowany parking z 10 miejscami postojowymi. Szlak komunikacyjny łączący Podlesie z osadą Huta Kryształowa zostanie przebudowany i zmodernizowany. Tak określony obszar rewitalizacji połączony zostanie spójnym systemem zewnętrznej informacji, co pozwoli na zintegrowanie wszystkich pojedynczych inwestycji w jeden kompleksowy produkt turystyczny. Każda z inwestycji, które realizowane będą w ramach niniejszego projektu przedstawione zostały w Załączniku nr 2 do LPR.

W ramach II etapu rewitalizacji zdegradowanego obszaru w Gminie Lubaczów przewidziane zostało zadanie z zakresu mieszkalnictwa, dotyczące renowacji części wspólnych wielorodzinnych budynków mieszkalnych w Hucie Kryształowej. Wyznaczenia obszaru dokonano w oparciu o odpowiednie kryteria określone w Wytycznych Ministra Rozwoju Regionalnego w zakresie programowania działań dotyczących mieszkalnictwa.

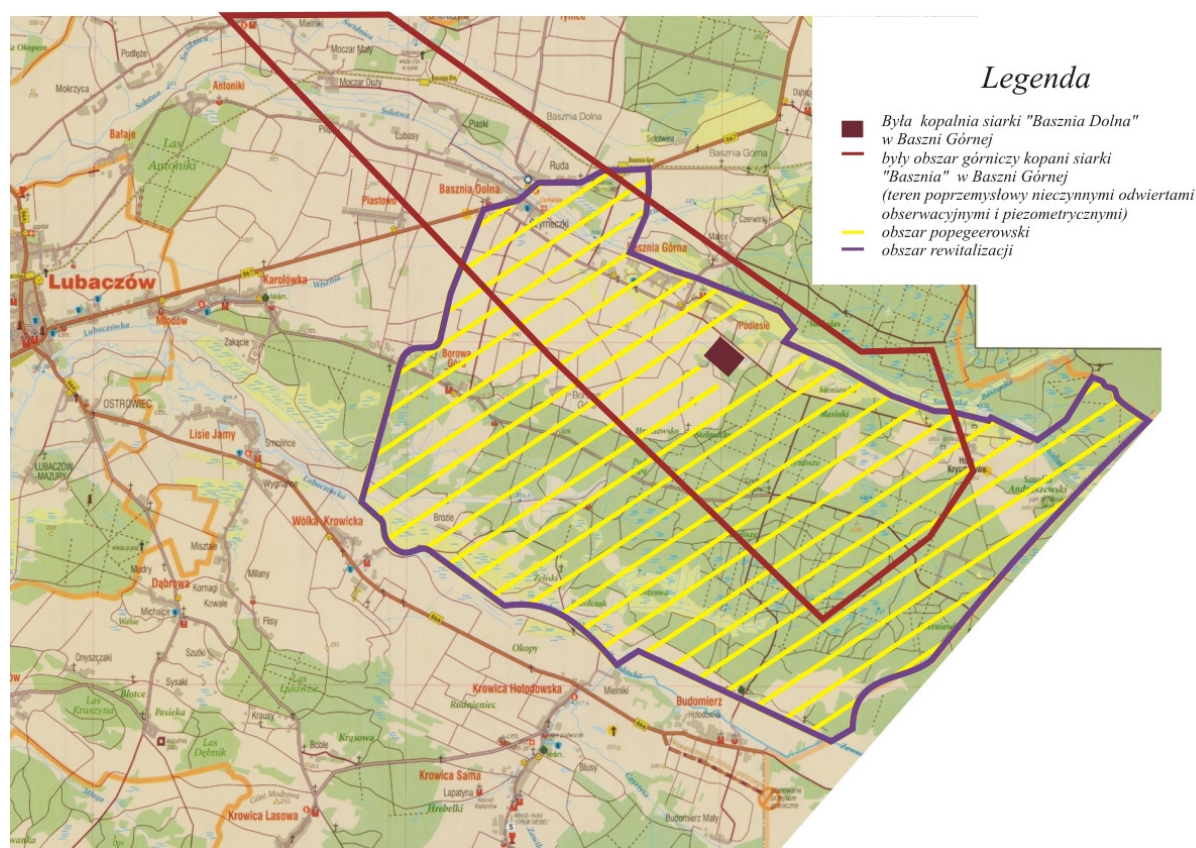
Kryterium	Wysoki poziom ubóstwa i wykluczenia	Niski wskaźnik prowadzenia działalności gospodarczej	Porównywalnie niski poziom wartości zasobu mieszkaniowego
Wskaźnik	Liczba osób korzystających z zasiłków pomocy społecznej na 1 tys. ludności	Liczba zarejestrowanych podmiotów gospodarki narodowej na 100 osób	Liczba budynków wybudowanych przed 1989 r. w ogólnej liczbie budynków (%)
	2006		2002
Huta Kryształowa	152	1,3	100%
Wartość referencyjna dla województwa podkarpackiego	83	6,7	83,8
Wartość dla obszarów objętych wsparciem	Odchylenie powyżej wartości referencyjnej	Odchylenie poniżej wartości referencyjnej	Odchylenie powyżej wartości referencyjnej

Obszar wsparcia mieszkalnictwa jest spójny przestrzennie, obejmuje obszar jednej miejscowości – Huta Kryształowa, który spełnia trzy z pięciu kryteriów, o których wspomniano powyżej. Miejscowość odznacza się wysokim poziomem ubóstwa i wykluczenia, który ujawnia się poprzez znaczną liczbę osób korzystających z pomocy społecznej. W przeliczeniu na 1000 mieszkańców wskaźnik ten wynosi 152, przy wartości referencyjnej dla województwa podkarpackiego równej 83. Jest więc to wartość niemal dwukrotnie większa. Charakterystycznym kryterium jest również niski wskaźnik prowadzenia działalności gospodarczej. Liczba zarejestrowanych podmiotów gospodarki

narodowej w przeliczeniu na 100 osób wynosi w Hucie Kryształowej^{1,3} przy wartości referencyjnej dla województwa podkarpackiego na poziomie 6,7. Jest to więc różnica ponad pięciokrotna. Miejscowość spełnia również kryterium „porównywalnie niski poziom wartości zasobu mieszkaniowego”, ponieważ 100% budynków w miejscowości wybudowanych zostało przed 1989 rokiem.

Wsparcie w zakresie mieszkalnictwa przyniesie tym większe pozytywne rezultaty, że powiązane jest z ograniczaniem niekorzystnych zjawisk społecznych, ożywianiem gospodarczym, aktywizacją kulturalną i turystyczną.

Skutkiem wskazanych zjawisk jest degradacja części obszarów i obiektów oraz wzrost poziomu bezrobocia przyczyniający się do marginalizacji niejednokrotnie całych grup społecznych. Rewitalizacja obszarów zdegradowanych poprzez nadanie im nowych funkcji społeczno – gospodarczych ma na celu odwrócenie tej niekorzystnej sytuacji.

Obszar rewitalizacji

Wydzielone podobszary mają swój specyficzny charakter i funkcję do spełnienia w przestrzeni Gminy. Ustalając granice tych podobszarów, uwzględniono ich dotychczasową rolę przypisaną z racji położenia, charakteru, tradycji, miejscowego

zwyczaju i aktualnych możliwości transformacyjnych. Przyjęte założenia funkcjonalne w ramach obszaru rewitalizowanego można sprowadzić do budowy nowego wizerunku Gminy z zapewnieniem wysokich standardów bytowania i pracy jego mieszkańcom, atrakcyjnego pobytu przyjezdnym oraz wprowadzenia ładu przestrzennego na obszarze rewitalizowanym i w strefach oddziaływania.

Realizacja w wyznaczonych obszarach inwestycji zaproponowanych przez Gminę pozwoli na zniwelowanie problemów, które dla tych obszarów zostały wskazane. Wysokie bezrobocie czy znaczna liczba osób korzystających z zasiłków pomocy społecznej to pochodne zbyt małej aktywności gospodarczej, ujawniającej się niskim wskaźnikiem prowadzenia działalności. Gmina realizując w latach 2011-2013 projekt pn. „Nadanie przemysłowym miejscowościom Gminy Lubaczów nowych funkcji turystycznych na bazie wioski tematycznej „Kresowa Osada” w Podlesiu” oraz kolejnych zadań w latach następnych, stworzy warunki dla rozwoju turystyki na obszarze rewitalizowanym oraz w całym regionie. Zapewnienie oferty atrakcji turystycznych spowoduje, że koniecznym będzie stworzenie również odpowiedniej bazy infrastruktury okołoturystycznej – noclegowej, gastronomicznej, drobnego handlu i usług. Rozwijać będzie się mogła turystyka wiejska i agroturystyka, w której wielu mieszkańców znajdzie zatrudnienie. Wpłynie to więc bezpośrednio na wzrost wskaźnika prowadzenia działalności gospodarczej i zmniejszenie poziomu bezrobocia w obszarze rewitalizowanym, a pośrednio na zmniejszone korzystanie z zasiłków pomocy społecznej. Wsparciem będą objęte również działania nieinwestycyjne, gospodarcze i społeczne, ukierunkowane na rozwój turystyki jako priorytetowej dziedziny gospodarki lokalnej, tworzenie warunków do powstawania nowych podmiotów gospodarczych i wzrostu zatrudnienia, realizację zadań mających przeciwdziałać wykluczeniu społecznemu oraz patologiom.

Wszystkie pojedyncze inwestycje składające się na projekt ubiegający się o dofinansowanie w ramach działania 7.2 Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Podkarpackiego na lata 2007-2013 zachowują spójny i skoordynowany charakter i prowadzą do ściśle określonego celu, którym jest nadanie obszarowi rewitalizowanemu nowej jakości funkcjonalnej i stworzenie warunków do jego rozwoju w oparciu o charakterystyczne uwarunkowania endogeniczne. Atrakcyjność krajobrazu i tradycje regionalne pozwalają na stworzenie produktu turystycznego o zasięgu międzynarodowym. Na bazie wewnętrznych uwarunkowań obszar uzyska możliwość rozwoju i czerpania korzyści z turystyki.

Projekt zaproponowany przez Gminę Lubaczów jest zgodny z ideą rewitalizacji, bowiem ma za zadanie wyprowadzenie wyznaczonego obszaru zdegradowanego ze stanu kryzysowego, poprzez kompleksowe przemiany w sferze przestrzennej, technicznej, społecznej i ekonomicznej. Każda z inwestycji pozwala na nadanie obiektom lub obszarom nowych, dotychczas niepełnionych funkcji. Budynek i otoczenie dawnej szkoły w Baszni Górnej zostaną zaadaptowane na cele promocji produktów regionalnych i lokalnych, na gruntach byłej kopalni siarki powstaną obiekty i urządzenia rzemiosła charakterystycznego dla wsi podlubaczowskiej, tworząc wioskę tematyczną „Kresowa Osada”. Powstanie nowy markowy produkt turystyczny, a wszystkie elementy infrastruktury ścieżki tematycznej zostaną połączone zmodernizowaną nawierzchnią drogi gminnej.

W kolejnych etapach, po zrealizowaniu projektu ubiegającego się o środki z działania 7.2, dalej prowadzone będą działania zmierzające do zrewitalizowania wyznaczonego obszaru. W Borowej Górze stworzony zostanie zbiornik wodny wraz z kompleksową infrastrukturą rekreacyjną, natomiast w Hucie Kryształowej nastąpi restauracja zdevastowanego budynku dawnej gorzelni w Hucie Kryształowej na potrzeby kultury i sztuki, a więc organizowania wystaw, ekspozycji, spotkań z twórcami ludowymi, przedstawień, a w zabytkowej alei lipowej i parku podworskim stworzony zostanie punkt widokowy. Ostatnim etapem nadawania nowej funkcjonalności obszarowi zdegradowanemu będzie przejęcie zrekultywowanych terenów byłej Kopalni Siarki Basznia Górna z przeznaczeniem na realizację produktu turystycznego oraz poddanie modernizacji części wspólnych wielorodzinnych budynków mieszkalnych w Hucie Kryształowej. Całość proponowanych inwestycji składa się na projekt o jasno określonych celach, spójnym i skoordynowanym charakterze oraz prowadzący do wykonania niepodzielnego zadania.

3. Podział na zadania i projekty inwestycyjne

PODZIAŁ CZASOWO – ZADANIOWY LPR	
ETAP I (lata 2011 – 2013)	
<i>Projekt ubiegający się o wsparcie w ramach działania 7.2 RPO WP pt.: Utworzenie „Kresowej Osady” oraz nadanie nowych funkcji turystycznych i edukacyjnych szansą dla obszaru przemysłowego i popegeerowskiego Gminy Lubaczów.</i>	
1. Przejęcie terenów przemysłowych po byłej Kopalni Siarki „Basznia” w Baszni Górnej .	
2. Budowa „Kresowej Osady” wraz z niezbędną infrastrukturą oraz zakupem i renowacją obiektów, urządzeń i wyposażenia charakterystycznego dla rzemiosła podlubaczowskiej wsi.	
3. Adaptacja budynku i otoczenia byłej szkoły podstawowej w Baszni Górnej na cele promocji produktów regionalnych i tradycyjnych wraz z zakupem wyposażenia.	
4. Renowacja zabytkowego cmentarza w Podlesiu.	
5. Remont szlaków komunikacyjnych łączących elementy infrastruktury obszaru rewitalizowanego.	
6. Stworzenie produktu turystycznego Festiwal Kultur i Kresowego jadła wraz z rekonstrukcją Bitwy pod Niemirowem króla Jana III Sobieskiego.	
7. Stworzenie spójnego systemu informacji zewnętrznej – tablice informacyjne, oznakowanie dróg, materiały drukowane.	
8. Przedsięwzięcia promujące obszar i obiekty rewitalizowane.	
9. Redukowanie zjawiska wykluczenia społecznego i zawodowego poprzez aktywizację społeczności na obszarach zdegradowanych Gminy Lubaczów.	
ETAP II (lata 2014 – 2015)	
1. Budowa zbiornika wodnego w Borowej Górze.	
2. Budowa infrastruktury rekreacyjnej i innej towarzyszącej zbiornikowi.	
3. Restauracja budynku dawnej gorzelni w Hucie Kryształowej dla realizacji zadań z dziedziny kultury i sztuki.	
4. Renowacja zabytkowej alei w Hucie Kryształowej wraz z budową punktu widokowego.	
ETAP III (lata 2016 – 2018)	
1. Modernizacja wielorodzinnych budynków mieszkalnych w Hucie Kryształowej.	

4. Kryteria wyboru pilotażu i kolejność realizacji

Lokalny Program Rewitalizacji obejmuje szereg projektów i zadań inwestycyjnych o zróżnicowanym charakterze. Mają one zróżnicowany wpływ na rozwój społeczno – gospodarczy wspieranych obszarów. Biorąc pod uwagę fakt, iż wymienione wcześniej inwestycje nie wyczerpują pełnej listy przedsięwzięć, jakie będą spełniały założenia niniejszego Programu, wybór zadań do realizacji będzie uzależniony od dostępności środków oraz stopnia realizacji przez inwestycję celów LPR. W większości zadań głównym inwestorem będzie Gmina Lubaczów, która jak zostało wykazane w analizie przeprowadzonej w ramach rozdziału I, dysponuje ograniczonymi środkami na inwestycje. W przypadku takich projektów decydującym kryterium wpływającym na wybór konkretnych rozwiązań będzie bieżąca dostępność środków finansowych.

W ramach przyjętego obszaru, wyodrębniono projekty i zadania pilotażowe, zakwalifikowane do pierwszego etapu rewitalizacji, biorąc pod uwagę m.in. potrzebę interwencji, potencjalne mocne strony Gminy, na których należy oprzeć jej rozwój społeczno – gospodarczy, stan zaawansowania poszczególnych projektów oraz możliwości budżetowe.

Kluczowa dla wyboru projektów pilotażowych była możliwość generowania poprzez realizację tych zadań wartości dodanej w rozwoju Gminy oraz możliwości osiągnięcia swoistej dźwigni finansowej procesu rewitalizacji poprzez wsparcie go przez działania podmiotów prywatnych. Największą wagę przy wyborze należy zwrócić przede wszystkim na wpływ działań na dwa aspekty:

- wpływ projektu na możliwość przeciwdziałania niekorzystnym zjawiskom społecznym i gospodarczym;
- wpływ projektu na potencjał gospodarczy obszaru rewitalizacji i możliwość wzmocnienia jego pozycji rynkowej.

Ze względu na znaczenie społeczno – gospodarcze poszczególnych rodzajów inwestycji, dokonane pod kątem wyników analizy stanu obszarów Gminy Lubaczów objętych Programem oraz ich wpływu na rozwój terenów rewitalizowanych, co jest podstawowym kryterium realizacji zadań rewitalizacyjnych na obszarach wiejskich, można wskazać następującą hierarchię działań:

- 1) Przedsięwzięcia polegające na rewitalizacji obiektów i terenów na cele turystyczne.
- 2) Przedsięwzięcia wpływające na polepszenie stanu Gminnej infrastruktury drogowej.

- 3) Przedsięwzięcia wpływające na zwiększenia aktywności mieszkańców – tworzenie infrastruktury społecznej dostosowanej do potrzeb mieszkańców.
- 4) Przedsięwzięcia prowadzące do zwiększenia potencjału intelektualnego mieszkańców oraz przystosowania do nowych warunków panujących na rynku pracy – rewitalizacja społeczna.
- 5) Oddziaływanie projektu na tworzenie w obszarze rewitalizowanym nowych podmiotów gospodarczych i nowych miejsc pracy.
- 6) Powstawanie w wyniku projektu nowych sektorów usług lub nowych produktów turystycznych.
- 7) Wyprowadzenie obszaru rewitalizowanego ze stanu kryzysowego, w szczególności poprzez nadanie mu nowej jakości funkcjonalnej i stworzenie nowych warunków do jego rozwoju.

Wszystkie wyżej zdefiniowane zadania lokalizowane są w granicach programowego obszaru rewitalizacji części Gminy Lubaczów. Merytorycznie wszystkie zadania z definicji rewitalizacji kwalifikują się do tego rodzaju działań inwestycyjnych. Inwestorzy są właścicielami – dysponentami nieruchomości, które są planowane do interwencji inwestycyjnej i wyrażają wolę realizacji inwestycji.

Pod uwagę przy wyborze projektów do realizacji będą brane także takie kryteria jak:

- wartość architektoniczna obiektów poddanych rewitalizacji,
- efekty estetyczne w przypadku realizacji projektów polegających na uporządkowaniu i rewitalizacji terenów zielonych,
- wpływ na poprawę stanu infrastruktury Gminy,
- liczba mieszkańców objęta oddziaływaniem projektu,
- wpływ projektu na zmniejszenie występowania zjawisk patologicznych,
- prośrodowiskowe i proekologiczne oddziaływanie projektu.

Wyżej wymienione kryteria można traktować jako wskaźniki osiągnięcia celów Lokalnego Programu Rewitalizacji.

5. Oczekiwane wskaźniki osiągnięć

Ze względu na stan przygotowania zadań, które wymagają doprecyzowania, wskaźniki określone niżej mają wartość szacunkową i mogą ulec wahaniom. Część wskaźników ma charakter nie mierzalny lub zostanie osiągnięta w długim okresie dlatego też zostaną one określone szczegółowo przy opracowaniu poszczególnych projektów. Zrealizowane projekty inwestycyjne będą analizowane między innymi pod kątem osiągniętych n/w wskaźników.

Zrealizowane projekty inwestycyjne będą analizowane między innymi pod kątem osiągniętych n/w wskaźników.

Nazwa działania/zadania	Wskaźniki produktu	Wskaźniki rezultatu
Działanie 7.2		
Przejęcie terenów przemysłowych po byłej Kopalni Siarki „Basznia” w Baszni Górnej .	Powierzchnia terenów, które stały się dostępne w wyniku realizacji projektu.	Powierzchnia zagospodarowanych obszarów.
Budowa „Kresowej Osady” wraz z niezbędną infrastrukturą oraz zakupem i renowacją obiektów, urządzeń i wyposażenia charakterystycznego dla rzemiosła podlubaczowskiej wsi.	Liczba wybudowanych miejsc postojowych. Liczba zrewitalizowanych obiektów rekreacyjno-sportowych.	Powierzchnia zagospodarowanych obszarów.
Adaptacja budynku i otoczenia byłej szkoły podstawowej w Baszni Górnej na cele promocji produktów regionalnych i tradycyjnych wraz z zakupem wyposażenia.	Liczba obiektów zaadaptowanych na cele turystyczne.	Liczba osób korzystających z nowych obiektów turystycznych.
Renowacja zabytkowego cmentarza w Podlesiu.	Liczba zrewitalizowanych obiektów dziedzictwa kulturowego.	Powierzchnia zagospodarowanych obszarów.
Remont szlaków komunikacyjnych łączących elementy infrastruktury obszaru rewitalizowanego.	Długość zmodernizowanych dróg gminnych.	Natężenie ruchu na drodze.
Stworzenie produktu turystycznego Festiwal Kultur i Kresowego jadła wraz z rekonstrukcją Bitwy pod Niemirowem króla Jana III Sobieskiego.	Liczba nowych produktów turystycznych.	Liczba osób korzystających z nowych produktów turystycznych.
Stworzenie spójnego systemu informacji zewnętrznej – tablice informacyjne, oznakowanie dróg, materiały drukowane.	Liczba stworzonych systemów informacji.	Powierzchnia zagospodarowanych obszarów.
Przedsięwzięcia promujące obszar i obiekty rewitalizowane.	Liczba projektów promujących przedsiębiorczość	Liczba osób korzystających z działań

	i zastosowanie nowych technologii.	aktywizujących i zapobiegających wykluczeniu społecznemu.
Redukowanie zjawiska wykluczenia społecznego i zawodowego poprzez aktywizację społeczności na obszarach zdegradowanych Gminy Lubaczów.	Liczba projektów oferujących usługi promujące równość szans i zapobiegających wykluczeniu społecznemu mniejszości narodowych i ludzi młodych.	Liczba osób korzystających z działań aktywizujących i zapobiegających wykluczeniu społecznemu.
Pozostałe zadania do realizacji w obszarze rewitalizowanym		
Restauracja budynku dawnej gorzelni w Hucie Kryształowej dla realizacji zadań z dziedzin kultury i sztuki.	Liczba obiektów zabytkowych poddanych procesom modernizacji.	Liczba osób korzystających z zaadaptowanych obiektów. Powierzchnia odnowionych budynków.
Budowa zbiornika wodnego w Borowej Górze.	Powierzchnia nowych obiektów infrastruktury rekreacyjnej.	Liczba osób korzystających z nowej infrastruktury rekreacyjnej.
Budowa infrastruktury rekreacyjnej i innej towarzyszącej zbiornikowi.	Powierzchnia terenów zagospodarowanych na cele turystyczne.	Liczba osób korzystających z nowej bazy turystycznej.
Renowacja zabytkowej alei w Hucie Kryształowej wraz z budową punktu widokowego.	Powierzchnia zagospodarowanych terenów zielonych.	Liczba osób korzystających z utworzonych terenów zielonych.
Modernizacja wielorodzinnych budynków mieszkalnych w Hucie Kryształowej.	Liczba zmodernizowanych budynków mieszkalnych.	Powierzchnia zmodernizowanych budynków mieszkalnych.

V PLAN DZIAŁAŃ PRZESTRZENNYCH, GOSPODARCZYCH I SPOŁECZNYCH W OKRESIE 2011 – 2013 I W LATACH NASTĘPNYCH OBSZARZE REWITALIZOWANYM

NAZWA PLANOWANEGO DZIAŁANIA	ETAP DZIAŁANIA/ CZAS REALIZACJI	OCZEKIWANE REZULTATY	INSTYTUCJE I PODMIOTY UCZESTNICZĄCE WE WDRAŻANIU	NAKŁADY BRUTTO DO PONIESIENIA (ZŁ)
Projekt ubiegający się o wsparcie w ramach działania 7.2 RPO WP: Utworzenie „Kresowej Osady” oraz nadanie nowych funkcji turystycznych i edukacyjnych szansą dla obszaru przemysłowego i popegeerowskiego Gminy Lubaczów.				
Przejęcie terenów przemysłowych po byłej Kopalni Siarki „Basznia” w Baszni Górnej .	Etap I LPR (2011-2013)	nowo zagospodarowany obszar zdegradowany	Samorząd Gminy, podwykonawcy	300 000,00
Budowa „Kresowej Osady” wraz z niezbędną infrastrukturą oraz zakupem i renowacją obiektów, urządzeń i wyposażenia charakterystycznego dla rzemiosła podlubaczowskiej wsi.		folwark kresowy	Samorząd Gminy, podwykonawcy	3 200 000,00
Adaptacja budynku i otoczenia byłej szkoły podstawowej w Baszni Górnej na cele promocji produktów regionalnych i tradycyjnych wraz z zakupem wyposażenia		miejsce promocji tradycyjnych produktów regionalnych	Samorząd Gminy, podwykonawcy	600 000,00
Renowacja zabytkowego cmentarza w Podlesiu.		odrestaurowany obiekt dziedzictwa kulturowego	Samorząd Gminy, podwykonawcy	150 000,00
Remont szlaków komunikacyjnych łączących elementy infrastruktury obszaru rewitalizowanego.		nowa nawierzchnia dróg	Samorząd Gminy, podwykonawcy	350 000,00
Stworzenie produktu turystycznego Festiwal Kultur i Kresowego jadła wraz z rekonstrukcją Bitwy pod Niemirówem króla Jana III Sobieskiego.		kompleksowa oferta produktu turystycznego	Samorząd Gminy, podwykonawcy	240 000,00

Stworzenie spójnego systemu informacji zewnętrznej – tablice informacyjne, oznakowanie dróg, materiały drukowane.		kompleksowy system oznakowania	Samorząd Gminy, podwykonawcy	50 000,00
Przedsięwzięcia promujące obszar i obiekty rewitalizowane.		obsługa turystyki, promocja produktu	Samorząd Gminy, stowarzyszenia	50 000,00
Redukowanie zjawiska wykluczenia społecznego i zawodowego poprzez aktywizację społeczności na obszarach zdegradowanych Gminy Lubaczów.		aktywizacja gospodarcza i społeczna mieszkańców	Samorząd Gminy, podwykonawcy	100 000,00
RAZEM PROJEKT				5 040 000,00
Restauracja budynku dawnej gorzelni w Hucie Kryształowej dla realizacji zadań z dziedziny kultury i sztuki.	Etap II LPR (2014-2015)	zmodernizowany budynek zabytkowej gorzelni	Samorząd Gminy, podwykonawcy	1 200 000,00
Renowacja zabytkowej alei w Hucie Kryształowej wraz z budową punktu widokowego.		odtworzona aleja lipowa, ścieżka dydaktyczna	Samorząd Gminy, podwykonawcy	150 000,00
Budowa zbiornika wodnego w Borowej Górze.		obiekt rekreacyjno-wypoczynkowy	Samorząd Gminy, podwykonawcy	1 500 000,00
Budowa infrastruktury rekreacyjnej i innej towarzyszącej zbiornikowi.		infrastruktura rekreacyjna	Samorząd Gminy, podwykonawcy	5 500 000,00
Modernizacja wielorodzinnych budynków mieszkalnych w Hucie Kryształowej.	Etap III LPR (2016-2018)	odnowiona wspólna powierzchnia mieszkalna	Samorząd Gminy, podwykonawcy	1 400 000,00

VI PLAN FINANSOWY REWITALIZACJI NA LATA 2011 – 2018 I NA LATA NASTĘPNE

NAZWA REALIZOWANEGO ZADANIA	WARTOŚĆ ZADANIA (zł brutto)	ŹRÓDŁO FINANSOWANIA	LATA REALIZACJI							
			2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Projekt ubiegający się o wsparcie w ramach działania 7.2 RPO WP: Utworzenie „Kresowej Osady” oraz nadanie nowych funkcji turystycznych i edukacyjnych szansą dla obszaru poprzemysłowego i popegeerowskiego Gminy Lubaczów.										
Przejęcie terenów poprzemysłowych po byłej Kopalni Siarki „Basznia” w Baszni Górnej .	300 000,00	Budżet JST, środki UE								
Budowa „Kresowej Osady” wraz z niezbędną infrastrukturą oraz zakupem i renowacją obiektów, urządzeń i wyposażenia charakterystycznego dla rzemiosła podubaczowskiej wsi.	3 200 000,00									
Adaptacja budynku i otoczenia byłej szkoły podstawowej w Baszni Górnej na cele promocji produktów regionalnych i tradycyjnych wraz z zakupem wyposażenia.	600 000,00									
Renowacja zabytkowego cmentarza w Podlesiu.	150 000,00									
Remont szlaków komunikacyjnych łączących elementy infrastruktury obszaru rewitalizowanego.	3 500 000,00									
Stworzenie produktu turystycznego Festiwal Kultur i Kresowego jadła wraz z rekonstrukcją Bitwy pod Niemirowem króla Jana III Sobieskiego.	240 000,00									
Stworzenie spójnego systemu informacji zewnętrznej – tablice informacyjne, oznakowanie dróg, materiały drukowane.	50 000,00									
Przedsięwzięcia promujące obszar i obiekty rewitalizowane.	50 000,00									

[illegible]

VII SPÓJNOŚĆ Z INNYMI PROJEKTAMI

Gmina Lubaczów realizuje na obszarze przewidzianym do rewitalizacji wiele przedsięwzięć infrastrukturalnych i społecznych. Poniżej przedstawione są niektóre z nich realizowane w chwili obecnej, tj.:

Program Operacyjny Rozwój Polski Wschodniej

Tytuł projektu: Trasy Rowerowe w Polsce Wschodniej

Projektowana trasa przebiegać będzie przez miejscowość Huta Kryształowa w kierunku Podlesia, Budomierza, Krowicy Hołodowskiej i dalej w kierunku miejscowości Wielkie Oczy.

Regionalny Program Operacyjny Województwa Podkarpackiego 2007-2013

Tytuł projektu: Wyznaczenie tras turystycznych na terenie Gmin Lubaczów i Horyniec-Zdrój wraz z niezbędną renowacją i modernizacją infrastruktury kulturowej i rekreacyjnej

Na terenie objętym Lokalnym Programem Rewitalizacji w ramach niniejszego projektu:

- przygotowanie miejsc przystankowych, w tym jedno większe w Szczutkowie – z podwójnym wyposażeniem – przeznaczone w przyszłości również na przystań dla spływów na szlaku kajakowym, po rzece Lubaczówce, na odcinku Budomierz-Szczutków, oraz prace remontowe i konserwatorskie przy obiektach kulturalnych i zabytkowych (remont GOK w Baszni Dolnej oraz rekonstrukcja cerkwiska).
- wyznaczenie trasy nr 1: Młodów – Borowa Góra – Czerwona Figura – Cmentarz Sieniawka – Huta Kryształowa – Radruż – Horyniec-Zdrój – Wólka Horyniecka – Podlesie – Basznia Górna – Basznia Dolna – Borowa Góra – Karolówka – Młodów, a także: Cerkwisko Basznia Dolna – demontaż starego i wykonanie nowego ogrodzenia, konserwacja starodrzewia, prace porządk., rekonstrukcja schodów, wykonanie dojścia i punktu widokowego, renowacja istn. pomnika, tablica, ławki, Pastorówka Podlesie- kapitalny remont budynku z wymianą dachu, wykonanie dojścia, podjazdu i toalet dla niepełnosprawnych oraz chodnika wokół, docieplenie stropu i ścian szczytowych.

- wyznaczenie trasy nr 4: Mokrzyca – Załuże (ze zjazdem do Rezerwatu Jedlina) – Tymce – Basznia Dolna – Pilipy – Bałaje, w tym remont budynku GOK Basznia Dolna.

Tytuł projektu: Budowa sieci kanalizacji sanitarnej w aglomeracji Załuże – etap II

Przedmiotowy projekt obejmuje budowę sieci kanalizacji sanitarnej w 4 miejscowościach, tj. Antoniki, Bałaje, Basznia Dolna i Piastowo.

Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013

Działanie „Odnowa i rozwój wsi”

Tytuł: Urządzenie wiejskiego parku w Baszni Dolnej

Działanie „Podstawowe usługi dla gospodarki i ludności wiejskiej”

Tytuł: Budowa sieci kanalizacji sanitarnej wraz z przyłączami w miejscowościach Młodów – Karolówka i Hurcze

Program Operacyjny Kapitał Ludzki na lata 2007-2013

Priorytet VI Rynek pracy otwarty dla wszystkich, Poddziałanie 6.1.1 Wsparcie osób pozostających bez zatrudnienia na regionalnym rynku pracy.

„Wzrost kwalifikacji mieszkańców szansą rozwoju Gminy Lubaczów”

Wniosek uzyskał dofinansowanie w kwocie 81 060,00 zł – był realizowany w okresie 01.03.2008r. – 30.09.2008r. Skierowany do 15 kobiet z terenu Gminy Lubaczów, które ukończyły kurs zawodowy z zakresu kucharz – kelner.

Priorytet VI Rynek pracy otwarty dla wszystkich, Działanie 6.3 Inicjatywy lokalne na rzecz podnoszenia poziomu aktywności zawodowej na obszarach wiejskich.

„Nowe kwalifikacje szansą na rozwój mieszkańców Gminy Lubaczów”

Wniosek uzyskał dofinansowanie w kwocie 47 300,00 zł – był realizowany w okresie 01.05.2009 r. – 30.09.2009 r. Skierowany do 15 mężczyzn z terenu Gminy Lubaczów: 10 osób ukończyło kurs prawa jazdy kat.C, 5 osób ukończyło kurs na operatora

koparko – ładowarki. Wszyscy zostali objęci doradztwem zawodowym oraz uczestniczyli w szkoleniu z zakresu zakładania i prowadzenia działalności gospodarczej.

Priorytet VII Promocja integracji społecznej, Działanie 7.3 Inicjatywy lokalne na rzecz aktywnej integracji.

„Razem możemy więcej”

Projekt uzyskał dofinansowanie w kwocie 49 650,00 zł – jest w trakcie realizacji (01.07.2009 r. – 15.12.2009 r.). Skierowany do 15 kobiet z terenu Gminy Lubaczów, które uczestniczą w zajęciach z zakresu „Wiejskiej szkoły gotowania”, „Zajęciach muzyczno-rytmicznych” oraz szkoleniu komputerowym. Wszystkie uczestniczki zostaną również objęte doradztwem zawodowym.

Priorytet IX Rozwój wykształcenia i kompetencji w regionach, Działanie 9.1.1 Zmniejszenie nierówności w stopniu upowszechnienia edukacji przedszkolnej.

”Wyrównywanie szans edukacyjnych najmłodszych mieszkańców Gminy poprzez utworzenie dwóch punktów przedszkolnych”

Wniosek obejmował utworzenie dwóch punktów przedszkolnych, w tym w Baszni Dolnej i uzyskał dofinansowanie w kwocie 100.000,00zł. Realizowany w okresie: 01.08.2008. – 31.12.2009r.

VIII SYSTEM WDRAŻANIA – WYBÓR PRAWNEJ FORMY ZARZĄDZAJĄCEGO PROGRAMEM

Lokalny Program Rewitalizacji obejmuje szereg projektów i zadań inwestycyjnych o zróżnicowanym charakterze. W ramach przyjętego obszaru Gminę Lubaczów wyodrębniono projekty i zadania priorytetowe, zakwalifikowane do pierwszego etapu rewitalizacji, biorąc pod uwagę między innymi potrzebę interwencji, potencjalne mocne strony Gminy, na których należy oprzeć jej rozwój społeczno-gospodarczy oraz możliwości budżetowe.

Poniższe opracowanie jest dokumentem długookresowym i ponadkadencyjnym, określającym priorytety rozwojowe Gminy na kilka lat oraz wymagającym stałego monitorowania aktualności i podnoszeniem jego jakości. W dużym stopniu o powodzeniu realizacji założonych działań decydować będzie skuteczny i przemyślany system jego wdrażania, który jest procesem ciągłym i złożonym, a także wymagającym dobrego przygotowania. Dodatkowo wraz z wdrażaniem musi być równolegle prowadzona ewaluacja dokumentu, która opiera się na pozyskiwaniu obiektywnej informacji o jego przebiegu, skutkach i publicznym odbiorze.

Lokalny Program Rewitalizacji dla Gminy Lubaczów będzie realizowany w oparciu o system wdrażania pomocy strukturalnej Unii Europejskiej. Gmina, korzystając z funduszy strukturalnych, jest zobowiązana przestrzegać zasad i procedur wspólnotowych. Wdrażanie polityki strukturalnej będzie dotyczyło przede wszystkim budowy, przebudowy i modernizacji elementów infrastruktury technicznej, gospodarczej, społecznej oraz monitorowania bezpieczeństwa w miejscach publicznych.

Bez względu na zróżnicowanie zadań zawartych w dokumencie oraz możliwość wystąpienia odmiennych potrzeb w zależności od charakteru prowadzonych działań a także sposobu ich finansowania, jednostką nadrzędną, koordynującą postęp prac oraz realizację założonych celów, będzie Wójt Gminy przy pomocy Instytucji Zarządzającej dla Gminy Lubaczów, którą będzie Referat Rozwoju i Promocji Gminy.

Instytucja Zarządzająca składać się będzie z osób odpowiedzialnych m.in. za gromadzenie projektów i bezpośredni kontakt z projektodawcami w obszarach: gospodarczym, społecznym oraz przestrzenno-środowiskowym, nadzór nad merytoryczną stroną opracowania wniosków o uzyskanie współfinansowania ze środków unijnych.

Do zadań Referatu Rozwoju i Promocji Gminy w Urzędzie Gminy Lubaczów powinno należeć w szczególności:

1. Przygotowywanie rocznych sprawozdań z realizacji LPR.
2. Przedkładanie Radzie Gminy propozycji zmian w treści Lokalnego Programu Rewitalizacji.
3. Zapoznanie się z uwagami Rady Gminy dotyczącymi rocznego sprawozdania z realizacji LPR.
4. Opiniowanie wniosków przedkładanych przez partnerów projektów dotyczących zadań realizowanych w ramach obszaru rewitalizowanego.
5. Ewaluacja LPR.
6. Podejmowanie decyzji odnośnie regulaminu prac Zespołu.
7. Inne zadania określone w Regulaminie i mające znaczenie dla realizacji Lokalnego Programu Rewitalizacji.

Taki sposób prowadzenia rewitalizacji przyniesie korzystne efekty ze względu na elastyczne możliwości zrealizowania złożenia Programu Rewitalizacji.

Z założenia Lokalny Program Rewitalizacji angażuje na różnych etapach podmioty właściwe specyfice działań w danym okresie i na określonym podobszarze. Są to następujące osoby prawne i fizyczne:

- Wójt Gminy;
- Rada Gminy;
- Instytucja Zarządzająca – koordynator realizacji programu;
- Urząd Gminy Lubaczów;
- Sołtysi poszczególnych wsi w Gminie Lubaczów;
- Rady Sołeckie;
- Właściciele i zarządcy nieruchomości objętych opracowaniem;
- Inwestorzy instytucjonalni i prywatni lub konsorcjum inwestorów;
- Organizacje lokalne pozarządowe, zorganizowane w lokalne forum obywatelskie;
- Firmy projektowe i instytucje opiniujące, certyfikujące i wydające decyzje administracyjne właściwe procesom inwestycyjnym;
- Instytucje wspomagania finansowego – Urząd Marszałkowski, Oddział Regionalny Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa, banki, fundusze poręczeniowe, przedsiębiorstwa leasingowe.

Organ zarządzający – Wójt Gminy Lubaczów podejmował będzie decyzję odnośnie sposobu realizacji poszczególnych zadań i projektów, w szczególności – sposobu

wyłaniania operatora rewitalizacji. Mogą być przy tym wykorzystywane jedno z następujących możliwości:

- oddelegowanie w celu realizacji projektu lub jego części (zadania), istniejącego wydziału w strukturze Urzędu Gminy, poprzez powierzenie realizacji planowanych działań,
- powołanie w celu realizacji projektu lub jego części (zadania) nowego wydziału w strukturze Urzędu Gminy, poprzez powierzenie realizacji planowanych działań związanych z rewitalizacją,
- wspólna realizacja zadania przez Gminę z podmiotem zewnętrznym w formule podmiotów występujących wspólnie, szczególnie w przypadku gdy Gmina jest partnerem pasywnym i użycza (wydzierżawia) organizacji pozarządowej nieruchomość komunalną,
- powierzenie realizacji poszczególnych projektów bądź zadań podmiotowi zewnętrznemu (lub kilku podmiotom zewnętrznym), w tym także – instytucjom pozarządowym lub firmom prywatnym.

IX SPOSOBY MONITOROWANIA, OCENY I KOMUNIKACJI SPOŁECZNEJ

1. System monitoringu programu rewitalizacji

LPR stanowi dokument otwarty, który powinien odzwierciedlać potrzeby oraz priorytetowe działania związane z rozwojem społecznym, gospodarczym i przestrzennym Gminy oraz lokalnej społeczności. LPR poddawany będzie systematycznej, okresowej analizie i ocenie oraz będzie w razie potrzeby aktualizowany w zakresie dostosowania do zmieniających się uwarunkowań. Analiza, ocena i aktualizacja programu odbywać się będzie w oparciu o zasadę współpracy z zainteresowanymi partnerami.

Monitorowanie LPR to systematyczne i ciągłe zbieranie, analiza i wykorzystywanie informacji o przebiegu wdrażania Programu na potrzeby jego zarządzania, oceny oraz podejmowania decyzji. Proces ten dostarcza niezbędnych informacji na temat postępów realizacji i efektywności wdrażania poszczególnych projektów inwestycyjnych oraz diagnozuje stan wykorzystania udzielonej pomocy finansowej.

Monitorowanie jest procesem ciągłym, przebiegającym równolegle do całego okresu wdrażania Lokalnego Programu Rewitalizacji. Jego głównym celem jest identyfikacja ewentualnych nieprawidłowości oraz korygowanie ich w możliwie najbardziej efektywny sposób. Monitorowanie obejmuje funkcjonowanie całego Programu, zarówno finansowe jak i rzeczowe. Metodologia prowadzenia działań monitorujących opiera się na sprawozdaniach, wizytach na miejscu realizacji projektów, raportach z realizacji założonych zadań.

Monitoring Lokalnego Programu Rewitalizacji dla Gminy Lubaczów będzie skoncentrowany głównie na kontroli realizacji projektów inwestycyjnych. By podnieść jego przydatność, będzie on prowadzony w dwóch zakresach:

- **rzeczowym** – ma za zadanie dostarczyć dane i informacje na temat aktualnego stanu wdrażania LPR oraz przyczynić się do przeprowadzenia oceny jego wykonania na dany moment badawczy (raz w roku na podstawie sprawozdania z realizacji LPR przygotowanego przez Referat Rozwoju i Promocji Gminy). Zakres rzeczowy monitoringu będzie prowadzony w dwóch kategoriach i dotyczyć będzie:
 - wskaźników produktu,
 - wskaźników rezultatu.

- **finansowym** – będą obrazować go dane finansowe realizacji projektów, które będą podstawą do stwierdzenia czy postęp finansowy we wdrażaniu LPR jest osiągnięty na poziomie zakładanym.

Do monitorowania Lokalnego Programu Rewitalizacji zobowiązany jest Wójt Gminy Lubaczów, wypełniający ten obowiązek przy pomocy wyznaczonej do tego celu odpowiedniej jednostki – Referatu Rozwoju i promocji Gminy. Jednostka ta koordynować będzie prace związane z monitorowaniem Programu, współpracując również z innymi podmiotami przy aktualizacji tego dokumentu. We wprowadzaniu korekt i uaktualnień do Programu uczestniczą także m.in. Radni Gminy Lubaczów, przedstawiciele instytucji pozarządowych o charakterze społecznym i gospodarczym, właściciele nieruchomości, pracodawcy oraz inwestorzy.

Co najmniej raz w roku przed sesją absolutoryjną Rady Gminy analizowane będą postępy w realizacji Lokalnego Programu Rewitalizacji. Rada Gminy jako instytucja kontrolna i uchwałodawcza będzie mieć za zadanie:

1. akceptację rocznych sprawozdań z realizacji LPR przygotowanych przez Referat Rozwoju i Promocji Gminy, w szczególności osiągnięcia celów i rezultatów,
2. analizowanie i zatwierdzanie wniosków o zmianę treści Lokalnego Programu Rewitalizacji,
3. monitorowanie uzyskanych efektów ekologicznych oraz zmian w stanie środowiska,
4. aktualizację Lokalnego Programu Rewitalizacji,
5. uwzględnienie zadań zaplanowanych do realizacji przy przyjmowaniu budżetu Gminy oraz wieloletnich planów inwestycyjnych lub innych dokumentów strategicznych o znaczeniu lokalnym.

Dla zapewnienia prawidłowego systemu monitorowania Programu, wyodrębniona komórka w strukturze właściwego Wydziału Urzędu Gminy będzie gromadziła i analizowała informacje w układzie ustalonego zestawu wskaźników monitoringu. Zbierane i przetwarzane będą dodatkowo informacje w układzie ponadlokalnym, odpowiednio do problematyki poszczególnych celów operacyjnych Programu. Niezbędne będzie także zbieranie informacji na temat realizacji Programów Operacyjnych zarządzanych centralnie i ich wpływu na rozwój regionalny. Analizy powinny być prowadzone w dwóch przekrojach – dostępności i efektywności wykorzystania środków pomocowych.

2. Sposoby oceny programu rewitalizacji

Ewaluacja ma na celu poprawę: jakości, skuteczności i spójności realizacji Lokalnego Programu Rewitalizacji w odniesieniu do konkretnych problemów obszaru rewitalizowanego z jednoczesnym uwzględnieniem celu głównego Programu i właściwego prawodawstwa lokalnego, krajowego i wspólnotowego dotyczącego m.in. oddziaływania na środowisko naturalne projektów zapisanych do realizacji w LPR.

Rada Gminy oceniając realizację Lokalnego Programu Rewitalizacji będzie brała pod uwagę następujących 5 kryteriów:

- **skuteczność** – kryterium, które pozwala sprecyzować, do jakiego stopnia cele przedsięwzięcia zdefiniowane na etapie tworzenia Programu zostały osiągnięte,
- **efektywność** – kryterium, które pozwala ocenić poziom „ekonomiczności” Programu,
- **użyteczność** – kryterium pozwalające ocenić, do jakiego stopnia oddziaływanie Programu odpowiada potrzebom grupy docelowej,
- **trafność** – kryterium pozwalające ocenić, do jakiego stopnia cele Programu odpowiadają potrzebom i priorytetem wskazanym w odniesieniu do obszaru rewitalizowanego,
- **trwałość** – kryterium pozwalające ocenić na ile można się spodziewać, że pozytywne zmiany wywołane oddziaływaniem Programu będą trwać po jego zakończeniu.

Ocena wszystkich projektów i zadań inwestycyjnych Lokalnego Programu Rewitalizacji dla Gminy Lubaczów, powinna być formułowana w oparciu o:

- **ocenę ex - ante** (przed realizacją Programu), stanowiącą instrument ułatwiający podejmowanie spójnych decyzji; ocena ta została przeprowadzona przed opracowaniem Lokalnego Programu Rewitalizacji,
- **ocenę mid - term** (w połowie okresu realizacji) – służącą przede wszystkim jako instrument, w wyniku którego nastąpi aktualizacja Programu Rewitalizacji,
- **ocenę ex - post** (na zakończenie Programu) – służącą ocenie zgodności realizacji LPR z założeniami i celami przyjętymi w niniejszym dokumencie,
- **ocenę on - going** (na bieżąco) – instrument obserwacji prowadzonej przez Referat Rozwoju i Promocji Gminy, który będzie corocznie przygotowywał sprawozdanie z realizacji Lokalnego Programu Rewitalizacji.

Sprawozdania z oceny realizacji Lokalnego Programu Rewitalizacji powinny być sporządzane zgodnie z zaleceniami Rady Gminy oraz instytucji przyznających dofinansowanie projektów przewidzianych we wdrażaniu LPR. Podmiotem odpowiedzialnym za ewaluację Programu będzie Referat Rozwoju i Promocji Gminy.

3. Sposoby inicjowania współpracy pomiędzy sektorem publicznym, prywatnym i organizacjami pozarządowymi

Skutecznej realizacji założeń Lokalnego Programu Rewitalizacji służyć będzie współpraca z organizacjami sektora prywatnego oraz organizacjami pozarządowymi. Podstawowymi sposobami inicjowania przedmiotowej współpracy mogą być: partnerstwo publiczno – publiczne, partnerstwo publiczno – społeczne oraz aktywizowanie i wspieranie organizacji pozarządowych.

Partnerstwo publiczno – publiczne jest formą finansowania zadań i projektów na poziomie Gminnym przez koncentrację środków publicznych – Gminnych, powiatowych, województwa samorządowego i pionu administracji socjalnej. Partnerstwo publiczno – społeczne jest formą finansowania wydatków na sferę problemów społecznych przez długoterminowe zaangażowanie organizacji trzeciego sektora dla skutecznego pozyskiwania środków z funduszy strukturalnych Unii Europejskiej na realizację Programu.

Do sprawnego funkcjonowania i rozwoju Gminy Lubaczów niezbędne jest poczucie wpływu mieszkańców na funkcjonowanie swojego otoczenia i sprawne działanie instytucji. Jedną z najważniejszych form aktywności obywatelskiej jest działalność organizacji pozarządowych, które powszechnie uznaje się za cenne dopełnienie – a czasem wręcz alternatywę – w realizacji zadań przez samorząd. Ich walorem jest nie tylko znajomość lokalnej specyfiki, adekwatność i szybkość działania, ale także często niższy koszt osiągania efektów. Inicjowanie współpracy może być oparte na następujących zasadach:

- aktywizacji społeczności lokalnych;
- wielopłaszczyznowego wspierania organizacji pozarządowych;
- włączania społeczności lokalnych w rozwiązywanie lokalnych problemów i procesy zarządzania Gminą;
- wspieranie aktywności obywateli Gminy.

Zasada „partnerstwa” jest jedną z kluczowych zasad przyświecających przygotowaniu i wdrażaniu LPR. Inicjowanie współpracy pomiędzy sektorem publicznym, prywatnym i organizacjami pozarządowymi stanowi kontynuację prac nad Lokalnym Programem Rewitalizacji, gdzie do współpracy zostały zaproszone chętne osoby i organizacje z terenu obszaru rewitalizacji. Współpraca ta będzie odbywać się także na poziomie Instytucji Zarządzającej.

W miarę możliwości i potrzeb, informacje na temat wdrażania działań przewidzianych w Lokalnym Programie Rewitalizacji w odniesieniu do obszaru rewitalizacji będą przekazywane na zebraniach wiejskich, imprezach cyklicznych oraz za pomocą instrumentów wskazanych w Planie Komunikacji LPR, który przygotuje Instytucja Zarządzająca. Współpraca pomiędzy Partnerami LPR ma na celu:

- wykorzystanie potencjału organizacji i społeczności lokalnej poprzez skoordynowanie działań w ramach jednego, spójnego projektu akceptowanego i wspieranego przez wszystkich uczestników,
- optymalne wykorzystanie kompetencji i zasobów będących w dyspozycji Gminy, organizacji pozarządowych oraz przedsiębiorców.
- wsparcie innowacyjności proponowanych rozwiązań, wyrażającą się zastosowaniem nowych podejść do problemów związanych z rozwojem lokalnym.

4. Public Relations programu rewitalizacji

Realizacja zadań zawartych w „Lokalnym Programie Rewitalizacji dla Gminy Lubaczów na lata 2010 – 2018” wymaga akceptacji społecznej. Również skuteczność działań zapisanych w tym dokumencie zależy w dużym stopniu od reakcji społeczności lokalnej na proponowane działania. W związku z tym public relations programu rewitalizacji powinien w przystępny sposób prezentować:

- przyczyny podjęcia działań,
- spodziewane wskaźniki osiągnięć: produkty, rezultaty, oddziaływania,
- zalety wybranych wariantów działania.

W związku z powyższym, zarządzający programem rewitalizacji zapewnić powinien:

- powszechny dostęp do informacji o możliwościach uzyskania wsparcia w ramach funduszy strukturalnych dla wszystkich zainteresowanych na terenie Gminy;

- czytelną informację o kryteriach wyboru projektów oraz obowiązujących w tym zakresie procedurach;
- bieżące informowanie opinii publicznej o zakresie i wymiarze pomocy wspólnotowej dla poszczególnych projektów i rezultatach działań na poziomie Gminy;
- współpracę z instytucjami zaangażowanymi w monitorowanie i realizowanie Lokalnego Programu Rewitalizacji w zakresie działań informacyjnych i promocyjnych, poprzez wymianę informacji i wspólne przedsięwzięcia,
- inicjowanie dodatkowych działań promocyjnych o zasięgu lokalnym,

Celem działań związanych z promocją programu jest dotarcie do jak najszerszej grupy beneficjentów działań podejmowanych w ramach programu, a także instytucji mogących być partnerami w realizacji inwestycji. Grupami tymi są:

- beneficjenci pośredni większości projektów – mieszkańcy Gminy, turyści;
- środowisko przedsiębiorców lokalnych i ponadlokalnych;
- organizacje pozarządowe.

Podmiotem, który ma zadanie prowadzić i nadzorować promocję Lokalnego Programu Rewitalizacji, a w jej ramach również promocję poszczególnych projektów i zadań inwestycyjnych, będzie Referat Rozwoju i Promocji Gminy. W celu skuteczniejszej komunikacji pomiędzy uczestnikami procesu wdrażania Lokalnego Programu a społeczeństwem, zostanie opracowany „Plan Komunikacji Lokalnego Programu Rewitalizacji dla Gminy Lubaczów na lata 2010 – 2018”. Opracowanie to będzie podstawą działań informacyjnych i promocyjnych dla podmiotów uczestniczących we wdrażaniu LPR. W szczególności dokument ten będzie zawierał opis celów działań promocyjnych i informacyjnych, potencjalne grupy docelowe oraz działania zmierzające do zapewnienia sprawnego systemu wymiany informacji pomiędzy wszystkimi uczestnikami procesu wdrażania LPR.

W ramach promocji Lokalnego Programu Rewitalizacji Gminy Lubaczów podejmowane będą w szczególności takie działania jak:

- powstanie i stałe uaktualnianie zakładki LPR na stronie internetowej Gminy Lubaczów;
- publikacje o realizacji projektów w ramach LPR w prasie samorządowej, lokalnej i regionalnej oraz w Internecie,

- tablice informacyjne i pamiątkowe informujące o realizowanych bądź zrealizowanych projektach,
- spotkania, zebrania, warsztaty, konsultacje projektów z potencjalnymi partnerami gospodarczymi, społecznymi, jak i z mieszkańcami obszaru rewitalizowanego.

Jeśli projekty będą współfinansowane ze środków UE wówczas promocja tychże przedsięwzięć będzie się odbywać zgodnie z art. 8 Rozporządzenia Komisji (WE) nr 1828/2006 z dn. 8 grudnia 2006 r. W przypadku współfinansowaniu projektów w ramach RPO WP na lata 2007-2013 wszystkie materiały informacyjno – promocyjne, a także dokumentacja związana z realizacją projektu (-ów) będzie zawierać:

1. logo Program Regionalny/Narodowa Strategia Spójności;
2. logo Unii Europejskiej, spełniające normy graficzne (określone w załączniku I do Rozporządzenia Komisji nr 1828/2006 z odwołaniem słownym do Unii Europejskiej i Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego);
3. herb województwa podkarpackiego z podpisem **WOJEWÓDZTWO PODKARPACKIE**;
4. hasło RPO WP „... inwestujemy w rozwój województwa podkarpackiego”.

Rozmieszczenie obowiązkowych znaków na wszystkich materiałach informacyjno – promocyjnych będzie zgodne z Księgą Identyfikacji Wizualnej Narodowej Strategii Spójności 2007-2013.

Beneficjent projektu współfinansowanego z RPO WP zamontuje w momencie rozpoczęcia inwestycji tablicę informacyjną i pozostanie ona w widocznym miejscu przez cały czas realizacji projektu. Napisy na niej będą wykonane w sposób czytelny i trwałe.

Zasadniczym celem komunikacji społecznej jest uzyskanie partycypacji społeczności lokalnej w procesie rewitalizacji, jej aktywnego udziału w programowaniu, decyzjach oraz odpowiedzialności i finansowaniu. Komunikacja społeczna ma zapewnić partnerom programu :

- dostęp do informacji na temat celów i problemów rewitalizacji;
- pobudzanie do wyrażania własnych opinii;
- nawiązywanie porozumienia pomiędzy partnerami procesu rewitalizacji a Wójtem Gminy bądź Instytucją Zarządzającą, niezbędnego do uwzględnienia projektów zgłaszanych przez beneficjentów zewnętrznych w stosunku do Gminy w LPR.

W celu utrzymania stałego kontaktu ze społeczeństwem będą stosowane:

1. Środki komunikacji społecznej bezpośredniej:

- spotkania mieszkańców z urzędnikami podczas załatwiania spraw,
- spotkania Wójta z mieszkańcami w czasie przyjęć interesantów,
- spotkania Wójta oraz radnych Rady Gminy z mieszkańcami,
- przesyłki pocztowe,
- poczta elektroniczna,
- rozmowy telefoniczne.

2. Środki komunikacji społecznej pośredniej:

- relacje z dziennikarzami prasy, radia (informacja prasowa, konferencje, wywiady),
- ulotki, biuletyny, informatory,
- wydawnictwa (stałe, cykliczne, okazjonalne),
- strona internetowa.

Konsultacje społeczne będą prowadzone podczas:

1. Zebrań w Gminie Lubaczów.
2. Sesji Rady Gminy.
3. Spotkań Instytucji Zarządzającej LPR.
4. ad hoc w razie potrzeby.

Przy konsultacjach społecznych mogą być wykorzystane następujące narzędzia:

- dokumentacje (uchwały rady, zarządzenia i decyzje Wójta, ustalenia Instytucji Zarządzającej);
- badania sondażowe (wywiad kwestionariuszowy, ankieta wypełniona przez respondenta)
- wywiad społeczny (bezpośrednie rozmowy z mieszkańcami/turystami),
- opracowany formularz wniosku aktualizującego zadania w ramach LPR.

Współpraca partnerska będzie realizowana:

- w ramach Instytucji Zarządzającej LPR.
- w wyniku wspólnych inicjatyw i przedsięwzięć Partnerów LPR.

Sprawność i efektywność działania systemu komunikacji społecznej zależy z jednej strony od zaangażowania, umiejętności, sposobu pozyskiwania, analizowania i oceny informacji od mieszkańców, a z drugiej strony od umiejętności doboru form i środków przekazywania informacji.

PODSUMOWANIE

Rewitalizacja jest szeroko rozumiana jako przywrócenie do życia, ożywienie obszaru poddanego rewitalizacji. Lokalny Program Rewitalizacji dla Gminy Lubaczów stanowi narzędzie rozwoju w/w obszaru i charakteryzuje się :

- **kompleksowością**, czyli całościowym spojrzeniem na zdegradowany obszar, na którym podejmowane działania w sferze infrastrukturalnej, gospodarczej, społecznej i środowiskowej są w pełni ze sobą zintegrowane i podporządkowane tym samym celom.
- **koordynacją działań**, czyli takim zarządzaniem procesem, aby prowadzony był zgodnie z ustalonym harmonogramem, przy optymalnym wykorzystaniu zasobów istniejących jak i powstałych dzięki realizacji poszczególnych przedsięwzięć rewitalizacyjnych.
- **wieloletnością** – stopień skomplikowania procesu rewitalizacji, konieczność podjęcia wielu działań oraz ich kosztowność zmusza do rozłożenia zadań inwestycyjnych na wiele lat .

Poniższy dokument zawiera:

- listę zadań inwestycyjnych z zakresem rzeczowym i finansowym;
- terminy realizacji zadań;
- prognozę wydatków;
- wielkość środków przeznaczonych na inwestycje.

Sporządzenie Lokalnego Programu Rewitalizacji powoduje:

- usystematyzowanie obszarów, na których program będzie realizowany;
- jednolitość dla wszystkich zainteresowanych,
- klarowność kryteriów oceny,
- powiązanie z możliwościami finansowymi,
- pełniejsze rozpoznanie potrzeb mieszkańców i lepsze ich zaspokajanie,
- zmniejszenie roli polityki przy wyborze inwestycji,
- radykalne zwiększenie szans na pozyskanie środków z Unii Europejskiej.

Dzięki zrealizowaniu zadań zapisanych do realizacji w Lokalnym Programie Rewitalizacji wzrośnie szeroko rozumiana konkurencyjność odnawianego obszaru oraz nastąpi poprawa warunków życia jego mieszkańców (oraz pośrednio całego regionu). Wiąże się to z adaptacją starych zasobów infrastruktury do nowych potrzeb. Niezwykle

istotna jest kompleksowość podejmowanych działań rewitalizacyjnych, ponieważ o powodzeniu prac w dużym stopniu decyduje skumulowanie założeń inwestycyjnych na danym obszarze rewitalizacyjnym, co przyczynia się do osiągnięcia odpowiedniej skali przeobrażeń (zmian). Punktem odniesienia do planowania i realizacji przedsięwzięć rewitalizacyjnych jest przede wszystkim ich kontekst społeczny. Realizacja projektów ma znaczący wpływ na rozwój obszaru rewitalizowanego i na tworzenie nowych miejsc pracy. Dzięki wprowadzonym zmianom Gmina Lubaczów zyska nowy wizerunek – obszaru nowoczesnego i atrakcyjnego nie tylko dla mieszkańców, ale także dla turystów i inwestorów, którzy chętniej rozpoczną na nim działalność gospodarczą. Gmina Lubaczów po realizacji zaplanowanych inwestycji będzie atrakcyjną ofertą dla turystów, mogących skorzystać z kompleksu basenów kąpielowych i zbiornika wodnego, odwiedzić wioskę tematyczną i skansen oraz wyruszyć trasą transgranicznej ścieżki tematycznej.

Przemiany przestrzenne mają duży wpływ na lokalną gospodarkę, a napływ inwestorów i powstanie nowych podmiotów gospodarczych jest równoznaczne z tworzeniem miejsc pracy i spadkiem poziomu bezrobocia. Za tym idzie natomiast poprawa warunków i poziomu życia mieszkańców Gminy. LPR ma istotny wpływ na przewyciężenie zjawisk negatywnych w obszarze przestrzennym, gospodarczym i społecznym Gminy Lubaczów.

BIBLIOGRAFIA

1. „Strategia Rozwoju Gminy Lubaczów na lata 2007 – 2015”.
2. „Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Lubaczów na lata 2008 – 2014”.
3. „Program Rozwoju Przedsiębiorczości Gminy Lubaczów na lata 2008 – 2010”.
4. „Strategia Rozwoju Województwa Podkarpackiego na lata 2007 – 2020”.
5. „Strategia Rozwoju Turystyki dla województwa podkarpackiego na lata 2007 – 2013”.
6. „Strategia Rozwoju Społeczno – Gospodarczego Powiatu Lubaczowskiego na lata 1999 – 2020”.
4. www.lubaczow.com.pl
5. www.uplubaczow.pl
6. www.stat.gov.pl

SPIS TABEL

Tabela 1	Własność Gminna gruntów według stanu na koniec marca 2009 r.	36
Tabela 2	Sieć dróg powiatowych na terenie Gminy Lubaczów.	41
Tabela 3	Sieć dróg Gminnych na terenie Gminy Lubaczów.	41
Tabela 4	Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą w Gminie Lubaczów wg wybranych sekcji w 2007 i 2008 roku.	48
Tabela 5	Podmioty gospodarki narodowej zarejestrowane w rejestrze REGON według sektora prywatnego w Gminie Lubaczów.	50
Tabela 6	Liczba mieszkańców i średnia gęstość zaludnienia poszczególnych miejscowości Gminy Lubaczów (stan na 31.12.2006 i 31.12.2008).	53
Tabela 7	Ruch naturalny ludności w Gminie Lubaczów.	56
Tabela 8	Napływ i odpływ ludności w Gminie Lubaczów w latach 2004 – 2008.	57
Tabela 9	Analiza SWOT dla Gminy Lubaczów.	65
Tabela 10	Nawiązanie LPR do Strategii Rozwoju Województwa Podkarpackiego na lata 2007 – 2020.	70
Tabela 11	Nawiązanie LPR do Strategii Rozwoju Turystyki dla województwa podkarpackiego na lata 2007 – 2013.	71
Tabela 12	Nawiązanie LPR do Strategii Rozwoju Gminy Lubaczów na lata	

	2007 – 2015.	72
Tabela 13	Nawiązanie LPR do Strategii Rozwoju Powiatu Lubaczowskiego na lata 1999 – 2010.	74

SPIS WYKRESÓW

Wykres 1	Liczba oddanych do użytku budynków na 1000 mieszkańców w latach 2004 – 2008.	45
Wykres 2	Podmioty gospodarki narodowej zarejestrowane w rejestrze REGON z terenu Gminy Lubaczów wg wybranych sekcji (stan na dzień 31.12.2007).	47
Wykres 3	Liczba podmiotów gospodarki narodowej w przeliczeniu na 1000 mieszkańców.	51
Wykres 4	Pracujący ogółem na 1000 mieszkańców.	52
Wykres 5	Osoby w wieku przedprodukcyjnym na 1000 mieszkańców.	54
Wykres 6	Osoby w wieku produkcyjnym na 1000 mieszkańców.	55
Wykres 7	Osoby w wieku poprodukcyjnym na 1000 mieszkańców.	55
Wykres 8	Przyrost naturalny w Gminie Lubaczów na 10 000 mieszkańców.	56
Wykres 9	Bezrobotni zarejestrowani ogółem na 1000 mieszkańców.	59
Wykres 10	Dochód w przeliczeniu na 1 mieszkańca.	60

SPIS FOTOGRAFII

Fotografia 1	Planowana do rewitalizacji aleja lipowa w Hucie Kryształowej.	12
Fotografia 2	Ruiny budynku i placu składowego byłej Kopalni Siarki w Baszni Górnej	13
Fotografia 3	Zabytkowa gorzelnia w Hucie Kryształowej.	32
Fotografia 4	Cmentarz ewangelicki w Podlesiu.	33
Fotografia 5	Droga do Osady Huta Kryształowa.	42
Fotografia 6	Droga Gminna w Hucie Kryształowej	43